

Stad + Groen

HET VAKBLAD VOOR OPENBAAR GROEN EN HET VERGROENEN VAN DE BUITENRUIMTE

'ZE WETEN ONS TE VINDEN VOOR DE ROTKLUSSEN EN DAT HEBBEN WE HET LIEFST'

Ceo Willem Jan van Weert irriteert zich aan groenvoorzieners die alles maar versnipperen

Beweegroute
in de buitenlucht

Op de fiets
De bodemschatten
van Apeldoorn

**Nationale Demodag
Hoveniers**
Gevarieerder dan ooit

**VAKBEURS
OPENBARE
RUIMTE**

26-27 JAAR
SEPTEMBER BEURS
2018 UTRECHT

Bezoek onze stand 4.3.05

Een schone
dieselbrandstof.
Ontwikkeld voor u
en uw machine.

ASPEN D

Beter voor mens, machine en milieu.

Aspen D vermindert gezondheidsrisico's, heeft een optimale, lang houdbare formule voor uw kleinere dieselmachine en is voor 90% gemaakt van hernieuwbare grondstoffen. Het is tijd om voor een slimme en duurzame dieselbrandstof te kiezen, zodat u klaar bent voor de toekomst.

- Minder schadelijk voor uw gezondheid
- Gegarandeerd een betrouwbare werking van uw machine
- 50-80% reductie van broeikasgassen*

* vergeleken met fossiele diesel

Verkrijgbaar bij uw verkooppunt
www.aspendiesel.com

90%
HERNIEUWBAAR

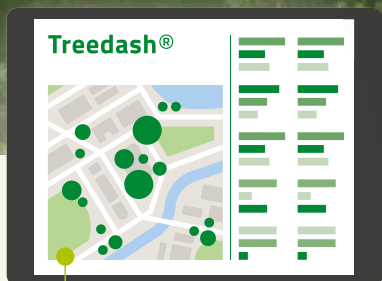

Grip op groen

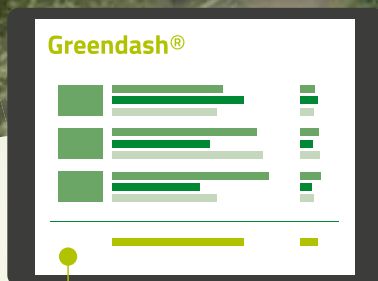
Als boomtechnisch adviesbureau helpen wij bij het opzetten en uitvoeren van efficiënt beheer van bomen en groen. Bijvoorbeeld met onze unieke online tools voor toepassing van groene data.

*Bomen en groen
beheren in de cloud*

met onze online tools:

Treedash® is dé oplossing voor het beheren, analyseren en presenteren van data uit beheersystemen. Treedash presenteert uw data in de vorm van een digitale kaart en handige filters of diagrammen. Als u bijvoorbeeld wilt weten welke bomen onderhoud behoeven en waar ze staan, dan klikt u simpelweg de relevante zoekcriteria aan in het dashboard. Treedash doet de rest, toont u de meest urgente bomen op de kaart en in getallen, en levert desgewenst ook de bestekraming om dit werk te laten doen. Handig bij het aanvragen van offertes!

nieuw! Met **Greendash®** kunt u alle gegevens uit uw groenareaal eenvoudig aggregeren, analyseren en presenteren, voor goed gefundeerd beleid en beheer. U kunt bijvoorbeeld de gewenste beeldkwaliteit instellen, waarna Greendash u vertelt welke consequenties dit heeft voor financiering en planning. Wat bespaart u als u op de begraafplaats kwaliteitsbeeld B accepteert in plaats van A+? Maar ook: wat kost het onderhouden van 2,3 km. hagen of 10.000 m² gazon? En het onderhoud van een nieuw park? Een paar muisklikken en u weet het.

Probeer Greendash® en Treedash® zelf in onze stand op de Vakbeurs Openbare Ruimte. Of neem contact op voor een demonstratie bij u op kantoor.

**VAKBEURS
OPENBARE
RUIMTE**
26-27 SEPT

ervaar het zelf!

**STAND NO
2.1.42**

**VISIE
& BELEID**

BEHEER

**INVENTARISATIE
& INSPECTIE**

**PROJECT
VOORBEREIDING**

AANBESTEDING

**PROJECT
MANAGEMENT**

tree-o-logic
boomtechnisch onderzoek & advies

T 0318 479 166

@ info@treeologic.nl

I www.treeologic.nl

Onze
supertree
een maand lang
op uw locatie?

Kom naar de
stand en
maak kans!

De Enk groen & golf de Vernieuwers OPENBAAR GROEN | 2.0

De stad slim en gezond

Laten we eens een boom opzetten
– over leefbaarheid – de voordelen
van moderne technologie – oplos-
singen voor de openbare ruimte
– vernieuwingskracht – inspiratie
voor innovatie – over Supertrees
– nu op de Dag van de Openbare
Ruimte – straks in de wijk – de Enk
is er klaar voor – wij staan in de
startblokken – zetten stappen –
kijken vooruit – maken toepasbaar –
zorgeloos groen – mooiere buurten
– blijere mensen – de Enk zegt ja.
Samen maken we de woonomgeving
slimmer, gezonder en leefbaarder.

De vernieuwers van De Enk groen & golf

**Kom 26 en 27
september naar
de Vakbeurs
Openbare Ruimte**

T: 0317-72 70 00

(Gerard van der Werf)

www.deenkgroenengolf.nl

info@deenkgroenengolf.nl

Rots
maatwerk

WATERKUNSTWERK BRUSSELPLEIN, LEIDSCHE RIJN

Brusselplein is het bruisende stadhart van het nieuwe centrum Leidsche Rijn. Centraal op dit plein hebben wij een 50 meter lang waterkunstwerk gebouwd. Het waterkunstwerk kent vele onderdelen. Zo zijn er bronelementen, een rivierenlandschap met stromend water, molgoten, watervallen en 35 dynamische fonteinën met Ledverlichting. Het grootste blok van de natuurstenen loungebank weegt maar liefst 4800 kilo. Het waterkunstwerk is een magneet voor spelende kinderen en diens ouders. Het waterkunstwerk is bedoeld als ontmoetingsplek in de stad, een aangename manier om aan de drukte te ontsnappen.

HE RIJN UTRECHT

NATUURSTENEN WATERKUNSTWERK met WATERVALLEN, WATERSTROMEN,
FONTEINSPUITERS, RGBW LED verlichting en LICHTKUNSTWERK met NEVEL

Ontwerp: Lodewijk Baljon Landschapsarchitecten
Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
www.rots-maatwerk.nl

Realisatie: 20178
Foto: Ben ter Mull
tel.: 0575 - 566565

VAKBEURS OPENBARE RUIMTE

26-27 JAAR
SEPTEMBER BEURS
2018 UTRECHT

Hét totaal-evenement voor
ontwerp, inrichting, onderhoud
en beheer van openbare ruimte.

Registreer gratis
www.openbareruimte.nl

24 De bodemschatten van Apeldoorn

Wie wil begrijpen waarom Apeldoorn dit jaar het predicaat European City of Trees mag dragen, moet de bodem in. De ondergrondse bomenbunkers waarmee de Veluwestad al in de jaren negentig experimenteerde, zijn allang geen nieuws meer. Maar er is meer te vinden in de Apeldoornse bodem. Stad+Groen ging fietsen met wethouder Wim Willems en ontdekte een spekkoeke aan maaivelden, ondergrondse sprengen die zich weer in het daglicht mogen vertonen en een ondergrondse parkeergarage waarop de natuur floreert.

COLOFON

Stad + Groen is een uitgave van NWST NeWSTories bv- wordt in een gemiddelde oplage van 4400 exemplaren verspreid onder groenbeheerders, groene aannemers, landschapsarchitecten, adviseurs en toeleveranciers in de groene sector. Bij alles staat de praktisch ingestelde vakman centraal.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransestraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
I www.stad-en-groen.nl
M info@nwst.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Operationeelmanager: Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Redacteuren: Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Guus van Rijswijk (guus@nwst.nl)
Linde Kruese (linde@nwst.nl)
Vormgeving: Marie Cecile Oosterhout
en Tessa Benders (StudioBont)
Advertenties: Alberto Palsgraaf
(alberto@nwst.nl)
Rik Groenewegen
(rik@nwst.nl)
Sales support: Lieke van der Weijde
(lieke@nwst.nl)

Abonnementen

Controlled circulation: Dit betekent dat alle professionals in de groene sector recht hebben op een gratis abonnement. Niet werkzaam in de groene sector €99,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van 1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is.

ISSN: 2352-4634

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Boomzorg c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Boomzorg wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

Toegankelijk door zijn eenvoud, maar zeer doeltreffend

De BI-tool Treedash van tree-o-logic maakt gegevens uit ongeacht welk boombeheersysteem inzichtelijk en handelbaar. En je hoeft hiervoor echt geen whizzkid te zijn of een ervaren computergebruiker. 'Je kunt alles makkelijk inzien, het werkt gewoon vlotter, je hebt snel een overzicht. Echt een groot voordeel', zegt Piet Vaartjes van de gemeente Heerenveen.

Nationale Demodag Hoveniers dit jaar gevarieerder dan ooit

Het is 13 juli. De buitentemperatuur is zo'n 30 graden Celsius. De organiserende partijen van de Nationale Demodag Hoveniers zitten in de warme kantine van Kuypers Graszoden in Biezenmortel. De stand van zaken wordt besproken. Hoe ziet het programma eruit op 19 september? Hoe ligt het demoveld erbij? En vooral: wat is er geleerd van voorgaande jaren, waardoor de dag nóg interessanter wordt voor de bezoeker?

'Burger moet betrokken worden bij de strijd tegen Japanse duizendknoop'

Steeds meer gemeenten betrekken burgers bij het in kaart brengen van Japanse duizendknoop en de bestrijding ervan. Met wisselend succes. Het vergt duidelijk veel inspanning om de burger in beweging te krijgen in de strijd tegen de invasieve exoot. Toch kan die niet achterblijven, vindt Johan van Zijl, groenbeheerder van de gemeente Capelle aan den IJssel. 'We hebben nauwelijks zicht op de werkelijke omvang van het probleem, want veel Japanse duizendknoop staat op particuliere grond.'

30

84

Strakke samenwerking leidt tot magisch en esthetisch fraai kunststukje in Toverland

Begin juli 2018 werden in attractiepark Toverland in het Limburgse Sevenum de nieuwe themagebieden *Port Laguna* en *Avalon* geopend. Een knap staaltje werk, waar bij ruim 25 bouwpartijen gezamenlijk in no time twee fraaie, nieuwe gebieden aan het park wisten toe te voegen. De uitbreiding beslaat in totaal zeven extra hectare met verharding, vijvers, tropische palmbomen en een robuust bosterrein. 'Bij dit project was vooral de beleving van de bezoeker erg belangrijk.'

EN VERDER

- 15 Nieuws
- 21 'Ze weten ons te vinden voor de rotklussen en dat hebben we het liefst'
- 35 Het 'nieuwe irrigeren': pamper die bomen!
- 38 Rode zonnehoed
- 48 Zee van afrikaantjes in Drenthe
- 51 Beweegrouten in de buitenlucht
- 60 Schell onder de loep
- 70 De ziekte van Lyme en de zorgplicht van een werkgever
- 76 Groen, groener, groenst
- 102 Hoofredactioneel

VOLG ONS

twitter.com/stadgroen

facebook.com/stadengroen

BILLY GOAT truckloaders

Dé keuze van de professionele gebruiker

Al vanaf
€ 3.335,-
excl. btw

Innovatief ontwerp BILLY GOAT type DL

Voor meer informatie, documentatie en/of demonstratie

Lankhaar Techniek

De Korten Bruggert 5 - 4266 ER Eethen

Telefoon (0416) 35 57 70 - Fax (0416) 35 57 79

info@lankhaartechniek.nl - www.lankhaartechniek.nl

OP 19 SEPTEMBER KUNT U ONS EEN BEZOEK BRENGEN
TIJDENS DE NATIONALE DEMODAG HOVENIERS

Wij spelen open kaart

zodat u de uitvoering

op de kaart kunt zetten met:

het ideale **online kaartplatform** voor

- coördinatie van werkzaamheden in de buitenruimte
- optimalisatie van communicatie bij de uitvoering
- informatie- en inzichtverstrekking aan de opdrachtgever.

Geïnteresseerd?

info@denkwijzer-toekomst.nu

085-201 9075

www.denkwijsjer-toekomst.nu

OOK VOOR TENDER & PROJECTMANAGEMENT

Verplanten

Bomen laten leven

Bomen zorgen voor een prettig leefklimaat en dragen bij aan de gezonde stad.

Bij Nationale Bomenbank weten we dat we niet altijd nieuwe bomen hoeven te planten. Grote bomen die op hun huidige plaats niet meer kunnen blijven staan, kunnen wij met zorg verplanten. Zo zorgen we dat de waarden van die volgroeide boom niet verloren gaan.

Dag van de
Openbare Ruimte
stand 3.1.19

Nationale
Bomenbank

Boomspecialisten

www.nationalebomenbank.nl

ADVIESBUREAU VOOR DE GROENE OPENBARE BUITENRUIMTE EN BUITENSPORTACCOMODATIES.

We opereren landelijk en hebben expertise in aanleg, beheer en onderhoud van de groene buitenruimte en buitensportaccommodaties. Onze opdrachtgevers zijn voornamelijk gemeentes, woningcorporaties, projectontwikkelaars en aannemers, die we op cultuurtechnisch gebied ondersteunen met planvorming (beleid & beheer), bestekvoorbereiding, aanbestedingen en directievoering & toezicht. Dit doen we voor o.a. sportcomplexen, speelvoorzieningen, begraafplaatsen en openbaar groen.

Kauwenhoven 76a
6741 PW Luntenen

Postbus 765
6710 BT Ede

T (0318) 654 124

E info@greenengineers.nl

I www.greenengineers.nl

**Heet water onkruid-
bestrijding sinds 1999**

WWW.ONKRUIDKOKEN.NL

Müthing-driedelige klepelmaaiers

GTJ komt met nieuwe Müthing MU-E/F-driedelige klepelmaaiers. De Vario MU-E-modellen zijn uitgerust met klepels en haksellijsten voor verkleining en verdeling van het gewas, ook in natte omstandigheden. Tevens is optioneel een verstelbare klep leverbaar waarmee een zuigende werking kan worden ingesteld voor een egaal maaibeeld bij kort gras. De machines zijn leverbaar in werkbreedtes van 3,6, 4,6 en 5,6 meter. De combinaties zijn verkrijgbaar in een getrokken versie met drie units achter of als opbouwuitleg met één front- en twee achtermachines in driepuntsmontage. Optioneel is elektrische bediening leverbaar, waarbij de maaiers afzonderlijk kunnen worden bediend. Omdat de maaiers zijn uitgerust met

een koppeling, kunnen de units separaat worden opgetild tijdens het maaien, om obstakels te ontwijken of smalle stroken te maaien. De standaard traploze maaivoogteregeling draagt eraan bij dat de machines in te zetten zijn voor hoger gras, openbaar groen of sportvelden.

Binnenrotte Rotterdam beste openbare ruimte

De Binnenrotte in Rotterdam is tijdens het Landelijk Congres Openbare Ruimte in Breda verkozen tot beste openbare ruimte van Nederland. Het project scoorde het beste op de categorieën ruimte, gebruik, uniciteit en gezondheid. Het voorheen kale plein voor de Markthal is omgetoverd

**De oplossing tegen
onkruid voor iedere
groenprofessional**

WWW.ONKRUIDKOKEN.NL

NIEUWS

tot een groene plek met een warme uitstraling. Hiervoor zijn 'hergebruikte' bomen gebruikt. De platanen stonden een aantal jaar geleden nog een paar straten verderop. De bomen zijn in het Bomendepot opgevangen en opgelapt. Dat was nodig, omdat de platanen zogenoemde blokplaten waren door het snoeien in een blokvorm. Bij het Bomendepot is ervoor gezorgd dat de platanen hun natuurlijke vorm terugkregen. Greenmax heeft meegewerkt aan het plein door het aanleveren van een ondergrondse groeiplaatsconstructie, die ervoor zorgt dat er een tweede maaiveld ontstaat onder de grond. De groeiplaats voorkomt schade aan de verharding doordat wortelopdruk voorkomen wordt.

Tropische teken- soorten in Duitsland

Verschillende vondsten van tropische tekensoorten in Duitsland baren Duitse onderzoekers zorgen. Een team onderzoekers van de Universiteit van Hohenheim en het Instituut voor Microbiologie van de Duitse krijgsmacht bevestigt de vondst van zeven teken van de *Hyalomma*-familie. Een van de teken was zelfs drager van een bacterie die onder andere vlektyfus kan veroor-

**Eenvoudig te
onderhouden én
te bedienen.**

WWW.ONKRUIDKOKEN.NL

Maaien is Passé!

Laag-blijvend gras met
snelle vestiging!

MowSaver®

Grass for less mowing
& fast establishment

NIEUW!

- Minder grasmassa.
- Minder afvoer van maaisel.
- Snel een dichte zode.
- Minder onkruid.
- Ideaal voor robotmaaiers.

Erkend door:

BARENBRUG

Groot in Gras

www.barenbrug.nl/mowsaver

VAKBEURS
OPENBARE
RUIMTE
26-27 JAAR
SEPTEMBER BEURS
2018 UTRECHT

MowSaver®
INFOPUNT

Standnummer 2.4.30

EUROGRASS

EUROGRASS
kwaliteitsmengsels

EUROGRASS mengsels staan voor kwaliteit. Met ons label voor Integrated Quality staat DSV zaden garant voor kwaliteit van research tot veredeling en van productie tot advies.

- Innovatieve toepassingen
- Hoogwaardige genetica
- Uitgebalanceerde mengsels
- Eerlijk advies

DSV zaden heeft met EUROGRASS kwaliteitsmengsels alles in huis voor een perfecte grasmatt.

Wij zijn GRAS!

Groei door
innovatie

www.dsv-zaden.nl

zaken. Door de hete droge zomer voelden deze teken van het *Hyalomma*-geslacht zich opperbest. Hoewel er 'slechts' zeven teken zijn gevonden, slaan zij toch alarm. Er bestaat een reële kans dat de parasieten zich in het Duitse klimaat kunnen vestigen. Zeker het feit dat één van de teken de gevaarlijke bacterie *Rickettsia aeschlimannii* met zich meedroeg, is zeer zorgelijk. Deze bacterie kan een groot aantal ziekten bij mensen veroorzaken, zoals vlektyfus, de ziekte van Brill-Zinsser, Q-koorts, fièvre boutonneuse en *Rocky mountain spotted fever*. De onderzoekers spreken van een onverwachte vondst: al zeven teken in 2018. In 2015 en 2017 zijn al eerder twee afzonderlijke vondsten gedaan. De relatief grote teken met opvallend gestreepte poten zijn dit jaar onder andere opgedoken in de buurt van Hannover. De onderzoekers gokken dat ze zijn 'invlogen' door vogels. Volgens het Turks Centrum voor Infectieziekten zijn in de zomer van 2008 twintig mensen gestorven door interne bloedingen vanwege besmetting met het Krim-Congovirus. Dit virus wordt opgelopen na een beet van een besmette *Hyalomma*-teek.

Nieuwe waterspeelplaats Utrecht bijna gereed

De nieuwe waterspeelplaats Hogeweide in Utrecht is bijna gereed. De afgelopen weken is er door Rots Maatwerk doorgewerkt aan het metselwerk, de coating van het beton en de natuurstenen stapstenen met de maatwerk sluisen. Na het monteren van pompen en waterbakken hebben medewerkers van Rots Maatwerk meteen het watersysteem kunnen proefdraaien. De waterspeelplaats is ontworpen door architect BPD en ligt naast de oude boerderij. Daarom heeft de speelplaats diverse kenmerken van het agrarische leven op de boerderij. Kinderen kunnen met het water spelen en het waterverloop sturen middels pompen en sluisen. Een heerlijke speelplaats voor jong en oud, aldus Rots.

Helthuis importeur en distributeur Vari in Benelux

Helthuis Tuin- en parkmachines is vanaf heden officieel importeur en distributeur voor de Tsjechische machinefabrikant Vari in de Benelux.

Vari is een Tsjechische fabrikant van functionele en doelgerichte machines op het gebied van onder andere allesmaaiers, multifunctionele tweewielige tuintractoren, mulchmaaiers, veegmachines en houtklovers, en werd in 1969 in de buurt van Praag opgericht. Het bedrijf is de oudste producent van tuin- en parkmachines in Tsjechië. Alle producten zijn in dat land ontworpen, gebouwd en getest, wat naar eigen zeggen Europese kwaliteit garandeert. De Tsjechische producent laat weten dat zijn doel is om 'hoogwaardige en innovatieve oplossingen met goede functionaliteit' te bieden, zodat zijn goede naam gehandhaafd blijft. 'We zijn trots op onze waardevolle machines, die in hun prijs- en prestatieklasse altijd een aantal uitzonderlijke en unieke eigenschappen bieden', aldus het bedrijf. Nieuwe Tielbürger met versnellingen Importeur D.B. van der Horst brengt een nieuwe onkruidborstelmachine op de markt. Het gaat om een nieuw model van de vertrouwde Tielbürger, waarvan de wielen met drie versnellingen kunnen worden aangedreven. Het grote voordeel van de nieuwe machine is, volgens Donat van der Horst, dat met deze Tielbürger de TW50 X moeiteloos het onkruid van hellingen, bulten en schuine wegen verwijderd. 'De machine wordt standaard geleverd met zijklep en neuswiel. De aandrijving werkt perfect en is ook te gebruiken zonder wielaandrijving. Deze degelijke Duitse machine is volstrekt nieuw in deze markt en prijsklasse. Hier kunnen professionele gebruikers, zoals gemeenten en hoveniers, veel plezier aan beleven.' De machine wordt geleverd met een Honda GXV 160- of B&S 850-industriemotor met groot luchtfilter.

Data cursussen speelruimtebeleid

De speelruimtebeleidcursussen door Stichting Speelruimte en OBB speelruimtespecialisten geven gemeenten de basis voor verandering en vernieuwing in hun speeltuinen. Er zijn verschillende modules beschikbaar. Het gaat om educatieve cursussen waarin medewerkers van gemeenten leren om afgewogen keuzes te maken over open-

NIEUWS

dag in dag uit
ZORGEN WIJ
VOOR EEN BETERE
LEEFOMGEVING

dag.nl.nl

06 11 56 13 37 INFO@GRAS-ADVIES.NL DAGNL.NL

civiele techniek • stedenbouw • landmeten
archeologie • bodemonderzoek sanering
omgevingsmanagement • flora en fauna
duurzaamheid • asbest • sport en spel

smits
LEADING WATER SOLUTIONS

www.smitsveldhoven.nl

DE NIEUWSTE HUSQVARNA LEGENDE!

LOCATIE: Canada, BC, Kooteney River
HOOGTE: 1100 AMSL **BOOMSOORT:** Douglas fir

**NU MET GRATIS LIMITED
EDITION T-SHIRT!**

DE NIEUWE 572 XP[®]

De slimste techniek voor optimale productiviteit.

Onze nieuwste generatie Husqvarna kettingzagen is opgewassen tegen de meest uitdagende opdrachten. Ons nieuwe platform maakt sneller en efficiënter werken mogelijk. Dankzij onder meer het extreme acceleratievermogen en hoge vermogen over een breed toerenbereik, het onderhoudsarmere luchtfiltersysteem en de trillingsarme X-Cut zaagketting.

ONZE NIEUWSTE LEGENDE IS NU OP VOORRAAD BIJ UW HUSQVARNA DEALER.
OF KIJK OP [HUSQVARNA.NL](https://www.husqvarna.nl)

Husqvarna[®]
READY WHEN YOU ARE

bare speelruimtes. De cursus wordt interactief samengesteld door een gevarieerde groep deelnemers. Hierdoor ontstaat een goede bodem voor visievorming. Speelruimte raakt verschillende beleidsvelden, waarmee op verschillende afdelingen gewerkt moet worden, zoals welzijn of ruimtelijke inrichting. Naast visievorming en analyse van speelruimte, komen ook participatie en inrichtingskwaliteit aan bod. In module A Kernwaarden ligt de focus op de basis van het speelruimteplan, een speelruimte-analyse en de fundamentele beleidsmogelijkheden. Module B Implementatie is een verdiepende module waarin de gevolgen van beleidskeuzen worden besproken en de manier waarop je beleid uitwerkt met burgers, bestuur en gemeenteraad. Module C biedt de mogelijkheid om op extra onderwerpen in te gaan en daarnaast is er gelegenheid voor het uitwisselen van ervaringen. Module C is alleen onderdeel van de tweedaagse cursus. Cursusdata: 2 oktober 2018 in Den Bosch (module B), 5 februari 2019 in Zwolle (module A), 9 april 2019 in Leiden (module B), 22 en 23 mei 2019 in Utrecht (module A, B en C).

Maasheggengebied krijgt Unesco-status

Het Maasheggengebied, waarvan het grootste gedeelte in het oosten van Noord-Brabant ligt, heeft op 25 juli de Unesco-biosfeerstatus gekregen. Dat is bijzonder, aangezien dit het enige biosfeergebied in Nederland is met deze status. In het Maasheggenlandschap worden percelen van elkaar gescheiden door meidoornheggen: maar liefst 275 kilometer aan heggen op 2000 hectare. De heggen staan er al eeuwen en werden onder meer aangelegd om vee op de kavels te houden. 'Unesco-biosfeergebieden zijn geen natuurgebieden die de mens met rust moet laten', vertelt Andrée van Es, voorzitter van de Nederlandse Unesco-commissie. 'Het gaat juist om het zoeken naar manieren om de mens met de natuur te

laten samenleven.' Volgens Van Es biedt de nieuwe status kansen om het Maasheggengebied samen met bewoners, ondernemers, overheden, organisaties, scholen en kennisinstellingen verder duurzaam te ontwikkelen. Het Maasheggengebied is nu het enige landschap in Nederland dat een dergelijke toekenning heeft. De Waddenzee kreeg 32 jaar geleden ook de biosfeerstatus, maar die werd op 25 juli teruggegeven. Wereldwijd zijn er 6500 gebieden met een Unesco-biosfeerstatus. Jaarlijks wordt in de Maasheggen ook het NK Maasheggenvlechten gehouden, waarbij teams de strijd met elkaar aangaan bij het vlechten van meidoorns. Volgend jaar vindt het kampioenschap plaats op 10 maart. De heg op de foto, van het team van Alles over Groenbeheer, ontving de tweede prijs tijdens het NK Maasheggenvlechten 2016.

Aquaco B.V. is de one stop shop in watertechniek
 Ontwerp • Engineering • Realisatie • Service en onderhoud

Bezoek ons op stand 4.423
Vakbeurs Openbare Ruimte

We make water work!

www.aquaco.nl

AQUACO
 Specialist in H₂O

'Ze weten ons te vinden voor de rotklussen en dat hebben we het liefst'

Ceo Willem-Jan van Weert ergert zich aan groenvoorzieners die alles maar versnipperen

Willem-Jan van Weert (39 jaar) is de derde generatie van het familiebedrijf Van Weert Rondhout, maar het had een haar gescheeld of hij was verloren gegaan voor het bedrijf. Een halfuurtje meewerken als vijftienjarige zorgde dat hij verliefd werd op het werk en het bedrijf.

Auteur: Hein van Iersel

Van Weert Rondhout is een van de grotere boomrooierijen van Nederland. Het verdienmodel van het bedrijf is tamelijk overzichtelijk. Het bedrijf zaagt grote bomen uit voornamelijk de openbare ruimte en probeert de stammen, takken en snippers tegen een zo hoog mogelijk waarde af te zetten. Waarde betekent dan geld, maar zeker ook circulariteit. Van Weert: 'Ik heb eerlijk de pest in als hier stammen worden aangeleverd om versnipperd te worden voor het gebruik als brandstof. De uitdaging is om dat materiaal een extra cyclus te geven, bijvoorbeeld als materiaal voor de vezel-industrie of als cellulose. Vaak levert ons dat niet meer geld op, alleen maar meer gedoe.'

Veel groenvoorzieners die zelf ook rooien, hebben daar volgens Van Weert maling aan. 'Die zagen grotere volwassen bomen en versnipperen de complete opbrengst. Dat is voor hen makkelijker

dan het apart afvoeren als stamhout en takhout. Ik erger me daaraan.'

Dat Van Weert voor dat laatste kiest, heeft eerlijk gezegd ook wel iets te maken met de omvang van het bedrijf. Voor een kleinere boomrooier of groenvoorziener is het bijna ondoenlijk om aparte lijnen op te zetten voor de verschillende soorten materiaal. Van Weert kan dat met gemiddeld twaalf vakmensen aan de zaag of in de uitvoering wel realiseren. Daarbij is Van Weert Rondhout gezegend met een zeer ruime werf, waar alle soorten materiaal netjes naast elkaar kunnen worden opgeslagen. Eerst excuseert Van Weert zich voor de rommel, om daarna toch weer trots een rondje te maken over zijn bijna twee hectare grote bedrijfs-terrein. Wat blijkt: het terrein dient niet alleen als ontvangstterrein voor eigen materialen, maar ook voor de lokale hoveniersbedrijven. Van Weert

**Waarde betekent geld,
maar zeker ook
circulariteit**

neemt me mee naar de enorme stapel hout, takken en blad die afkomstig van derden is. Wat blijkt: ook dat materiaal wordt verkleind en nog een keer gezeefd. Alles is erop gericht om er zoveel mogelijk hout uit te halen voor biomassa. Een van de grondstoffen die hieruit komen, is een fijn gezeefd mengsel van grond en organisch materiaal, dat door grote melkveeboeren als stalbodem voor potstallen wordt gebruikt of als bodemverbeteraar. Van Weert: 'Boeren zijn hier gek op! Dit materiaal

4 min. leestijd

INTERVIEW

neemt heel veel vocht op en brengt weer leven in de bodem.'

Composteren doet Van Weert niet op zijn terrein. Dat zou hij wel kunnen en daar heeft hij zelfs alle vergunningen voor, maar hij laat dat graag over aan meer gespecialiseerde bedrijven met wie hij ook samenwerkt. Leven en laten leven, lijkt hierbij het devies van de ondernemer.

Rotklussen

Willem-Jan van Weert is de derde generatie en heeft het bedrijf ongeveer zeventien jaar geleden overgenomen van zijn vader, Willem van Weert, die het op zijn beurt samen met zijn broers Ad en Toon weer overnam van opa Jos van Weert. Het bedrijf begon in 1937 als een klassiek bosbouwbedrijf en dat is het nog steeds. 'Sinds de oprichting is er voortdurend geïnvesteerd in vakkennis en modern, goed materiaal. Daardoor zijn wij in staat tegen scherpe prijzen een goede kwaliteit te leveren als het gaat om bomen rooien en snoeiwerken verrichten. De handel in stamhout (in- en export) en snippers is reeds uitgegroeid tot een groot netwerk. Wij werken graag samen en zoeken daarom constant naar goede partners wat betreft afzet

en circulair gebruik. Uitdagende klussen, daar zijn wij en onze medewerkers natuurlijk dol op. Wat je ziet, is dat de huisgroenvoorzieners, bijvoorbeeld van een gemeente of een waterschap, de standaardrooi- en -snoeiklussen zelf doen. Wij worden er pas bij geroepen als er iets bijzonders aan de hand is of als de eigen aannemer het niet meer aandurft. Wij hebben zelf ook het liefst de rotklussen, waarbij we kunnen laten zien wat we in huis hebben.'

Willem-Jan van Weert neemt me mee naar zijn machineloods. De meeste machines zijn natuurlijk op locatie bij klussen, maar één grote Merlo 60.24-verreiker met een GMT-zaagkop staat er nog. Deze machine heeft een bereik van 26 meter inclusief jib en kan daarmee op de moeilijkste plekken een boom veilig 'uitkleden'. 'Natuurlijk zijn wij gek op de rotklussen waar andere mensen niet aan durven te beginnen, maar wij willen ook zo snel en zo veilig mogelijk werken. Dat kan met deze geweldige machine! Dat houdt onder andere in dat wij zo weinig mogelijk met de hand door middel van klimtechnieken proberen te werken, maar soms kom je daar natuurlijk niet onderuit. Hoe groot je machine ook is, het houdt een keer op.'

FARMTRAC
AN ESCORTS PRODUCT

compact
RANGE
POWER-PACKED PERFORMER

3 CYLINDER - 1318 CC
FT26 (28,5 PK) - FT38 (28,5 PK)

HYDROSTATISCHE STUURRICHTING
DRAAICIRKEL 2,1 M

KONSTANT MESH TRANSMISSIE 9V + 3A
OF HYDROSTAAT 3 GRIEPELEN

WITALIFT MET 750 KG REFCAPACITEIT
20,8 L POMPCAPACITEIT

ER IS AL EEN FARMTRAC VANAF
€ 8.636,36 EX BTW

3 Years
Warranty

WWW.FARMTRAC-BENELUX.COM
FACEBOOK.COM/FARMTRACBENELUX

EXCLUSIVE DISTRIBUTOR
Benelux
H

OFFICIËLE IMPORTEUR: HERCO MACHINERY
TEL +32 (0)3/320.98.00 - info@herco-machinery.com

NATIONALE
DEMODAG
EVENEMENT
10-11 SEPTEMBER 2016
BOVENDE RIJSE

KOLTEC
Drytech

VOOR DROGE KLEDING EN SCHOENEN

Schoenen en werkkleding droog en hygiënisch
Info: drytech.nl • Wim Troost • w.troost@drytech.nl • 06 26 02 23 32

uit voorraad leverbaar!

McCONEL ROBOCUT

McCONEL 75SERIES

PROFESSIONELE MACHINES VOOR GROENONDERHOUD

jj dabekausen bv

T 0031 - 475 48 70 21 | F 0031 - 475 48 70 35
E info@dabekausen.com | www.dabekausen.com

**'Als je bij PSV zit,
is niks meer een
probleem'**

PSV

Zoals gezegd scheelde het maar een haar of Willem-Jan was verloren gegaan voor het familiebedrijf: 'Ik was – al zeg ik het zelf – best een goede voetballer. Ik ben begonnen bij DVG Liempde, maar werd als klein manneke gescout door PSV. En als je bij PSV zit, is niks meer een probleem. Totdat ik als twaalfjarige last kreeg van een hardnekkige blessure aan mijn scheenbeen en ik de keuze kreeg om te opereren of te stoppen. Ik was bang voor die operatie, dus ben als twaalfjarige gestopt bij PSV. Dat was wel een moment. In die tijd was het voor mijn vader heel druk op het bedrijf. Kort daarvoor was een oom van mij, die ook in het bedrijf zat, overleden en alles in het bedrijf kwam op hem aan. Ik kwam natuurlijk wel op het bedrijf, maar had er eigenlijk niks mee. Totdat hij mij vroeg om een keer mee te gaan, omdat hij iemand nodig had om de shovel heen en weer te rijden. Echt een klusje van niks, maar binnen een halfuur was ik verliefd op het werk.'

'Als zeventienjarige – ik had mijn havo nog niet afgemaakt – ben ik toen vast begonnen bij het familiebedrijf en al snel hielp ik mijn vader, bijvoorbeeld bij het maken van de planning. Hij liep al jaren op zijn tandvlees door het wegvallen van zijn broer.'

De rest is alweer bijna geschiedenis. Zeventien jaar geleden nam Van Weert het bedrijf over, waar op dat moment ongeveer twintig mensen werkten.

Van Weert: 'Dat is nu wat minder en dat is oké. Mijn vader en moeder helpen nog steeds wel mee, maar eigenlijk moet ik alle klussen op het gebied van acquisitie en contact met klanten zelf doen. Hopelijk is dat binnenkort anders. Wij hebben nu iemand aangenomen die mij goed kan helpen met acquisitie en uitvoering. Dat betekent een enorme verbetering voor de bedrijfsvoering en verlichting van mijn takenpakket.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26878/ze-weten-ons-te-vinden-voor-de-rotklussen-en-dat-hebben-we-het-liefst

De bodemschatten van Apeldoorn

Wethouder Wim Willems geeft de ondergrondse geheimen van de Veluwestad prijs

Wie wil begrijpen waarom Apeldoorn dit jaar het predicaat European City of Trees mag dragen, moet de bodem in. De ondergrondse bomenbunkers waarmee de Veluwestad al in de jaren negentig experimenteerde, zijn allang geen nieuws meer. Maar er is meer te vinden in de Apeldoornse bodem. Stad+Groen ging fietsen met wethouder Wim Willems en ontdekte een spekkook aan maaivelden, ondergrondse sprengen die zich weer in het daglicht mogen vertonen en een ondergrondse parkeergarage waarop de natuur floreert.

Auteur: Paul van der Sneppen

6 min. leestijd

OP DE FIETS

Het Oranjepark ziet er gesoigneerd uit. Toch worden daar weinig extra middelen voor ingezet. 'We houden de hele gemeente op een basisonderhoudsniveau, op B-niveau. Op bepaalde speerpunten zetten we hoger in. Hondenpoep, bijvoorbeeld; daarvan vinden we dat dat nergens mag voorkomen.' Voor het Oranjepark geldt hetzelfde onderhoudsniveau. Toch vraagt het klassieke park wel wat extra aandacht. Er zijn wat meer eenjarige planten te vinden en ook de grote, oude bomen vergen extra onderhoud. 'Die krijgen compost en soms worden er voedingsstoffen in de bodem geïnjecteerd.'

Laanstructuur

Op de Loolaan aangekomen, wijst Willems op de laanstructuur van de drukke verkeersweg. Ooit is de laan aangelegd als verbindingsweg tussen paleis Het Loo en de Grote Kerk in de stad. 'Je begrijpt dat dit er honderd jaar geleden heel anders uitzag. Geen asfalt, geen fietspaden, nauwelijks verkeer en geen parkeerhavens aan weerszijden. Toch hebben we hier de bijzondere, oude laanstructuur willen behouden.' Historische waarde weegt daarbij zwaarder dan biodiversiteit. Waar Apeldoorn elders zoveel mogelijk probeert om verschillende boomsoorten door elkaar te planten, zien we aan de Loolaan een enkele soort lindeboom. 'We zouden nu niet meer kiezen voor een homogene laanstructuur. Als we bij nieuwbouw een laanstructuur aanleggen, doen we dat met bijvoorbeeld zeven verschillende soorten iepen. Hier aan de Loolaan echter doen we dat niet. We laten alles bij het oude. Dat verhoogt

natuurlijk de kwetsbaarheid van de laan. Als een ziekte toeslaat, vindt er meteen kaalslag plaats en lopen we de kans dat deze mooie, historische laanstructuur verloren gaat. Maar de linde is een goede, sterke stadsboom en we investeren in gezonde groeiplaatsen.'

Herfst

Dat laatste is zeker geen overbodige luxe, want omdat de Loolaan tegenwoordig een drukke, verharde verkeersweg is, moet in de herfst ook het blad zoveel mogelijk opgeruimd worden. De voedingsstoffen die zo verloren gaan, worden vervangen door voedingsstoffen die in de bodem worden geïnjecteerd.

Dat is niet nodig op de Koning Lodewijklaan. Daar hebben de boomwortels alle ruimte en bladval hindert er niemand. Ook hier heeft de gemeente Apeldoorn ervoor gekozen om een historisch stadselement in stand te houden. Waar tot in de jaren zeventig een spoorlijn liep die diende voor de bevoorrading van het paleis, staan nu speeltoestellen. Aan weerszijden van waar vroeger het spoor liep, prijken nu statige bomen. 'Het idee is om het spoor als historisch landschapselement te reconstrueren middels een laanstructuur. De bomen hier hebben alle ruimte. Meestal worden boomstructuren langs wegen gelegd. Dat is niet ideaal, want dat zijn juist de plekken waar het voor de boom het meest sappelen is. Niet hier; hier zien we een boomstructuur waarin bomen in volle glorie tot hun recht komen, met alle ruimte voor de wortels en de kruin.'

De eerste stop op onze fietstocht is het negentiende-eeuwse Oranjepark, een klassiek park met grote, oude bomen, een prieel, keurige borders, een gazon en strak aangelegde wandelpaden. Apeldoorn heeft een rijke historie, die haar sporen heeft achtergelaten in de stad en de omgeving. Die historische waarde wordt gekoesterd. Het Oranjepark is daar onderdeel van. 'Hier houden we alles graag zoals het is. Het is een klassiek park. Daar willen we niets aan afdoen', legt Willems uit.

Recreanten

Het park ligt niet ver van het centrum en trekt veel bezoekers. Hier en daar genieten recreanten op een plaid van de rust en de zon. Een enkeling lijkt de voorziening ook als overnachtingsplaats te gebruiken. We zien een slaapzak op een bank liggen. Bebaarde mannen roken shag en drinken bier uit blik. De recreanten kijken uit op statige herenhuizen die het park omzomen en keurig onderhouden borders en paden.

Een spoorhuis herinnert nog aan de spoorlijn naar paleis Het Loo.

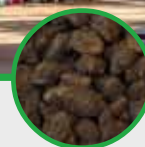

Het duurzaamste bomengranulaat van Nederland!

Bomengranulaat ECO

- ✓ Ideaal voor bomen in stedelijk gebied.
- ✓ Bestand tegen zware verkeersbelasting.
- ✓ Bestaat volledig uit duurzame grondstoffen.
- ✓ Voedingsdeel: unieke combinatie van klei, organische stof, meststoffen en broadleaf.

Heicom is producent van bodemverbeterende producten. Het is onze missie om steden, parken en sportvelden echt groen te houden, door de kwaliteit van de bodem te verbeteren en de natuur in haar kracht te zetten. www.heicom.nl

Dé oplossing voor een flexibele inrichting van de openbare ruimte

greenovations

Bezoek ons op Plein Bordeaux!

Vakbeurs Openbare Ruimte
Stand 2.2.20

De bomenstructuur aan de Koning Lodewijklaan herinnert aan de oude spoorlijn.

‘Soms leggen we keuzes uit door letterlijk bij burgers aan te bellen’

Groenstructuren

De aandacht voor de historische structuren komt in Apeldoorn ook voort uit de wens om het groen van buiten naar binnen in de stad te brengen. De stad ligt in een bosrijke, natuurrijke omgeving. Langs de oude en nieuwe groenstructuren wordt de natuur van buiten helemaal tot in de stadskern geleid. ‘Zo creëer je bijvoorbeeld ook bijenlinten die door de hele stad gaan. In de beken en sprengen die we in de stad weer bovengronds hebben

gehaald, is nu zelfs de beekprik weer te vinden, een zeldzame vissoort.’

Niet iedereen heeft altijd evenveel oog voor de natuurwaarde die de gemeente creëert in Apeldoorn. Een zeldzame vissoort in een stadsbeek, bijvoorbeeld, is nu eenmaal niet aan iedereen besteed. Zo nu en dan moet ook Willems zich teweerstellen tegen wat hij het typisch Hollandse netheidssyndroom noemt. ‘Ik heb niets te klagen, hoor. Apeldoorners tonen zich heel betrokken bij hun stadsnatuur. Maar de natuur is niet altijd pracht en praal. Zo nu en dan krijgen we dus heus wel vragen, bijvoorbeeld waarom een berm niet gemaaid wordt. Maar we leggen goed uit welke keuzes we maken en waarom. Soms bellen we letterlijk aan om burgers te informeren en enthousiasmeren voor projecten in hun buurt. Ik merk dat je burgers snel meekrijgt in beslissingen, wanneer je laat zien dat je met kennis van zaken handelt.’

Ambities

Even verderop stoppen we in het Sprengpark, een monumentale groenvoorziening langs een van de vele oude sprengen die de streek rijk is. ‘Hier zie je goed hoe onze ambities voor de komende jaren gestalte krijgen. We zetten in op meer kleur in het openbaar groen, meer biodiversiteit en bijenlinten. Om het bloeiseizoen te verlengen, maken we hier veel gebruik van bloembollen.’ Op een dag als deze wordt duidelijk dat Apeldoorn die kleurenpracht niet cadeau krijgt. De beplanting heeft te lijden van de extreme zomerhitte. Net als elders in de stad zijn ook hier medewerkers van de gemeentelijke groendienst druk bezig om de borders te sproeien.

Sproeien in het Sprengpark.

APELDOORN IN CIJFERS

Inwonertal: 161.000

Groei (of krimp) per maand: circa 90 inwoners per maand groei (2017)

Aantal bomen: 68.000

Natuur, bos en groen: 4.200.000 m² gazon, 2.800.000 m² beplanting

Begroting groenbeheer: 5.800.000 euro

Van het Sprengpark is het luttele minuten fietsen naar het volgende pareltje van het ambitieuze Apeldoornse groenbeleid, het Amaliapark. De tocht voert langs de Grift, een van de vele beken die de regio rijk is. Voor een geoefend oog is in het water de beekprik te zien. Dat is bijzonder, want het kleine visje van prehistorische oorsprong wordt met uitsterven bedreigd. Het is de gemeente Apeldoorn, samen met het waterschap Vallei en Veluwe, niettemin gelukt om een nieuwe habitat te creëren voor het beestje.

Begraven

‘Ooit was deze locatie een lelijke plek’, memoreert Willems als we bij het Amaliapark aankomen. ‘Veel asfalt. Veel geparkeerde auto’s. Weinig groenvoorziening.’ Dat is nauwelijks meer voor te stellen. Het Amaliapark is een kleurige stadsoase met water en een rijke beplanting. Hier en daar fladdert een vlinder. We staan op een steenworp afstand van het stadscentrum. Nog opmerkelijker is dat we boven op een parkeergarage staan. In plaats van de auto’s te weren uit de stad, heeft Apeldoorn het wagenpark hier als het ware begraven onder een kleurig stadspark.

DUURZAMER. BETROUWBAARDER.

PROLINE H800

Verzamel-maaier met liftstelsel

De ProLine H800 is een cirkelmaaier met lift- en opvangstelsel en is ontworpen voor maximale levensduur en minimale uitvaltijd. Het slimme ontwerp maakt de ProLine H800 perfect voor het trimmen van gras rond landschapselementen in stedelijk gebied en parken. Het hoog presterende maaisysteem levert goede kwaliteit en een mooi maaibeeld - cruciaal voor sportvelden en bedrijfsterreinen.

TORO[®]

GROENTECHNIEK

Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

In het stadscentrum aangekomen, treffen we nog meer ondergrondse verrassingen aan. De gemeente speelt hier kunstig met verborgen maaivelden. De boombunkers op het Stationsplein zijn daar een goed voorbeeld van. De ontwerpers van het plein hebben geprobeerd om op het Stationsplein elementen van het Nationale Park De Hoge Veluwe te imiteren. 'Reizigers moeten bij het verlaten van het station meteen het gevoel krijgen dat ze op de Veluwe zijn gearriveerd.' Dat uit zich onder meer in de bomenpracht op het plein. Overal staan naaldbomen. Op het gewelfde plein, dat in kleur en vorm iets van een zandduin heeft meegekregen, liggen dennenappels.

Wortelopdruk

Wie goed kijkt, ziet dat de bomen minder hoog lijken dan de bomen in de vrije natuur. Dat is echter gezichtsbedrog. Ze staan verzonken in boombunkers. 'Wat we hier hebben gedaan, is een tweede, lager gelegen maaiveld creëren voor de bomen', legt Willems uit. 'Je ziet hier dus eigenlijk een boslaag onder de stadslaag. Zo hebben we ruimte gemaakt voor de wortels en hebben we ook geen last van wortelopdruk.'

De boombunkers lijken het handelsmerk van het Apeldoornse groenbeleid. Apeldoorn stond aan de wieg van de eerste boomkragen. Uit die vroege

experimenten is later een hele serie varianten van de boombunkers voortgekomen. Het stadsbestuur is al die technologische ontwikkelingen blijven volgen en inzetten. Inmiddels liggen er 360 ondergrondse groeiplaatsvoorzieningen, van eenvoudige boomkragen tot geavanceerde boombunkers.

Investering

De investering van vijftien- tot twintigduizend euro per bunker kan Willems goed verantwoorden. 'Dat betaalt zich op meerdere fronten terug. Op de eerste plaats spaar je veel werk uit als je ergens opnieuw de grond in moet voor werkzaamheden. Alle leidingen en kabels liggen om de groeiplaats heen. De boom kan gewoon blijven staan.'

Maar veel belangrijker nog is het groenrendement, vindt de wethouder. 'Een linde die veertig jaar staat zonder bunker, levert nauwelijks natuurwaarde op. In termen van schaduw en CO2-opslag, bijvoorbeeld, presteert die veel minder dan een linde die in een bunker staat. De eerste overleeft maar net en moet na veertig jaar worden vervangen. De tweede staat tachtig jaar. We zien dat lindes die we vijftien jaar terug in een bunker hebben geplant, nu al groter zijn dan gelijksoortige bomen die al veertig jaar zonder bunker moeten overleven.'

Bodemruimte

Onze laatste stop is het Marktplaatsplein. Dat moet, zo staat gepland, nog op de schop. 'Het is nog een erg stenige omgeving. Dat willen we graag anders maken.' Het probleem op deze locatie is echter dat zich vlak onder het plein een parkeergarage bevindt. Er is daardoor nauwelijks ruimte in de bodem voor beplanting.

Maar ook voor dat probleem wordt de oplossing gezocht in het creëren van nieuwe maaivelden. 'Ditmaal moeten we een nieuw maaiveld boven de grond maken. We denken dan aan oplossingen met bakken waarin beplanting wordt aangebracht. Hoe we dat precies gaan doen, is nog niet duidelijk, maar we hebben zeker een groenere uitstraling in gedachten voor het Marktplaatsplein.'

Naaldbomen en dennenappels op het Stationsplein.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26753/de-bodemschat-ten-van-apeldoorn

‘Burger moet betrokken worden bij de strijd tegen Japanse duizendknoop’

Gemeenten hebben geen zicht op het aantal besmettingshaarden

Steeds meer gemeenten betrekken burgers bij het in kaart brengen van Japanse duizendknoop en de bestrijding ervan. Met wisselend succes. Het vergt duidelijk veel inspanning om de burger in beweging te krijgen in de strijd tegen de invasieve exoot. Toch kan die niet achterblijven, vindt Johan van Zijl, groenbeheerder van de gemeente Capelle aan den IJssel. ‘We hebben nauwelijks zicht op de werkelijke omvang van het probleem, want veel Japanse duizendknoop staat op particuliere grond.’

Auteur: Paul van der Sneppen

5 min. leestijd

ACTUEEL

'Gebruik de ogen van burgers'

Trend

Kees Torn Broers, regiomanager van Sight Landscaping, is het daarmee eens. Sight werkt landelijk voor veel gemeenten en overheidsinstellingen. Bij gemeenten als Renkum, Amersfoort en Leusden ziet hij dat de duizendknoopbestrijding al hoog op de agenda staat. Hij ziet ook dat steeds meer gemeenten burgers mobiliseren tegen Japanse duizendknoop. 'Ik zou het nog geen trend willen noemen, maar we zien wel dat het meer gebeurt. Van een aantal van die gemeenten kunnen we leren. Amersfoort is een goed voorbeeld van hoe de bestrijding het best aangepakt kan worden. Amersfoort betreft de burger erbij. Mede daardoor is het probleem daar goed in kaart gebracht. Ze hebben ook een duidelijk beleid en protocollen voor de bestrijding en de preventie.' Met dat laatste duidt Torn Broers vooral op een aangepast en prudent maaibeleid en de afvoer en verwerking van duizendknoopresten.

Torn Broers onderstreept vooral het belang van goede inventarisatie. Veel gemeenten hebben volgens hem nog onvoldoende zicht op het aantal besmettingshaarden en de omvang van de besmetting. 'In veel gevallen zijn onze eigen mensen de ogen van de gemeenten. Wij komen besmettingshaarden tegen en weten hoe we daarmee om moeten gaan om erger te voorkomen. We melden elke besmettingshaard en bespreken dan de aanpak, als er nog geen protocollen voor zijn. Dat laatste komt steeds minder vaak voor, omdat wijzelf bij het aannemen van werk al afspraken maken over hoe om te gaan met besmettingshaarden.'

Inventarisatie

Maar ook Torn Broers realiseert zich dat aannemers geen volledige inventarisatie kunnen doen, omdat ze simpelweg niet overal komen. 'Burgers inschakelen is dan verstandig. We hebben meer ogen nodig, met name in het particuliere domein, tuinen van burgers. Dat is belangrijk voor een goede inventarisatie, maar ook met het oog op preventie. Als burgers met Japanse duizendknoop gaan slepen, verhoogt dat immers de kans op nieuwe besmettingshaarden.'

Dat merkt ook Rob Leuven op. Leuven is hoogleraar invasiebiologie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en in diezelfde gemeente ook betrokken bij een burgerparticipatieproject met de naam Wiede Wieden Weg. De hoogleraar maakt zich grote zorgen over het feit dat er nog relatief weinig aandacht is voor preventie. Hij ziet weliswaar steeds meer hygiënische werkmethoden in de werkprotocollen en bestekken verschijnen, maar

de burger blijft wat Leuven betreft nog teveel aan de zijlijn.

Preventie

Burgerparticipatie speelt volgens hem een sleutelrol in de preventie van nieuwe besmettingen. 'Burgers spelen natuurlijk een belangrijke rol bij de inventarisatie, maar ze moeten ook weten hoe met besmettingen op hun eigen grond om te gaan. Bij de uitrol van het Nijmeegse burgerparticipatieproject is pijnlijk duidelijk geworden hoe weinig burgers weten over de risico's van Japanse duizendknoop en andere invasieve exoten. Daar staat tegenover dat het animo om een actieve rol te spelen bij de oplossing van het probleem heel groot is, doordat ze kennis en handelingsperspectief krijgen aangeboden.'

In Nijmegen en omgeving zijn al groepen vrijwilligers ingezet om reuzenbalsemien in het publieke domein te bestrijden. De organisatoren hebben daarvoor een vierdaags actieplan ontwikkeld. De eerste dag dient om deelnemers te informeren over de risico's van soorten zoals Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw. De tweede dag gaan de vrijwilligers exoten inventariseren. De derde en de vierde dag gaan ze op de besmette locaties planten uittrekken. Dat gebeurt in twee fasen: trekken op dag drie en natrekken van overblijfselen op dag vier.

Ervaring

Bij dit project is er bewust voor gekozen om burgers niet meteen in te zetten bij de bestrijding van duizendknoop. De initiatiefnemers willen eerst meer ervaring opdoen met burgerparticipatie en instrumenten ontwikkelen voor andere gemeenten en terreinbeheerders. Daarom is gestart met een soort die lokaal relatief eenvoudig te bestrijden is: reuzebalsemien. In het informatieve onderdeel van

Dit voorjaar heeft de gemeente Capelle aan den IJssel burgers opgeroepen om zich te mengen in de strijd tegen Japanse duizendknoop, ook wel bekend als *Fallopia japonica*. De Capellenaren werden in een persbericht opgeroepen om *Fallopia* te melden. Ook worden ze op de website van de gemeente uitgebreid voorgelicht over de plant, de gevaren en de bestrijdings- en verwerkingsmethoden.

'De oproep heeft tot op heden weinig meldingen opgeleverd', vertelt Van Zijl. 'Vlak na de publicatie in de krant hadden we even een piek. Al mag ik eigenlijk niet spreken van een piek; het waren vijf of zes meldingen van burgers die ergens Japanse duizendknoop hadden aangetroffen. Daarna is het helemaal stilgevallen. Vijf of zes meldingen op een inwoneraantal van 70.000 is natuurlijk een verwaarloosbaar resultaat. Maar we vinden het wel belangrijk om dit te doen.'

www.dcm-info.nl

Bodemverbeteraar voor de aanplant voor een betere weggroei

Voor een geslaagde aanplant is een snelle inworteling en goede weggroei essentieel. **DCM VIVIMUS®** zorgt voor een humusrijke, luchtige grond met een **verhoogd vermogen om water en voedingselementen vast te houden**.

Eigenschappen van **DCM VIVIMUS®**:

- Hoogwaardig veensubstraat speciaal voor het aanplanten
- Biodiverse samenstelling op basis van hoogwaardige, natuurlijke grondstoffen
- Bevat nuttige schimmels en bacteriën voor een rijk en gevarieerd bodemleven
- Creëert de ideale wortelomgeving voor jonge planten voor een snelle inworteling en goede groei
- Voor gezonde planten en een lager uitvalpercentage

Geert van Kerkvoorde
Noord Nederland
06-126 71 236
gvk@dcm-info.nl

Gerrit Klop
Midden Nederland
06-516 01 208
gkl@dcm-info.nl

Jeffrey Jansen
Zuid Nederland
06-220 12 023
jja@dcm-info.nl

Aldert Engelsman
West Nederland
06-236 89 287
aen@dcm-info.nl

DCM Nederland B.V. • Valkenburgseweg 62a • 2223 KE Katwijk • tel: 071 401 88 44 • info@dcm-info.nl

innogreen

- Bodemonderzoek en advies
- Bodemverbeteraars
- Organische meststoffen
- Stimuleren bodemleven

Passie
voor groen

Vakbeurs Openbare Ruimte

Plein Bordeaux

We ontmoeten u graag!

Standnummer: 2.2.20

www.innogreen.nl | info@innogreen.nl | (0)183 - 509796

het programma wordt duizendknoop wel nadrukkelijk genoemd. Ook Renkum heeft een burgerparticipatieproject gelanceerd in de strijd tegen duizendknoop. Vijftig vrijwilligers hebben zich in die gemeente gecommitteerd aan structurele duizendknoopbestrijding. De meesten nemen een gebied in hun woonomgeving onder hun hoede. Ze helpen actief bij de bestrijding en blijven het terrein vervolgens monitoren. Ook zijn er vaste werkdagen waarop groepen vrijwilligers samen een groter gebied aanpakken. De gemeente hoopt zo onder meer de besmetting aan de randen van het natuurgebied De Beken in te perken.

'Burgers moeten weten wat te doen met plantresten en besmette grond'

'Het mooie aan het project in Renkum vind ik hoe goed ze omgaan met de verzamelde data', zegt Torn Broers over het initiatief. 'Er is een interactieve kaart waarop mensen online besmettingen kunnen melden.' En daarmee legt de groenmanager zijn vinger op een belangrijke lacune in de meeste burgerinitiatieven: een goed georganiseerde verwerking van de verzamelde data. De gemeente Renkum gebruikt daarvoor interactieve online kaarten van het *Environmental Systems Research Institute* (ESRI). Daarmee is het mogelijk om besmettingshaarden op een kaart aan te geven zonder dat daarbij dubbele meldingen optreden. De zogenaamde GIS-kaarten (*geographic information systems*) geven de ingevoerde data realtime weer. Burgers kunnen altijd controleren of een besmettingshaard al is gemeld of niet.

Particulier

Opmerkelijk is dat veel burgerinitiatieven burgers vooral mobiliseren om in de publieke ruimte duizendknoop te bestrijden. Capelle aan den IJssel daarentegen zet met haar plan nadrukkelijk in op het in kaart brengen van duizendknoop op particuliere grond. 'Heel goed', vindt Leuven. Dat geeft de gemeente niet alleen goed zicht op de omvang van het probleem; het maakt burgers ook alert. 'We moeten ons ervan bewust zijn dat ondeskundig maaien en grondverzet nog steeds de belangrijkste bronnen van besmetting zijn. Burgers moeten weten wat te doen met de plantresten

van duizendknoop en met de besmette grond. De gemeente Capelle aan den IJssel verstrekt de burger bruikbare informatie over hoe te handelen als ze duizendknoop aantreffen in de tuin. Dat is een belangrijke preventieve maatregel. Dat soort preventie is voor elke gemeente het laaghangend fruit in de duizendknoopbestrijding. De rest is mitigatie, het indammen van de woeker en beperken van de schade.'

Capelle aan den IJssel adviseert haar inwoners om duizendknoop in de tuin uit te trekken en de plantresten in de grijze afvalstroom te doen. 'Herhaaldelijk uittrekken en daardoor volledig uitputten van de wortels is inderdaad het beste', zegt Leuven daarover. 'Als de besmetting ernstiger is, kun je ook overwegen om de planten uit te graven. Het afvoeren is een ander verhaal. Het mag zeker niet tussen het groente-, fruit- en tuinafval komen. Het is goed dat de gemeente daarvoor waarschuwt. Maar vaak gaat het om zulke grote hoeveelheden plantresten dat mensen het simpelweg niet kwijt kunnen in de reguliere grijze afvalstroom. Dan is bij droge weersomstandigheden ook te overwegen om de plantresten ter plekke te laten uitdrogen.'

Communicatie

Niet alle communicatie over duizendknoop kan de goedkeuring van de hoogleraar wegdragen. Hij mist coherentie in de communicatie over invasieve exoten. 'Mensen krijgen teveel wisselende en op het oog tegenstrijdige boodschappen. Enerzijds horen ze over de noodzaak van biodiversiteit. Er moet meer groen komen voor bijen en andere insecten. Anderzijds worden ze opgeroepen om allerlei planten met wortel en tak uit te roeien. Ze begrijpen het niet meer.' Leuven pleit daarom voor communicatietrajecten met een lange adem, waarin de burger steeds opnieuw het verband wordt uitgelegd tussen de verschillende boodschappen. Van Zijl toont zich inmiddels ook bewust van de tekortkomingen in de communicatie van de gemeente Capelle aan den IJssel. 'We moeten dit plan opschalen. We moeten burgers ervan doordringen dat we hier met een groot probleem kampen, dat hen ook direct raakt. We moeten aan de bel blijven trekken. Daar gaan we binnenkort over in conclaaf met de communicatieafdeling.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26712/burger-moet-betrokken-worden-bij-de-strijd-tegen-japanse-duizendknoop

Kees Torn Broers: 'Brenghet probleem in kaart.'

Rob Leuven: 'Burgers begrijpen de communicatie over biodiversiteit niet meer.'

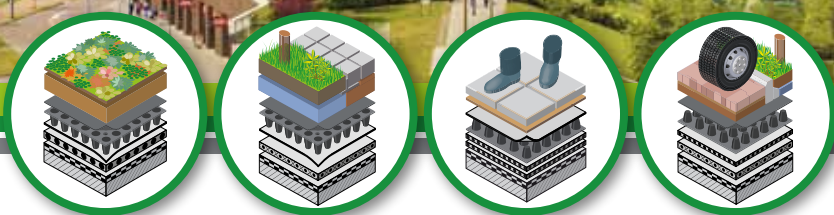

Johan van Zijl: 'De respons van burgers valt tegen.'

Gebruik de ruimte

Nophadrain Groen- en Gebruiksdaksystemen

Bezoek ons tijdens Vakbeurs
Openbare Ruimte, stand 3.5.32

nophADRAIN®
SMART GREEN ROOF SYSTEMS

Nophadrain BV | Mercuriusstraat 10 | 6468 ER Kerkrade | advies@nophadrain.nl | +31(0)45 820 09 70 | www.nophadrain.nl

Onkruidbestrijding zonder chemie

WeedMaster productlijn van Waterkracht

Eigen productontwikkeling | Familiebedrijf | Complete productlijn

www.waterkracht.nl

Het 'nieuwe irrigeren': pamper die bomen!

Vooral bij jonge bomen die niet veel wortels hebben, **moeten we dit probleem tackelen**

Droogte. Het was en is hét kernwoord deze zomer, waarin zelfs incidentele onweersbuien het pijnlijk lieten afweten. En het KNMI waarschuwt: wen er maar aan. Want hoewel we heus nog weleens op een natte zomer getraakteerd zullen worden, zou de zomer van 2018 weleens de standaard kunnen worden voor de maanden juli en augustus.

Hoveniers konden de hoeveelheden verdorde planten en struiken deze zomer amper bijbenen. Ook veel jonge boompjes begaven het onder de felle zon. Je kunt met deze gortdroge weersomstandigheden sproeien wat je wilt, maar hier viel niet tegenop te wateren. Als dat al was toegestaan, want de autoriteiten riepen op om vooral niet te veel water te verspillen.

Dit alles roept de vraag op hoe we in de toekomst met het bevoelien van met name jonge boompjes en struiken moeten omgaan. Want hitte of niet: wortels hebben hoe dan ook water nodig, of op zijn minst bevochtiging. Dit geldt vooral voor jonge boompjes en gewassen van twee à drie jaar oud. Die kunnen we toch niet aan hun lot overlaten? Want zelfs als we naar hartenlust mogen sproeien of bijgieten, bij droogte met dertig graden is dit vechten tegen de bierkaai. Onder die omstandigheden blijft dit probleem bestaan, zelfs als rondom de boom een gietrand is geplaatst. Het extra water dat in de rand wordt gegoten, vloeit weg, trekt de grond in en loopt langs de wortels in no time richting grondwater. Wortels hebben nauwelijks de tijd om water op te nemen. Het zijn nu eenmaal geen sponzen; ze merken dus weinig van dit extra vocht, of het nu gaat om een extra shot van liters water of gewoon een verkwikkende regenbui op een zomerse dag.

We zullen dan ook moeten nadenken over de irrigatie van de toekomst. Hoe kunnen we de komende jaren beter omgaan met het beschikbare water? Vooral bij jonge bomen die niet veel wortels hebben, zullen we dit probleem

moeten tackelen. Een jonge boom zal het beschikbare water langer moeten vasthouden om zijn wortels te bevochtigen. Het is dé uitdaging voor de komende tijd in de branche van hoveniers en groenvoorzieners.

De oplossing ligt in een brede toepassing van de irrigatiedoek of capillaire mat. Deze kan veel water opnemen en de noodzakelijke 'sponsfunctie' vervullen, die vooral jonge wortels niet hebben. Zelfs als het droog wordt, blijft zo'n doek vocht afgeven. Onze watertape voegt zich op natuurlijke wijze om de wortels als een soort luiër, waaraan ze continu vocht kunnen onttrekken. Natuurlijk dient zo'n irrigatiedoek uit *biobased* materiaal te bestaan, afbreekbaar, zodat het milieu er geen schade van ondervindt. En als de wortels van jonge boompjes en struiken deze extra ondersteuning na een jaar of drie niet meer nodig hebben, heeft niemand er meer last van.

Het is dé manier van irrigeren voor de toekomst. We zullen er vertrouwd mee moeten raken om jonge bomen en gewassen – net als jonge kinderen in hun eerste levensfase – te pampere, tot ze op eigen benen kunnen staan. Met het 'nieuwe irrigeren' kunnen we goedkoop én creatief omgaan met de zomers van de toekomst. Laat die droogte maar komen!

Bart van der Hart is directeur en eigenaar van Rootbarrier.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26868/het-nieuwe-irrigeren-pamper-die-bomen

Volop kleur in buurtpark

Vasteplanten volgens het Greentocolour-concept

Locatie: Hillegom

Bijzonderheden: Dit park is naar een ontwerp van Adviesburo Hollandschap geheel opnieuw ingericht. Een grote strook langs een watergang werd ontworpen en aangelegd volgens het Greentocolour-vasteplantenconcept. Het resultaat: in het eerste jaar reeds een prachtig beeld dat door de bewoners hooglijk wordt gewaardeerd.

Sortimentskeuze: onder meer *Agastache*, *Bergenia*, *Echinacea*, *Hemerocallis*, *Nepeta*, *Phlomis*, *Rudbeckia*, *Persicaria*, *Sedum* en diverse grassoorten.

Rode zonnehoed

The sky is the limit!

Echinacea is zo'n plant waarvan de wetenschappelijke naam veel bekender is dan de Nederlandse naam: rode zonnehoed. Het is een geslacht waarin de afgelopen decennia enorm veel nieuwe cultivars zijn geïntroduceerd. Het is langzamerhand vrijwel onmogelijk door de bomen het bos nog te zien. Dit artikel is een poging hiertoe.

Auteur: Ronald Houtman
Foto's: Plants & Pictures

6 min. leestijd

SORTIMENT

Uiterlijk

Echinacea is een geslacht dat uit slechts tien soorten bestaat. Al deze soorten komen van nature voor in oostelijk en centraal Noord-Amerika. De planten groeien daar op prairies, rotsachtige heuvel- en berghellingen en in open loofbossen. Het zijn dus warmteminnende planten, die in de natuur voornamelijk op drogere, rotsachtige gronden groeien. Alle *Echinacea* zijn bladverliezende vaste planten. De bloemen zijn typisch voor planten uit de asterfamilie. Het zijn eigenlijk geen bloemen, maar een verzameling van talloze buis- en lintbloemen. Het hart van de bloeiwijze wordt gevormd door het zogenaamde 'hoofdje'. Bij *Echinacea* is dit de opvallende 'bol' met daarop de buisbloemen. Dit zijn kleine, afzonderlijke bloemetjes die buisvormig zijn. Ze zijn circa 1 cm groot en bevatten steeds vijf meeldraden en één stamper. Bij verschillende cultivars zijn de buisbloemen sterk vergroot en mooi gekleurd. Hierdoor krijgt het gehele hoofdje een pomponachtig uiterlijk. In de praktijk wordt dit vaak 'dubbel' of 'gevuuld' genoemd, maar het zijn gewoon grotere buisbloemen waar niets 'dubbels' aan is!

Bij iedere buisbloem staat een soort zachte stekel. Deze is meestal lichtgroen of (oranje)geel met een gele, oranje of (donker)rode punt. De wetenschappelijke naam *Echinacea*, die afgeleid is van het Griekse *echinos* (egel), verwijst naar deze stekels. Rond het hoofdje staan één of meerdere kransen van lintbloemen. De grote kleurige lintbloemen worden meestal aangezien voor bloemblaadjes, maar eigenlijk zijn het allemaal afzonderlijke bloemen. Bij *Echinacea* bezit een lintbloem geen meeldraden en soms een stamper (afhankelijk van de soort/cultivar).

***Echinacea* is het best op zijn plaats in mixbeplantingen of in groepen**

Medicinaal

Echinacea was voor de Noord-Amerikaanse indianen het belangrijkste medicinale gewas. *Echinacea* bevat virusremmende bestanddelen, die vooral effect hebben op verkoudheid (wat een virusinfectie is). Hoewel verschillende wetenschappelijke onderzoeken elkaar tegenspreken over de effectiviteit van *Echinacea*, is het ook bij ons een populair homeopatisch middel tegen verkoudheid. De Noord-Amerikaanse indianen wisten niets van virussen, maar het feit dat ze de plant gebruikten, zegt eigenlijk al voldoende over de effectiviteit. Het gaat hierbij trouwens om *Echinacea angustifolia*, niet om *E. purpurea*.

Soorten

De belangrijkste soort is natuurlijk *Echinacea purpurea*. Andere soorten die af en toe worden gekweekt, zijn *E. pallida*, *E. paradoxa* en *E. tennesseensis*. Van deze soorten treffen we *E. pallida* nog het meeste aan. Het is een wat iele plant met tot ruim 1,25 m hoge bloemstelen. De licht lilaze lintbloemen zijn opvallend smal en hangen sierlijk naar beneden rond het oranjebruine hoofdje. Het is een echte prairieplant, die een hoge grondwaterstand en kwakkelwinters slecht verdraagt. Door zijn naam verraadt *E. tennesseensis* zijn afkomst al. Deze in de natuur zeer zeldzame plant komt maar op vijf – inmiddels beschermde – plaatsen voor. De zacht paarsroze lintbloemen staan iets omhoog tot vrijwel horizontaal en vormen een fraai geheel met het donkergroene blad. Met een uiteindelijke hoogte tussen 40 cm en 70 cm is deze soort iets lager dan de meeste andere *Echinacea*. *E. paradoxa* is een buitenbeentje in het geslacht; deze soort bloeit namelijk geel. De lintbloemen zijn relatief lang en hangen sierlijk naar beneden rond het donker bruinrode hoofdje. Vanwege de bloemkleur is deze soort gebruikt om mee te kruisen; feitelijk is *E. paradoxa* verantwoordelijk voor de grote hoeveelheid hybriden met bloemkleuren anders dan purper(rood) of wit. *E. purpurea* heeft van nature purperkleurige, purperrode of witte bloemen. Cultivars met andere bloemkleuren kunnen nooit zuivere *E. purpurea* zijn, maar zijn altijd hybriden. Het is de sterkste soort in het geslacht – niet verwonderlijk dat het ook de populairste is.

Populariteit

Rond het eind van de jaren 90 van de vorige eeuw werd natuurlijk tuinieren populair in Nederland en België, in het bijzonder de prairietuin. In de Hermannshof in het Duitse Weinheim begon Cassian Schmidt te pionieren met het nabootsen van prairiebeplantingen in siertuinen en -parken.

Het gazon snel weer op orde krijgen?

GRATIS
LandscaperPro
Rapid seeds

Veel gazons zijn beschadigd geraakt als gevolg van droogtestress / dry patch. Niet alleen minder mooi, maar het maakt de grasmat ook gevoeliger voor onkruiden, mossen en slijtage.

Herstel de beschadigde plekken snel met **het complete renovatieprogramma van LandscaperPro** bestaande uit LandscaperPro **Rapid seeds**, meststof LandscaperPro **New Grass** en wetting agent **H2Pro Conserve - Granules**.

September-aanbieding Gratis LandscaperPro Rapid seeds

Bij elke bestelling van LandscaperPro New Grass + H2Pro Conserve - Granules, krijg je in de maand september een 5 kg zak LandscaperPro Rapid seeds helemaal gratis!

Scan de code en bestel direct via de LandscaperPro webshop.
Of bel direct je dealer of ICL adviseur (Twan van Wijk, +31 6 11001961)

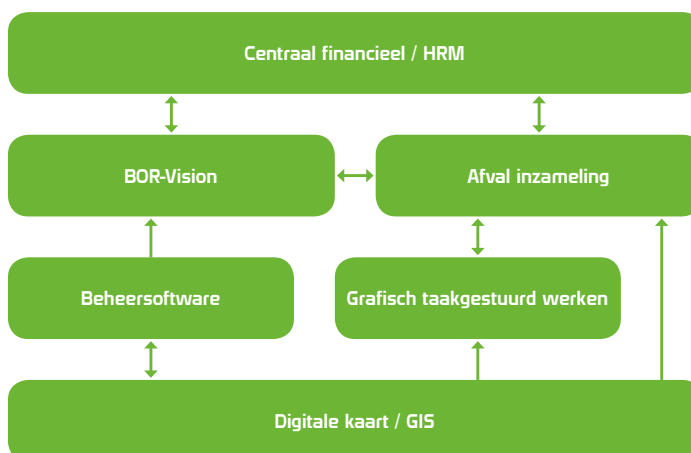
Part of **ICL**

**Bezoek ons op Vakbeurs
Openbare Ruimte
op 26-27 sept. 2018**

BOR-Vision

Voor overzicht en inzicht in uw projecten en planning rond Beheer Openbare Ruimte.
Groene software geïntegreerd in uw ICT-landschap.

BOR-Vision
Eenvoudig te koppelen aan uw overige software

Meer informatie:
T +31 (0)172 23 54 44

www.bor-vision.nl
info@infogroen.com

Bij verschillende cultivars zijn de buisbloemen **sterk vergroot en mooi gekleurd**

Het idee erachter is dat de vasteplantentuin volgens een uitgebalanceerd beplantingsplan wordt ingeplant, waarbij de verschillende soorten en cultivars niet in gescheiden groepen staan, maar door elkaar. Een belangrijke factor bij de prairietuin is dat de bodem zeer goed gedraineerd moet zijn. Net als in natuurlijke prairies is het de bedoeling dat de bodem steeds relatief droog is. De beplanting is dusdanig samengesteld, dat er in ieder jaargetijde sierwaarde is. Vervolgens wordt de beplanting zoveel mogelijk met rust gelaten en wordt er alleen ingegrepen als één of enkele planten te dominant worden. Wat dan automatisch betekent dat het oorspronkelijke beplantingsplan niet deugde ...

Naast verschillende siergrassen was *Echinacea* één van de belangrijke planten die tuinen volgens het principe natuurlijk tuinieren en prairietuinen vormgaven. Naast de sierwaarde van de bloemen, maken het rustieke verbloeiende en het bijna architectonische winterbeeld van de uitgebloeide hoofdjes op kale stelen *Echinacea* tot een prima plant voor dit doel. In Nederland is de prairietuin onlosmakelijk verbonden met Piet Oudolf. Ook Piet gebruikte vanaf het prille begin veel *Echinacea* in zijn ontwerpen. De populariteit van zowel de natuurlijke en prairietuinen als de ontwerpen van Piet Oudolf heeft er mede toe bijgedragen dat ook *Echinacea* zich in een enorme populariteit kon verheugen.

Evolutie

In de eerste Naamlijst van Vaste Planten (1988) werden negen cultivars van *Echinacea* vermeld. Twaalf jaar later, in de Naamlijst die in 2000 verscheen, waren dit er achttien. In 2010 waren dat er ineens 78, en in de recentste uitgave (2016) is dit aantal gestegen tot 212 cultivars!

De toename van het gebruik van *Echinacea* heeft ook veredelaars geprikkeld. Deze evolutie heeft zich in twee richtingen gesplitst. Er kwamen cultivars op de markt met sterk vergrote buisbloemen. De Nederlandse cultivar 'Razzmatazz', ontstaan als spontane mutant, was de eerste met deze eigenschap. De andere veredelingsrichting bestaat uit het introduceren van cultivars in andere kleuren rozerood en wit. Dit werd mogelijk nadat duidelijk werd dat de verschillende soorten *Echinacea* met elkaar te kruisen zijn, dus ook met de geelbloeiende *E. paradoxa*. De eerste doorbraak kwam van dr. Jim Ault van de Chicago Botanic Garden, toen die in 2003 de oranjebloeiende 'Art's Pride' introduceerde. Ault gebruikte *E. paradoxa* en *E. tennesseensis* als ouders, wat tot gevolg had dat 'Art's Pride' een zwakke plant bleek. De Saul Brothers uit Georgia in de Verenigde Staten gebruikten dezelfde kennis als Ault, maar gebruikten *E. purpurea* als ouder in plaats van *E. tennesseensis*. Hun eerste introducties waren de geelbloeiende 'Sunrise' en de bleekoranje 'Sunset'. Met *E. purpurea* als ouder bleken deze planten sterker, wat de definitieve doorbraak betekende in de uitbreiding van het kleurenpalet van *Echinacea*.

Na deze doorbraken is het alleen maar verdergegaan en zijn er cultivars geïntroduceerd met groene, zuurstokroze, lichtgele, oranje en meerkleurige bloemen. Ook qua bloemvorm zijn allerlei variaties mogelijk in de grootte van de buisbloemen en de aan- of afwezigheid van lintbloemen.

Glowing Dream

Green Jewel

Hot Summer

Milkshake

Orpass

Razzmatazz

Summer Passion

Summer Sky

Marmalade

Echinacea was één van de belangrijke planten die tuinen volgens het principe natuurlijk tuinieren en prairietuinen vormgaven

Pioniers op dit gebied waren, naast de genoemde Amerikanen, ook Dan Heims (Terra Nova Nurseries, Oregon) en de Nederlanders Arie Blom en Marco van Noort. Veel van de nu gangbare cultivars werden door hen ontwikkeld. Inmiddels zijn veel

meer veredelingsbedrijven bezig met Echinacea. Dit heeft er ook toe geleid dat het sortiment zo gegroeid is en nog steeds sterk groeit. Het einde is dus nog niet in zicht, en het motto *the sky is the limit* lijkt hier bij uitstek van toepassing.

Modern sortiment

In Nederland (KVBC), Engeland (RHS) en Polen (Universiteit van Wrocław) vindt op dit moment een meerjarige keuring plaats van het Echinacea-sortiment. In Nederland (Rijnbeek en Zoon Vaste Planten, Boskoop) en Polen (Arboretum Wojsławice, Niemcza) staan 95 cultivars opgeplant, in Engeland (RHS Wisley Garden) 120. Deze keuringen, gestart in 2016, zijn erop gericht de betere cultivars binnen het sortiment te duiden. Het eindrapport zal in 2019 of 2020 verschijnen. Vanwege het inmiddels enorme sortiment is het ondoenlijk hier specifieke cultivars te behandelen. Daarom wordt in een apart kader een opsomming gegeven van diverse goede en opvallende cultivars.

Toepassing en verzorging

Het mag duidelijk zijn dat het vochtige Nederland

met zijn kwakkelwinters geen ideale omgeving is voor planten die van origine in een continentaal klimaat op prairies en rotsachtige bodem groeien. Echinacea heeft dan ook een voorkeur voor goed doorlatende gronden die, vooral 's winters, niet te lang te nat blijven. Het zijn typische warmteminnaars, die van volle zon houden. Buiten *E. purpurea* en enkele oude cultivars (o.a. 'Augustkönigin' en 'Magnus') staan de planten erom bekend dat ze gemakkelijk wegvallen. Door de juiste plantomstandigheden te creëren, kan men dit al voor een behoorlijk deel voorkomen. Toch kunnen de planten zonder duidelijke reden ineens afsterven of na de winter niet meer uitgroeien. Echinacea is het best op zijn plaats in mixbeplantingen of in groepen. Combinaties met grassen liggen voor de hand. Maar ook planten als *Perovskia*, *Rudbeckia* en *Persicaria (amplexicaulis)* zijn goed met Echinacea te combineren. Als de planten zijn uitgebloeid, kunnen de bloemhoofdjes worden afgeknipt ('deadheaden'). De planten zullen dan wellicht nogmaals bloeien.

onkruid 1-2-3 weg!

GENUINE PARTS
ONDERDELEN
= LANGER LEVEN!

HETE LUCHT INFRAROOD STOOM

veilig systeem
milieuvriendelijk
duurzaam resultaat
lage exploitatiekosten
minimaal onderhoud
maximale prestaties

De WeedSteam is de snelle en efficiënte oplossing voor effectief en duurzaam onkruidbeheer. De 1-2-3 combinatie van zeer hete lucht, infrarode straling en stoom pakt ongewenste vegetatie grondig aan. Na enkele dagen is het behandelde onkruid verdord! Bel nu Jean Heybroek en overtuig u van de unieke kwaliteiten van de WeedSteam!

onkruid duurzaam en 3x efficiënter bestrijden met de WeedSteam®

Jean Heybroek

GROENTECHNIEK

kijk op www.jeanheybroek.com
voor een overzicht van ons leveringsprogramma
Jean Heybroek BV, tel. 030 - 639 46 11

Jean Heybroek

WEED STEAM

AANBEVELENSWAARDIGE CULTIVARS

CULTIVAR	HOOGTE (±)	BLOEMVORM	KLEUR (LINTBLOEMEN)
'Fourth of July'	60 cm	klassiek	licht paarsroze, lintbloemen deels opgerold, daardoor lepelvormig
'Aloha'	80 cm	klassiek	storgeel
'Augustkönigin'	100 cm	klassiek	rozepaars, sterk
'Big Kahuna'	65 cm	klassiek	geeloranje, iets tweekleurig, veel lintbloemen
'Butterfly Kisses'	50 cm	pompon	licht lilaroze, buisbloemen roze
'Catharina Red'	100 cm	pompon	purperrood
'Cleopatra'	70 cm	klassiek	goudgeel
'Eccentric'	50 cm	pompon	donkerrood, lintbloemen hangend
'Echmis' (MISTRAL)	40 cm	klassiek	paarsroze, zeer laag
'Elbrook' (ELTON KNIGHT)	60 cm	klassiek	paarsroze, sterk
'Fatal Attraction'	70 cm	klassiek	intens paarsrood
'Fragrant Angel'	70 cm	klassiek	wit, gepunte lintbloemen
'Glowing Dream'	60 cm	klassiek	intens en warm diep rozerood
'Green Jewel'	70 cm	klassiek	lichtgroen, lange bloeitijd
'Greenline'	70 cm	pompon	groenwit, buisbloemen zeer lichtgroen
'Hot Lava'	100 cm	klassiek	diep roodoranje
'Hot Summer'	90 cm	klassiek	oranje, verkleurend naar rood en diep rozerood bij uitbloeien
'Leilani'	70 cm	klassiek	
'Magnus'	100 cm	klassiek	paarsroze, sterk
'Magnus Superior'	100 cm	klassiek	paarsroze, sterk
'Mamma Mia'	50 cm	klassiek	rood, verkleurend naar oranje, vervolgens intenser oranje-rood en donkerroze bij uitbloeien
'Marmalade'	100 cm	pompon	lichtoranje, buisbloemen donkerder, lintbloemen hangend
'Meditation White'	50 cm	klassiek	wit
'Meteor Pink'	75 cm	klassiek	lilaroze, hoofdje opvallend rozerood
'Milkshake'	100 cm	pompon	wit
'Noectwo' (ECCENTRIC YELLOW)	65 cm	pompon	geel, lintbloemen hangend
'Orpass' (ORANGE PASSION)	70 cm	klassiek	licht bruinoranje, lintbloemen deels opgerold, daardoor lepelvormig
'PAS709018' (POWWOW WHITE)	50 cm	klassiek	wit
'PAS702917' (POWWOW WILD BERRY)	50 cm	klassiek	warm rozerood
'Pink Passion'	80 cm	klassiek	diep paarsroze
'Pink Shimmer'	90 cm	klassiek	donker paarsroze
'Purity'	70 cm	klassiek	wit
E. purpurea 'Alba'	80 cm	klassiek	wit
'Razzmatazz'	90 cm	pompon	paarsroze, buisbloemen iets donkerder
'Ruby Giant'	90 cm	klassiek	licht paarsroze
'Secret Affair'	100 cm	pompon	roodpaars
'Sensation Pink'	70 cm	klassiek	intens warm rozerood
'Summer Cocktail'	80 cm	klassiek	oranje, verkleurend naar lilaroze
'Summer Passion'	80 cm	klassiek	geel
'Summer Sky'	120 cm	klassiek	lichtoranje, verkleurend naar licht roodroze
'Sunrise'	70 cm	klassiek	lichtgeel
'Supreme Elegance'	100 cm	pompon	lilaroze, buisbloemen rozerood
'Vintage Wine'	90 cm	klassiek	rozerood
'Virgin'	80 cm	klassiek	wit, gepunte lintbloemen
'White Spider'	80 cm	klassiek	wit, lintbloemen deels opgerold, daardoor lepelvormig

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26841/

rode-zonnehoed

Supersnel herstel van élk gazon!

in recordtijd weer een dichte en groene zode

- Voor alle spoedreparaties van (droogte)schade in tuinen, parken, trapveldjes, recreatie- en festivalterreinen
- Supersnelle kieming én vestiging in bestaand gras; ook voor herinzaai (!)

meer info:

www.advantaseeds.nl/fastrepair

www.advantaseeds.nl/dealerlocator

© Advanta is a registered trademark of Advanta Netherlands Holdings BV

Limagrain

Het gaat niet alleen om de sensor...

maar om wat je met de gegevens doet

Datagedreven werken en de *smart city* worden langzaam maar zeker realiteit. Het is helaas ook de realiteit dat meer dan 90 procent van de sensorgegevens ongebruikt blijft. Dit komt doordat sensordata op zichzelf helemaal niets zeggen. Ze moeten in een context geplaatst worden en de informatie moet in begrijpelijke vorm vertaald worden voor de verschillende belanghebbenden. Om die reden richt het platform ConnectedGreen zich volledig op het instellen en interpreteren van sensoren voor (openbaar) groen, om er vervolgens voor te zorgen dat de juiste informatie op het juiste moment bij de juiste persoon komt. Om het systeem in te stellen, wordt gebruikgemaakt van vakkennis op het gebied van bomen, planten en grondsoorten. Deze vakkennis is cruciaal om het systeem in de praktijk te laten functioneren.

Slimme monitoring helpt om duurzamer te werken en kosten te besparen (waterbesparing, minder projectbezoeken, minder uitval). En door de transparantie verbetert de samenwerking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Hierbij zijn alle partijen dus gebaat. ConnectedGreen ziet verschillende manieren van samenwerken. Sommige groenbedrijven schaffen zelf sensoren aan om hun projecten in de gaten te houden en efficiënter te werken. Andere geven ook hun opdrachtgever toegang tot de informatie, wat de samenwerking ten goede komt. En in enkele gevallen is het omge-

keerd: de gemeente schaft sensoren aan om bijvoorbeeld nieuwe aanplant te monitoren, en laat vervolgens de groenvoorzienier meekijken.

Casus: bomen in Amsterdam

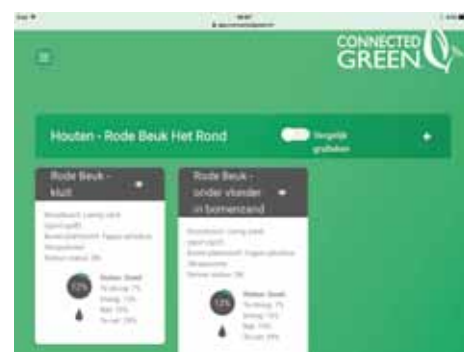
Een voorbeeld waarbij een groenbedrijf succesvol gebruikmaakt van het systeem, is het project voor de herplant van bomen in de Hemsterhuisbuurt in Amsterdam. Door omstandigheden moesten de bomen hier buiten het seizoen en bij extreme warmte en droogte geplant worden. 'We hebben er sensoren bij gezet om de vochtthuishouding in de gaten te houden, zodat we op het juiste moment kunnen watergeven en ze niet te veel en ook niet te weinig water krijgen', aldus Henk Werner van Pius Floris Boomverzorging Amsterdam. 'Drie weken na aanplant hadden de bomen ongeveer tien centimeter nieuw schot. Voor de winter staan ze vast met nieuwe wortels, zodat ze in het voorjaar zo van start kunnen.'

Casus: Smart City Houten

Natuurlijk is het voor overheden belangrijk dat de 'groene' sensordata uiteindelijk op een hoger niveau gecombineerd worden met data van andere sensoren. Alleen op die manier is het mogelijk een integraal beeld te krijgen om beleid op te baseren en om een echte *smart city* te creëren. Bij wijze van proef werkt ConnectedGreen daarom samen met Nazca IT en Boomtotaalzorg in de

In de openbare ruimte zijn steeds meer sensoren te vinden. En er zijn veel marktpartijen die zich op dit onderwerp storten. De ontwikkelingen gaan zelfs zo snel, dat Geonovum een handreiking heeft uitgebracht met daarin een voorzet voor een 'sensordata-verordening'. Dit document bevat richtlijnen voor alle betrokken partijen.

gemeente Houten. Nazca IT biedt een *smart city*-platform waarin data uit vele verschillende sensoren gecombineerd worden. En ConnectedGreen wordt gebruikt door de boomspecialisten van de gemeente, die daarvoor weer nauw samenwerken met Boomtotaalzorg, om de nieuwe beeldbepalende rode beuk goed te laten aanslaan.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26887/het-gaat-niet-alleen-om-de-sensor

Zee van afrikaantjes in Drenthe

Imker Linus Bos en lelieteler Gert Veninga bekijken de honingraten van de bijenkasten in een oranje zee van afrikaantjes in het Drentse Hooghalen. De zomerbloeiers zorgen niet alleen voor voedsel voor bijen, hommels, vlinders en andere bestuivers, maar vergroten ook de weerstand van bijen tegen de door imkers gevreesde varroamijt. Deze parasiet is verantwoordelijk voor 75 procent van de bijensterfte. Afrikaantjes worden door lelietelers steeds meer gezaaid, omdat ze het zeer schadelijke wortelstelselaaltje op biologische wijze afschrikken. Het wortelstelselaaltje leeft in de grond van veel percelen en tast onder andere leliebollen aan. Drentse lelietelers pionieren met afrikaantjes voor de verduurzaming van hun teelt. Inmiddels wordt meer dan 450 hectare afrikaantjes ingezaaid ten behoeve van de lelieteelt. Een oppervlakte die ieder jaar toeneemt. In het jaar na de teelt van de afrikaantjes, worden de eerste leliebollen op de percelen geplant. Inmiddels is meer dan 75 procent van de gebruikte gewasbescherming in de lelieteelt biologisch. Drenthe is de belangrijkste regio voor de Nederlandse lelieteelt.

Be social

Scan of ga naar:

[www.stad-en-groen.nl/article/26639/zee-](http://www.stad-en-groen.nl/article/26639/zee-van-afrikaantjes-in-drenthe)

[van-afrikaantjes-in-drenthe](http://www.stad-en-groen.nl/article/26639/zee-van-afrikaantjes-in-drenthe)

Boomwortelgeleiding

Voorkom wortelopdruk

- Bewezen werking sinds 1976
- Voorkomt verlies van stabiliteit van de boom
- De meest hoogwaardige panelen op de markt
- Wortelankers voorkomen opdrukken van panelen
- Panelen zijn in elke vorm te buigen (hoek)
- Hoogtes: 30, 45, 60, 90, 105 en 120 cm hoog

Nieuw!

TRG 90, TRG 105
& TRG 120

GreenMax | Tel: 0031 413 29 44 47 | www.greenmax.eu

[Opbouw uitvoering]

Müthing
since 1898 - tradition to build the future

[Getrokken uitvoering]

GTJ

Green Technologie Janssen
www.gtjtrading.nl

NIEUW MÜTHING driedelige klepelmaaiers
Alle maaiunits afzonderlijk te bedienen en in- uitschakelbaar
Werkbreedte: 3.6, 4.6 en 5.6 meter

Beweegroute in de buitenlucht

Idee fysiotherapeut legt basis voor eenvoudig toe te passen 'beweegconcept'

Sommige ideeën zijn zo simpel, dat je ze tot nu toe gewoon over het hoofd zag. Dat geldt zeker voor dit beweegroute-idee van Stichting Vrij uit Deventer. Met subsidie van de provincie Overijssel kon de stichting het idee zo uitwerken dat iedereen ermee aan de slag kan. De kosten voor realisatie zijn laag en er zijn geen grote fysieke maatregelen of extra onderhoudsinspanningen nodig. Als je dit idee kent, ga je meteen anders naar de buitenruimte kijken.

Auteur: Johan Oost (OBB Speelruimtespecialisten)

Het idee ontstond op de behandeltafel bij fysiotherapeut Wouter Aalders. 'Kan meer bewegen buiten niet gemakkelijker worden gemaakt? Ik wil mijn patiënten gewoon naar buiten sturen met simpele opdrachten om te doen, hier in de buurt. Opdrachten die ze normaal binnen in de sportzaal krijgen. Het enige wat ze moeten weten, is welke route ze moeten volgen en welke oefeningen ze moeten doen.' En daarvoor zijn eigenlijk helemaal geen dure toestellen nodig.

Basisidee

Stichting Vrij werkte het principe van de beweegroute uit op basis van gesprekken met fysiotherapiepraktijk De Spil en OBB Speelruimtespecialisten. Nu kunnen bewoners, bedrijven, gemeenten en recreatieondernemers ook zelf snel aan de slag met het idee. De insteek is preventie, herstel en zelfstandig blijven bewegen in de buitenruimte op een eenvoudige en leuke manier, en het stimuleren van ontmoeting. De route kan zowel zelfstandig als voor begeleid bewegen en sporten worden gebruikt.

Het beweegroute-idee is in principe eenvoudig en niet nieuw:

1. Kies, zoek, maak een route
2. Stimuleer meer bewegen onderweg
3. Maak een aanvullend beweegprogramma

De route

De route moet een bekende afstand hebben in stappen, meters of kilometers. Op deze manier kan de fysiotherapeut de afstanden voorschrijven en weet de zelfstandige bewoner hoe lang de route is. Vervolgens wordt de route met bordjes en/of kleuren gemarkeerd.

De kunst is om in de route zoveel mogelijk bestaande elementen op te nemen en daaraan een beweegstimulus te koppelen. Denk aan een bankje, lantaarnpaal, speeltoestel, stoeprand, betonelement, fietshekje, slagboom, boom et cetera. Hierin zit de grote winst ten opzichte van andere beweegroutes: geen nieuwe elementen, maar het benutten van de bestaande situatie. Dit past ook goed in het programma *Nederland Circulair in 2050*.

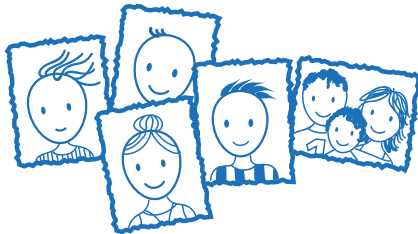
De beweegstimulans

Aan de elementen die je onderweg tegenkomt, hangen kleine bordjes waarop bewegingen staan die je kunt doen bij, met of op het element. Of je dus de route volgt of niet, je komt deze beweegtips gewoon tegen. De bordjes geven de oefening aan en de intensiteit daarvan. Iedereen die ze ziet, kan iets doen. Er zijn bijvoorbeeld speciale bordjes voor rollator en rolstoel. Ook zijn er speciale

Beweegroute maken

1 Vaststellen doelgroep en doel

Wie is de gebruiker?

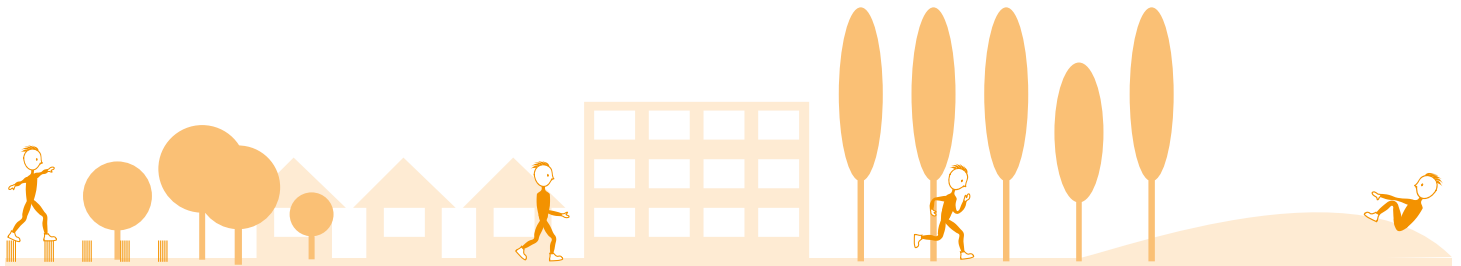
☐ jong	☐ beginner	☐ met rolstoel
☐ oud	☐ gevorderde	☐ met rollator
☐ samen	☐ met beperking	

Wat is het doel van de route?

☐ herstel	☐ actief blijven	☐ fit blijven
☐ preventie	☐ fit worden	☐ ontmoeten
☐ actief worden	☐ extra oefenen	

2 Route kiezen en mogelijkheden inventariseren

Wat is een goede route?

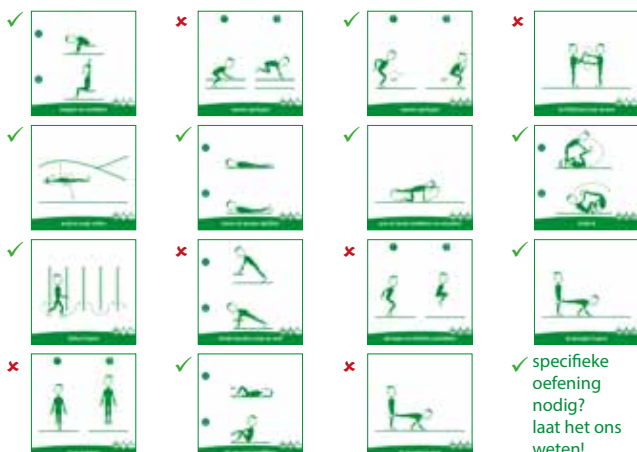
✓ geschikt voor doelgroep	✓ bestaande elementen	✗ nieuw pad aanleggen
✓ (deels) bestaande route	✓ variatie	✗ weinig bezocht gebied

Welke elementen zijn er in de route?

☐ bank	☐ heuvel	☐ stapstenen
☐ dikke boom	☐ muur/rand	☐ slagboom
☐ hek	☐ rij palen/bomen	☐ ...

3 Oefeningen kiezen

Er zijn 100 basisoefeningen beschikbaar.

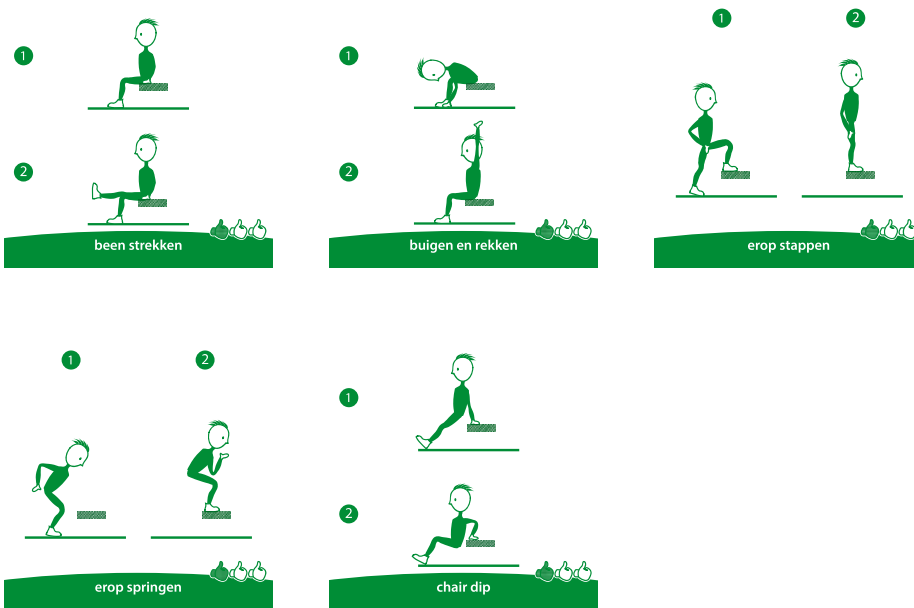
4 Bordjes plaatsen

Plaats de bewegwijzering om de route aan te geven.

Plaats de oefeningen bij de elementen.

‘samen-bordjes’. Naast de bordjes zijn er bewegideeën beschikbaar die gemaakt worden met wegenvverf.

De beweegstimulans kan ook complexer. Naast de bestaande elementen kunnen extra elementen worden toegevoegd, van simpele boomstammen en straatmeubilair tot grotere sporttoestellen. Zo kan een eenvoudige route worden uitgebreid met meer mogelijkheden of doorontwikkeld worden naar een echt bootcamptraject. Dit is ook leuk als trainingsoptie voor sportverenigingen.

Het idee is eenvoudig, maar de uitwerking was best complex. Je moet bijvoorbeeld goed kijken naar variatie in de oefeningen, zodat alle intensiteiten en spiergroepen aan bod komen in een route. Ook het verzinnen van alle oefeningen en deze uitbeelden met eenvoudige pictogrammen, die alle doelgroepen aanspreken, was een uitdagende klus.

Het beweegprogramma

Als de route er ligt en de beweegstimulansen zijn aangegeven, kan de fysiotherapeut een maatwerkprogramma schrijven voor patiënten. Zo kan het oefenen in de zaal onder begeleiding langzaam verlegd worden naar zelfstandig bewegen buiten. Ook kan de intensiteit worden verhoogd, bijvoorbeeld van vijf keer naar tien keer of rennen in plaats van wandelen. Het beweegprogramma staat nu op papier, maar wanneer er voldoende giften zijn, wordt er een app ontwikkeld door Stichting Vrij. Hierin kan de fysiotherapeut of sportvereniging het oefen- of trainingsprogramma per klant klaarzetten.

Subsidie provincie

Met behulp van een ontwikkelsubsidie van de provincie Overijssel zijn bijna 100 basispictogrammen ontworpen om mee te starten, een standaard-routemarkering en een uitleg van de aanpak. De markering is ontworpen conform de standaardafmetingen van routeaanduidingen in bijvoorbeeld natuurgebieden en andere wandelrouteaanduidingen. De gemeente Deventer heeft al subsidie beschikbaar gesteld om een route in Diepenveen te gaan maken.

De bordjes zijn beschikbaar bij Stichting Vrij. De stichting vraagt een gift, zodat ze kunnen blijven investeren in deze bordjes, bewegingen, beweegprogramma's en een beweegapp. Alle nieuwe materialen die ontwikkeld worden door de ontwikkelpartners (Buit, Pressart, OBB, De Spil) komen ook beschikbaar voor alle mensen die een gift hebben gedaan.

Aandachtspunten

Er is een aantal aandachtspunten bij het ontwikkelen van de beweegroutes:

- Een route vinden met voldoende variatie in potentieel aanbod (intensiteit, spiergroepen en doelgroepen)
- Verkeersveiligheid (werk binnen 30 kilometer-zones of in parken en natuur- en recreatiegebieden)
- Sociale veiligheid en zelfstandigheid (sociaal toezicht)
- Eigendomssituatie ondergrond indien deze niet van de gemeente is en bij plaatsing van elementen nagelvast in de ondergrond

- Onderhoud en beheer van routemarkering en beweegstimulansen
- Veiligheid van eventuele extra beweegtoestellen

Kort samengevat

Een route met tien beweegpunten met elk drie bordjes biedt zonder begeleiding al zo'n 30 mogelijkheden. Daarnaast zijn er per route circa 50 routebewijzeringsbordjes nodig. De bordjes kosten circa € 5 per stuk, dus voor € 450 en wat zelfwerkzaamheid kan er al een leuke route liggen. Bovendien brengt dit de creativiteit op gang en zullen betrokkenen zelf met allerlei ideeën komen. Ook zullen er tal van fondsen en subsidies beschikbaar zijn voor dit type project. Heeft u al een plek in gedachten? Aan de slag dan maar!

Elske Oost

Wouter Aalders

MEER INFORMATIE

Stichting Vrij
Elske Oost
StichtingVrijDeventer@gmail.com

Paramedisch centrum De Spil
Wouter Aalders
wouter@despil.com

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26884/beweegroute-in-de-buitenlucht

Toegankelijk door zijn eenvoud, maar zeer doeltreffend

Dashboard geeft inzicht in enorme databerg van een boombeheersysteem

De BI-tool Treedash van tree-o-logic maakt gegevens uit ongeacht welk boombeheersysteem inzichtelijk en handelbaar. En je hoeft hiervoor echt geen whizzkid te zijn of een ervaren computergebruiker. 'Je kunt alles makkelijk inzien, het werkt gewoon vlotter, je hebt snel een overzicht. Echt een groot voordeel', zegt Piet Vaartjes van de gemeente Heerenveen.

Auteur: Sylvia de Witt

De meeste gemeentes in Nederland beschikken wel over een boombeheersysteem. Maar het is nog niet zo eenvoudig om alle gegevens uit dit systeem te gebruiken voor een analyse of rapportage om het beheer erop af te stemmen. Hiervoor is toch een behoorlijke vakinhoudelijke kennis nodig en ervaring met databases en spreadsheets. Deze expertise is er niet in elke groenbeheerorganisatie.

Boomtechnisch adviesbureau tree-o-logic lanceerde twee jaar geleden op de Dag van de Openbare Ruimte de *business intelligence tool* Treedash. Dit is een slimme zoekmachine, die de enorme berg gegevens in een boombeheersysteem inzichtelijk

maakt en data presenteert in de vorm van visueel aantrekkelijke digitale kaarten of diagrammen.

Met één muisklik weet je bijvoorbeeld welke bomen in een bepaalde wijk toe zijn aan een snoeibeurt, hoeveel bomen een risico vormen voor de omgeving, of kun je een raming maken voor het snoeien van alle bomen in de gemeente van ongeacht welke hoogte.

En als er wordt gewerkt met gebiedsindelingen, dan geeft één klik op een bepaald gebied hiervan het totaaloverzicht, of het nu gaat om de aantallen of de kosten. Handig bij het aanvragen van offertes of het maken van een snoeibestand.

Een belangrijk voordeel van het gebruik van Treedash is dat de gebruiker na verloop van tijd een uitstekend inzicht krijgt in de resultaten van zijn beheer. Hij kan laten zien welk budget er nodig is, waar dit budget aan is besteed en wat dit heeft opgeleverd, bijvoorbeeld door de historische gegevens over bomen met achterstallig onderhoud te vergelijken met de actuele situatie.

Wensspecifiek

De standaardversie van Treedash is zó uitgebreid, dat verreweg de meeste gemeentes er genoeg aan hebben voor hun dagelijkse beheer en analyses. Maar het dashboard kan naar wens worden

aangepast, zegt Bernard Flier van tree-o-logic. 'De wens van de klant bepaalt uiteindelijk wat er wordt getoond in Treedash. Dit wordt eenmalig ingericht, maar dan is het ook altijd en overal beschikbaar voor de klant. De gebruikers hebben heel verschillende behoeften. Sommigen, zoals de gemeente Heerenveen, willen de besteksmonitor, waarmee je kunt monitoren wat de voortgang is van een opdracht en of die binnen het budget blijft. En een klant als de gemeente Eindhoven is weer specifiek gericht op nazorg. Maar er zijn ook gebruikers die er meer beleidsmatig mee omgaan; zij willen ook de structuurniveaus getoond hebben die beleidsmatig zijn vastgesteld. Dit dashboard is dus heel wensspecifiek. Datzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor de monitoring van essentaksterfte. Het mooie is: als de data beschikbaar zijn, dan kan alles. Dat klinkt misschien te mooi om waar te zijn, maar het is wel de werkelijkheid.'

Monitoring van garantiebomen

De gemeente Eindhoven nam een jaar geleden een licentie van Treedash. Adviseur kwaliteit en milieu Rico Ariëns raadpleegt en analyseert de gegevens die eruit komen en stuurt die door naar de mensen die ermee moeten werken. Eindhoven gebruikt Treedash voor de monitoring van garantiebomen, bomen waar drie jaar garantie na aanplant op zit. De aannemer die deze bomen heeft geplant, moet ze drie jaar lang verzorgen en ervoor zorgdragen dat er na drie jaar een gezonde boom staat. Het probleem was echter dat Ariëns en zijn collega's eigenlijk geen inzage hadden in hoe het met deze bomen ging. De bomen die de gemeente Eindhoven al in beheer had, stonden allemaal op kaart in het softwaresysteem Geovisia, maar de bomen in de gemeente die nog in de garantiefase zaten, werden niet mee genomen in dit beheersysteem. 'Die zaten nog extern bij een aannemer', vertelt Ariëns. 'Als de bomen in de projectfase kwamen, vielen ze als het ware in een niemands-

land. Wij wilden toch graag weten hoe het ervoor stond met deze nieuw aangeplante bomen, wat de aantallen waren en hoe het was gesteld met hun conditie en hergroei. Dat wisten we allemaal niet, maar daar kwamen toch vragen over.'

Data uitwisselbaar

Ariëns kwam vorig jaar tijdens een overleg in aanraking met adviesbureau tree-o-logic. Het probleem van de in Geovisia onzichtbare garantiebomen kwam op tafel. 'Uiteraard willen we weten of de betreffende aannemer zijn werk goed doet. Maar daarnaast willen we ook weten of die bomen conform onze eisen worden afgeleverd; wij willen gezonde bomen voor de toekomst. Tijdens het aanplanten van een boom worden vaak boompalen aangebracht om ervoor te zorgen dat de boom niet scheef groeit of omwaait, én om te voorkomen dat nieuwe wortelgroei beschadigd raakt door teveel beweging van de boom. Wij monitoren dus via Treedash of de boom voldoende verankerd is.

'Het was voor ons heel belangrijk dat de data uitwisselbaar zouden zijn met ons bestaande programma'

Als er bijvoorbeeld een paal is afgebroken, dan moet die vervangen worden. Dit inzicht is er nu met dit programma.'

Treedash zou natuurlijk veel breder kunnen worden ingezet voor het beheer van alle bomen. Zo'n vijf jaar geleden maakte de gemeente Eindhoven echter de overstap naar het beheersysteem Geovisia. Hierin zijn alle bomen van Eindhoven al opgenomen met een eigen paspoort. Van iedere boom is dus bekend hoe oud hij is, van welke soort, welke standplaats hij heeft en in welke snoei- of groeifase hij zit. 'Omdat Geovisia nog niet klaar was om de garantiebomen te kunnen

E-mail: info@tobroco-giant.com

WWW.TOBROCO-GIANT.COM

verwerken op de kaart, hebben wij gekozen voor een extern programma dat de data hierover aan dit beheersysteem kan uitleveren. Het was voor ons dus heel belangrijk dat de data uitwisselbaar zouden zijn met ons bestaande programma Geovisia. En dat is het geval: data van Treedash kunnen we heel gemakkelijk overzetten naar GeoVisia en andersom.'

Ontzorgd

De data zijn dus uitwisselbaar en dat is heel mooi, zegt Ariëns, want na drie jaar kun je deze gegevens één op één overnemen. 'Ieder jaar komen er zo'n 1100 bomen bij en na drie jaar gaan ze uit de garantie. Er vallen dus ieder jaar ook weer 1100 bomen af. We hebben het continu over 3300 garantiébomen.'

Hij vindt Treedash heel gebruiksvriendelijk en overzichtelijk. 'Je hebt in één oogopslag alle informatie die we van een boom verzamelen. Die staat in een dashboard; je hoeft niet door te klikken, niet te selecteren. Dat is heel handig. Het is inloggen en aanklikken. En het is heel toegankelijk, dus iedereen kan ermee werken.'

Het is wel de bedoeling dat de gemeente Eindhoven ook met Geovisia blijft werken. 'Dit is een beleidskeuze, want alle beheer van de openbare ruimte is erin verwerkt. Maar het gebruik van Treedash ernaast is voor ons handiger werken.'

Ariëns is ook zeer tevreden over tree-o-logic zelf. Dat bedrijf heeft de gemeente Eindhoven in zijn ogen goed geholpen bij de inrichting van het totaal. 'Hierdoor werden wij ontzorgd; dat vonden we erg belangrijk.' De ontwikkeling van Geovisia is ook nog niet helemaal uitgerold, dus de prioriteiten liggen eerst hier. Maar mogelijk wil Eindhoven in de toekomst doorontwikkelen met Treedash: 'Want er komen steeds nieuwe wensen en ideeën bij.'

Met één muisklik een overzicht

Ook de gemeente Heerenveen werkt nu zo'n jaar met Treedash. Er was al een goed contact met tree-o-logic in verband met het maken van een bestek voor het onderhoud. 'Het kwam ter sprake dat wij ertegenaan liepen dat we de overzichten in het beheersysteem niet snel genoeg konden oproepen', vertelt toezichthouder uitvoerend beheer Piet Vaartjes. 'Begin 2017 hebben wij een partij snoeiwerk buiten de deur gezet. Wij vonden dat het te lang duurde voordat er een overzicht kwam van wat er al was gebeurd en wat er nog moest gebeuren. Tree-o-logic opperde dat zij eventueel wel

iets voor ons zouden hebben, mochten wij hierin geïnteresseerd zijn.' Heerenveen kreeg het systeem Treedash onder ogen en mocht het uitproberen. In een bepaald rayon was al een deel van de bomen gesnoeid. Dit werd ingevoerd in de besteksmonitor. 'Wij konden er vervolgens op inloggen en dit bekijken. Het zag er allemaal erg mooi uit. Op basis daarvan hebben wij Treedash aangeschaft.' Heerenveen gebruikt het boombeheersysteem Obsurv, dat zeker aan alle wensen voldoet. Voor mensen die er weinig mee werken, is het echter niet echt eenvoudig. 'Iemand die er dagelijks mee werkt, kan alle benodigde gegevens vlot uit het systeem halen. Maar onze buitendienstmedewerkers werken er niet dagelijks mee; daarom kost het hen meer moeite om gegevens boven water te halen. Treedash is in dit geval een passende oplossing. Het was voor ons wel van belang om iets te hebben waarmee je door één muisklik een overzicht krijgt, een systeem dat gebruiksvriendelijk is.'

Piet Vaartjes

Rico Arëns

Tot vorig jaar werden de bomen in de gemeente Heerenveen door haar eigen dienst gesnoeid. Maar het onderhoud van het bomenbestand was te veel geworden voor de eigen ploegen van de gemeente. Daarom werd een deel van het onderhoud overgedragen aan een externe partij. De gemeente is opgedeeld in vier rayons: één voor de mensen van de gemeente en drie voor de aannemer. Dan is het volgens Vaartjes belangrijk dat je weet wat er in een bepaald rayon moet gebeuren. 'Dat je snel een overzicht hebt van wat een aannemer nog moet doen en wat hij inmiddels heeft gedaan. In Treedash is dat in één oogopslag te zien.'

Budget in de gaten houden

In Heerenveen wordt Treedash gevoed vanuit het beheersysteem Obsurv. De aannemer meldt de aantallen bomen hierin af en tree-o-logic gebruikt deze input in Treedash. De afgemelde bomen van de aannemer worden hier wekelijks in gezet, waardoor Vaartjes direct een overzicht heeft. 'Zoals ik al zei, is ons beheersysteem niet voor iedereen even gemakkelijk. Treedash is veel gebruiksvriendelijker; iedereen in het veld kan dit gewoon bekijken. Elke wijk in Heerenveen heeft een wijkteam. Die teams kunnen allemaal zien: wat is er gebeurd in mijn wijk, hoeveel bomen staan er nog, klopt dit aantal bomen, wat moet er nog gebeuren? Dat is hier allemaal makkelijk uit te halen.'

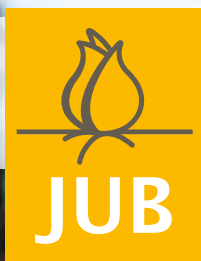
Het dashboard van Treedash kan naar wens worden aangepast. Ook met de gemeente Heerenveen is afgesproken wat zij erin wilde zien. 'Wij hebben bepaalde zaken aangegeven en daarmee is het dashboard ingericht.' Heerenveen vond het belangrijk om het budget in de gaten te kunnen houden. Er is een deel dat door de aannemer is uitgevoerd en een deel dat op voorhand is geïnspecteerd; de gemeente wil weten hoeveel dat gaat het kosten. 'Wat de aannemer uitvoert, moet daarmee in principe overeenkomen, tenzij de aannemer in het veld nog aparte dingen tegenkomt. Maar dat moet hij sowieso melden. Treedash werkt voor mij heel goed. Je kunt alles makkelijk inzien, het werkt vlotter, je hebt snel een overzicht. Dat is een groot voordeel. Je hoeft niet echt kennis te hebben van beheersystemen. Als opdrachtgever of controleur in het veld kun je snel zien hoe het zit en wat er gebeurd is. Het is eenvoudig en heel gebruiksvriendelijk.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26882/toegankelijk-door-zijn-eenvoud-maar-zeer-doeltreffend

JUB HOLLAND

BEZOEK DE **JUB HOLLAND** STAND EN PROBEER DE NIEUWE JUB DESIGNER APP

Stand nr. **3.6.53**

Krinkels b.v. is een landelijke organisatie met 10 vestigingen in Nederland. Ruim 225 Krinkels medewerkers werken dag in dag uit, door heel Nederland, aan de (water)wegen, het groen, het spoor, de sportvelden, het straatbeeld en de riolering.

Meer informatie? www.krinkels.nl

Krinkels

Groen

Infra

Water

Sport

Beheer, onderhoud en realisatie van de openbare ruimte

Krinkels b.v. hoofdkantoor | Tel. 0165-201031 | www.krinkels.nl | info@krinkels.nl

één met
Makita

TUINAANLEG EN ONDERHOUD MET DEZELFDE ACCU

Ivo van Bertel, Ivo van Bertel Tuinen

Makita heeft een uniek aanbod voor je. Alleen Makita heeft namelijk een professionele 18 V LXT accu die op ruim 100 verschillende machines past. Dus maaien of zagen, snoeien of schroeven, knippen of boren, de Makita accu is de krachtbron voor jouw klus.

De Makita accu. Daar krijg je energie van.

Voor onderhoud kan de cabine hydraulisch gekanteld worden en de motorkap handmatig geopend worden.

Schell onder de loep

In Nederland relatief onbekend, maar bij de oosterburen volop verkocht

Het Duitse Schell zal niet bij iedereen direct een lampje doen branden. Toch bestaat het merk, afkomstig van de fabrikant uit Aachen, al geruime tijd.

Tijd dus om het merk eens uit te lichten. Waar het voor staat? 'Duitse degelijkheid, met veel maaiuren en weinig onderhoud.'

Auteur: Kelly Kuenen

Aan het woord is Jan Hofstede van het bedrijf Hofstede Timmerman uit Staphorst. Samen met G.A. van der Waal uit Ridderkerk nam hij jaren geleden het importeurschap van Schell op zich; G.A. van der Waal voor Zuid-Nederland, Hofstede Timmerman neemt het midden en noorden voor zijn rekening.

Schell begon ooit met maaidekken voor John Deere of Roberine-basis, maar ging op termijn ook eigen basismachines maken, vertelt Hofstede. 'In de fabriek in Duitsland worden zo'n vijftig machines per jaar geproduceerd. In Nederland is het merk nog relatief onbekend, maar in Duitsland rijden er al volop Schell-machines. Het eerste jaar dat wij het merk importeerden, zo'n twaalf jaar geleden, verkochten we een paar exemplaren in

de directe omgeving. Dat pakte goed uit. Onze ervaring is dat de machines weinig storing hebben en een hoge rijsnelheid kunnen bereiken. Voor het verplaatsen kan een snelheid tot 40 km/uur behaald worden; voor zover ik weet kan geen enkele andere machine dat.'

De Schell-basismachine is verkrijgbaar in vier varianten: van de kleine SG40 tot de modellen SG60,

3 min. leestijd

MACHINES

SG110 en SG120. Aan deze basismachines kunnen verschillende aanbouwdelen worden gekoppeld. Te denken valt aan maaidekken, maar ook onkruidborstels, stobbenfrezen, maaïarmen, bladblazers, veegmachines en elementen voor de winterdienst horen onder de mogelijkheden. Daardoor kan de basismachine jaarrond worden ingezet. Er zijn elf maaidekken en aanbouwdelen beschikbaar, de maaidekken variërend van 150 tot 350 centimeter breed. De maaidekken zijn voorzien van hydromotoren, elk mes met zijn eigen hydromotor. De maaïmesses zijn in drie varianten verkrijgbaar: standaard, mulch of speciaal zwaar uitgevoerd. De werksnelheid is afhankelijk van het type en loopt op tot 20 km/u voor model SG120.

Draaiuren en onderhoud

De machines van Schell zijn iets duurder dan gemiddeld, weet ook Hofstede, maar dat zie je volgens hem terug in de multifunctionaliteit en de levensduur. De maaïers wegzetten als duur is

daarom te kort door de bocht. 'We zien klanten die een rendementsberekening doen en daarin meenemen hoe lang een machine meegaat, hoeveel diesel hij gebruikt en wat de onderhoudskosten zijn. Het streven is dat de machines zeker 10.000 uren meegaan – een stuk langer dan de standaard-maaïers van veel andere merken. Dat is ook een van de redenen dat mensen voor deze machine kiezen. Ruim tien jaar ervaring met het merk toont dat deze beloftes ook gerealiseerd worden.' Verder behoeft de machine weinig onderhoud, en als er onderhoud moet worden uitgevoerd, kan dat eenvoudig. De cabine van alle types kan met een handpomp hydraulisch worden gekanteld, waardoor de hydraulische componenten goed bereikbaar zijn. De motorkap is kantelbaar, zodat de motor en koelelementen bereikbaar zijn zonder de machine direct op een brug te hoeven rijden. Verder is de cabine ruim en heeft deze met 75 dB een laag geluidsniveau, waardoor de bestuurder geen aparte gehoorbescherming hoeft te dragen. Het aantal pk's van model SG100 werd in de loop der jaren omlaaggebracht naar 75. Hofstede: 'Die 100 pk heb je eigenlijk niet nodig. Door dit aantal naar beneden te brengen, hebben we een brandstofbesparing van zo'n 20 procent gerealiseerd.'

Van kooimaaiër naar Schell

Concern voor Werk, de sociale werkvoorziening van de gemeenten Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde, schafte twee Schell100-machines met maaidek aan. Een daarvan is nu ongeveer drie jaar in gebruik en wordt ingezet op de grotere stukken gras in het openbaar groen. De andere is vier à vijf jaar in gebruik en rijdt puur op de sportvelden in de gemeente. Vóór deze aanschaf

werkte het bedrijf met kooimaaiers. Die vergelijking is ook een van de eerste dingen die Hilbert Weijs, uitvoerder groenvoorziening bij Concern voor Werk, noemt, als hij gevraagd wordt naar zijn ervaring. 'De maaïers geven een ontzettend mooi maaibeeld. We zijn erg tevreden met de messen (speciaal zwaar uitgevoerde messen, red.). Vóór deze maaïers hebben we altijd kooimaaiers gehad. Toen de vorige maaier een jaar of zes, zeven oud was, zijn we op zoek gegaan naar een nieuwe. Via navragen en verzoeken kwamen we bij Hofstede Timmerman terecht, waarmee we nu een vruchtbare samenwerking hebben.'

'Voor een sportveldman – ik ben er zelf ook een – gaat er niks boven een kooimaaiër. Dat niveau is bijna niet te evenaren. Maar als je ziet wat we daaraan kwijt waren op jaarbasis ... Vooral de snijdelen van de kooimaaiers waren altijd een grote kostenpost. Die moesten we wekelijks slijpen. Als er dan iets in de maaier komt, bijvoorbeeld iets wat op het veld is blijven liggen, staat de hele kooi op stellen, en als je pech hebt de motor en aandrijving ook. Dan draai je ook nog eens extra arbeidsuren.' Die kosten zijn nu gedaald, stelt Weijs. 'De messen onderhouden we nu eens per week en dan zijn we klaar. Bij het groot onderhoud messen vervangen moet sowieso.' Daar komt bij dat je relatief sneller met deze machine maait, zo sluit hij af. 'En tijd is nu eenmaal geld.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26867/

schell-onder-de-loop

Jan Hofstede voor de Schell-basismachine

**Uw partner
en leverancier
van bos-, tuin-
en park
machines en
know-how.**

**Ontmoet
ons op 19
september a.s.
op de Nationale
Demodag
Hoveniers**

Stierman De Leeuw • Woudhuizermark 79 • 7325 AC Apeldoorn • Nederland • 31 (0)575 59 99 99
info@stiermandeleeuw.nl • www.stiermandeleeuw.nl

Leverancier van o.a.:

Eliet

Dé specialist op het gebied van gazononderhoud.

Pellenc

Premium accu tuingereedschap voor zwaar professioneel gebruik.

Ego

Accu tuingereedschap met ongekend hoge energiecapaciteit, gelijk aan de kracht van benzine.

Professionele plantconcepten: onderhoudsarm, natuurlijk en kleurrijk

Soortechte kwaliteitsplanten en onkruidarme, duurzame beplantingsconcepten geven het openbaar groen een kleurrijk en belevenisvol karakter. Onze gecertificeerde en langlevende planten zijn zeer geschikt voor gebruik in een klimaatbestendige border en versterken bovendien de flora en fauna.

Maximale beleving met minimaal onderhoud!

- snel gesloten vegetatie
- eenvoudig in onderhoud
- duurzaam gekweekte planten
- lage beheerkosten

**Vakbeurs
Openbare Ruimte
Stand 2.1.33**

lageschaar
vaste planten

0543 - 451 084
info@lageschaar.nl
www.lageschaar.nl

PRAIRIE GARDEN

fleur Robuste

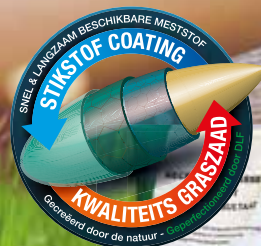
Fleur dansante

Je maakt het natuurlijk met Lageschaar

TopGazon ProNitro®

Inzaai-/doorzaaimengsel met stikstofcoating zodat u snel een dichte grasmatt heeft.

4turf®

Mengsel met 4turf® graszaad dat beter tegen droogte kan.

GRASZADEN VOOR PROFESSIONEEL GEBRUIK

Verkrijgbaar bij:

mertens

wpa - Robertus
zeker & vast

Nationale Demodag Hoveniers dit jaar gevarieerder dan ooit

Alle belangrijke thema's voor de hovenier van nu komen aan bod

Het is 13 juli. De buitentemperatuur is zo'n 30 graden Celsius. De organiserende partijen van de Nationale Demodag Hoveniers zitten in de warme kantine van Kuypers Graszoden in Biezenmortel. De stand van zaken wordt besproken. Hoe ziet het programma eruit op 19 september? Hoe ligt het demoveld erbij? En vooral: wat is er geleerd van voorgaande jaren, waardoor de dag nóg interessanter wordt voor de bezoeker?

De Demodag Hoveniers vindt dit jaar voor de negende keer plaats, voor het eerst onder de nieuwe naam. Voor de organiserende partijen Limagrain Advanta, DCM en Kuypers Graszoden aanleiding om de Demodag eens op de schop te gooien. 'We kregen van bezoekers van vorig jaar

te horen dat ze een breder programma wilden. De Demodag was voorheen puur gericht op de aanleg en het onderhoud van gazons. Dit jaar is er een uitgebreider programma met als thema De Levende Tuin. Alles wat er aan planten in de tuin te vinden is, wordt dit jaar meegenomen', vertelt René

de Munnik, marketing- en communicatiemanager bij Advanta. 'Ook vinden bezoekers de demo's die gegeven worden belangrijk, een onderdeel dat zeker moet blijven. De demo's maken dit concept uniek. Daarom worden er dit jaar meer demo's gegeven door verschillende bedrijven. Daarnaast

5 min. leestijd

FORUM

zijn er 's ochtends en 's middags centrale demo's te bezoeken.'

Passie overbrengen

De organisatie is dit jaar tevreden als er weer veel kennis wordt gedeeld. Bezoekers kunnen live vragen stellen en deelnemende bedrijven kunnen ter plekke demonstreren hoe hun machines werken. De gegeven informatie wordt goed overgebracht doordat het ook daadwerkelijk gevisualiseerd wordt. Er worden door diverse bedrijven nieuwe technieken gepresenteerd. Deze kunnen hoveniers inspireren.

Volgens Jeffrey Jansen, bodemkundig adviseur bij DCM, is het met het huidige tekort aan hoveniers belangrijk om de mooie aspecten van het vak te laten zien. 'Ik ben zelf jaren hovenier geweest. Het is een heel mooi vak met veel verschillende werkzaamheden. Dat maakt het werk bijzonder en uitdagend. De variatie in het werk is een echt pluspunt; geen dag is hetzelfde en daarnaast ben je lekker aan het werk in de buitenlucht of in de

Kuypers Graszoden

natuur. Overal waar je komt als hovenier is het mooier als je weggaat, dus je hebt echt eer van je werk. En het vak wordt steeds uitgebreider. Hoveniers zijn tegenwoordig managers. Als klanten langdurig op vakantie gaan, krijgt de hovenier vaak opdracht om alles rondom de tuin te onderhouden. Helaas is er steeds minder animo voor het leren van een echt vak. Vaak wordt vergeten hoe mooi dit vak is, en dat is jammer. Daarom is het van belang om de passie voor het hoveniersvak over te brengen op een nieuwe generatie. Tijdens de Demodag Hoveniers willen we de positieve aspecten van het werk laten zien.'

Jaarrond voorbereiden

Omdat het thema van de dag breder is geworden, is de Demodag niet meer alleen voor hoveniers interessant. Ook voor openbaargroenbeheerders, uitvoerders, toeleveranciers, adviseurs en leerlingen van hoveniersopleidingen is het evenement boeiend. Bij de afgelopen acht edities vormden hoveniers gemiddeld de grootste bezoekersgroep (60 procent), leerlingen zorgden voor 20 procent

'We kregen van bezoekers van vorig jaar te horen dat ze een breder programma willen. Daarom is het programma dit jaar uitgebreid'

BioMant Aqua

Nieuw bij Mantis ULV

Ook inzetbaar bij de bestrijding van invasieve exoten

Onkruidbestrijding met heet water: met BioMant ongeëvenaard in prijs en kwaliteit

- Grote werksnelheid door hoog water debiet
- Met milieuvriendelijke lpg-brander en accu verkrijgbaar (WS I/II)
- Hoge druk reinigingsfunctie op elk model
- NIEUW, de WS-Compact Agro.

Voor elke situatie de juiste machine!

**Vraag een demo
bij ons aan!**

Van de WS-Mini of WS-Compact voor kleinere oppervlakken tot de WS I/II voor het grote werk.

Ook van Mantis ULV:

- BioMant Herbi spuitsysteem voor bio-herbicide en laag-risicomiddelen
- **TOEGEBORVEN** ULV-sproeisystemen voor minimaal herbicide verbruik

MANTIS ULV®
SPRAYING SYSTEMS

Mantis ULV b.v.
www.mantis-ulv.nl
Tel: 0578 - 575 380
mantis-nl@mantis-ulv.com

MP SERIE 3-DELIGE CIRKELMAAIERS

Laagste brandstofgebruik door licht gewicht (Domex®)

Grootste werkbreedte (300, 330 of 350 cm)

Hoogste motorvermogen (49 - 65pk Kubota® Commonrail turbodiesel)

Smalste transportbreedte (1.65 meter transportbreedte)

Luxe cabine met aircó

RANSOMES
A Textron Company

Pols Groep | +31 (0) 181 45 88 45 | info@pols.nl | www.pols.nl

Terra Nostra. Kennisatelier voor boom en bodem

Dag van de
Openbare Ruimte
stand 4.5.35

Wij kunnen u van dienst zijn met:

Bomen Effect Analyse (BEA), Boomveiligheidscontrole (VTA), Ziekten en plagen in bomen (IPM-T), Groeiplaatsonderzoek, Bodemanalyses, Inrichten van groeiplaatsen, Verplantbaarheidsonderzoek, Waardevolle en monumentale bomen, Nader technisch onderzoek, Trekproef, Visies op boomstructuren, Planvorming en boombeleid, Taxatie van bomen (NVTB), Toezicht houden bij bomen.

Tel. (0184) 69 89 93 | www.terranostra.nu

Permavoid® Capillair Irrigatie Systeem

Groot waterbufferend
vermogen ten behoeve van
bomen en groeninrichting
op zowel daken als in
door bestrating gesloten
groeiplaatsen

Licht, eenvoudig en duurzaam
Betrouwbaar watermanagement

TGS
TREE GROUND SOLUTIONS

WWW.TGS.NL
+31 (0)20 4117175

Het demoveld

Het demoterrein bestaat uit 10.000 vierkante meter, waarop veertien bedrijven van alles presenteren

en andere beroepsgroepen zorgden in totaal ook voor 20 procent van het bezoekersaantal. Voor de vierde keer vindt de Demodag plaats bij Kuypers Graszoden in Biezenmortel. De organisatie probeert het evenement zoveel mogelijk afwisselend boven en beneden de rivieren te houden.

‘Op dit moment switchen we om de twee jaar, maar we overwegen om het jaarlijks af te wisselen. Zo bedienen we mensen uit het hele land. Er zijn veel uitnodigingen naar groene scholen gestuurd om ook scholieren enthousiast te maken voor het vak. Opleidingsinstituten zoals Helicon en het Wellant College tonen jaarlijks interesse voor dit praktijkevenement’, legt De Munnik uit. De voorbereidingen voor een nieuwe Demodag beginnen eigenlijk al als de voorgaande editie net voorbij is. De Munnik: ‘We zijn jaarrond met de voorbereidingen bezig. Op 19 april hebben we het demoveld gezaaid. We maken elk jaar een planning, waarbij rekening wordt gehouden met het weer. En met de planning van Kuypers Graszoden natuurlijk, want het vergt allemaal veel onderhoud. In september moeten zowel de gazons als de bloemenetalages er op hun best bij liggen.’

Demoveld en onderwerpenmarkt

Het programma op 19 september bestaat uit twee delen: de onderwerpenmarkt binnen en het demoveld buiten. Het demoterrein bestaat uit 10.000 vierkante meter, waarop veertien bedrijven van alles presenteren. De bedrijven staan op verschillende ‘haltes’ met elk een eigen onderwerp.

Bezoekers kunnen een ronde maken langs de haltes. De Munnik: ‘De afgelopen jaren waren er zo’n 500 bezoekers, maar de ambitie is natuurlijk om dit jaar meer bezoekers te trekken. Het aantal haltes is dit jaar verdubbeld.’ De technieken die worden getoond, lopen sterk uiteen. Zo gaat Fertilab het maken van een profielkuil behandelen, Advanta demonstreert een breed scala aan grassen en veldbloemen en DCM laat de toegevoegde waarde van bodemverbetering en organische bemesting zien. ‘In een half uurtje wordt centraal gedemonstreerd hoe een gazon aangelegd wordt’, vertelt Jansen. ‘We doen een korte bodemanalyse, bewerken de grond door deze los te spitten, voegen voorraadbemesting toe en leggen graszoden. Dat gaat allemaal snel en effectief, omdat alles goed is voorbereid.’ Vredo behandelt het doorzaaien van het gras, Stierman de Leeuw en Lankhaar gaan verticuteren. Wolterinck laat het beluchten van de bodem zien door middel van ploffen. Andere veld-exposanten zijn Etesia, Stihl, Herco, Josta, Rajo en Van den Borne.

Binnen vindt de onderwerpenmarkt plaats met presentaties van Donar Groen, Simpul, Hedge to Go, Biocontrole, Auga, Makita, Groenbeurs Haaren,

Zorgeloos onkruid bestrijden?

Gouden Klavertje Vier 2017

Groen Techniek Holland

Vakbeurs
Openbare Ruimte
Stand 4.3.01

Kies voor de Oeliatec-methode

Want Oeliatec machines werken niet met heet maar met **kokend water**. En dat doen ze **zonder benzine- of dieselmotor**. Daardoor zijn ze fluisterstil, extreem schoon en werken ze **CO₂-neutraal**. En dankzij de gepatenteerde waterbesparende sproeikoppen verbruikt u **tot 50% minder water en energie**. Niet voor niets is Oeliatec winnaar van het 'Gouden Klavertje Vier' op de GTH.

Lage maandlasten

Aanschaf te duur? Bel of mail ons voor een scherp financieringsvoorstel. Haal met lage maandlasten de nieuwste techniek in huis.

RAMM
equipment

Uw specialist voor betrouwbare techniek

Merumerbroekweg 5, Herten | +31 (0) 475 202 133

info@ramm.nl | ramm.nl

Japanse duizendknoop

Berenklauw

Reuzenbalsemien

DuPont™ Plantex® Platinum

De beste manier om invasieve neofyten en onkruid te bestrijden

- Bewezen effectiviteit
- Levensduur van ten minste 35 jaar, volgens de productgarantievoorwaarden
- Een milieuvriendelijke oplossing, omdat het materiaal water- en luchtdoorlatend is
- Eenvoudig en snelle installatie
- Een goedkoop alternatief voor mechanische behandeling en bodemvervangings
- Minimaal onderhoud
- Sterk en bestand tegen schade, scheuren en rafelen
- Langdurige "peace of mind"

Bezoek www.rootbarrier.nl voor:

- specifieke instructies om Plantex® Platinum te installeren
- de garantievoorwaarden

Stichting TRI Zuid Nederland en Waterkracht. Hier vindt men alle innovaties in tuinaanleg en -onderhoud. Alle elementaire processen rondom de tuin staan centraal. Het motto is: hoe meer groen, hoe beter. Daarom is er dit jaar meer plantgoed dankzij het thema De Levende Tuin, aangevuld met tuingereedschappen, vijverbenodigdheden, fontein, software, opleidingen PBM/beroepskleding, thermische onkruidbestrijding en biologische plaagbeheersing.

Onkruid bedwingen

De organisatie probeert elk jaar het programma zo actueel mogelijk te maken. Aan welke trends en nieuwe ontwikkelingen moet tijdens de Demodag Hoveniers aandacht worden besteed? Volgens Hans Vervaart, begroeningsdeskundige bij Advanta, is het natuurlijk bestrijden van onkruid in de grasmat een belangrijk onderwerp voor hoveniers. 'De hovenier mag geen chemie meer gebruiken, dus moet hij of zij zorgen voor een goed gesloten grasmat met daarin de gewenste cultuurgrassen, om straatgras en andere ongewenste pioniersplanten geen kans te geven zich te vestigen. Ziekteresistentie wordt vanuit hetzelfde oogpunt steeds belangrijker. Om een grasmat gezond te krijgen en te houden, zijn factoren als bodemgesteldheid, de juiste graszaadmengsels, bemesting, vocht en het juiste onderhoud door het jaar heen van wezenlijk belang. De nadruk in de veredeling komt steeds meer te liggen op de ontwikkeling van weerbare grassen.'

Sterke opkomst biodiversiteit

Ook de sterke opkomst van biodiversiteit in de tuin geniet enorme belangstelling bij hoveniers. Advanta toont negen bloemenmengsels die voorzien in de almaar toenemende vraag naar groenblijvende vegetatie en bijvriendelijke bloemenzeen. Een ander belangrijk onderwerp is klimaatverandering. Hoveniers krijgen momenteel veel vragen met betrekking tot droogte. Het is een feit dat we de laatste jaren steeds meer te maken hebben met extremen in het weerbeeld: langere perioden van droogte, gevolgd door veel regenval in korte perioden. Op deze klimatologische veranderingen moet ingespeeld worden. Architecten en hoveniers werken steeds meer samen bij het adviseren van de klant om rekening te houden met klimaatadaptatie bij de aanleg van de tuin. Dat betekent: minder stenen en tegels in de tuin. Daar komt bij dat in een grasmat zowel onder- als bovengronds een rijkdom aan leven schuilt. Ook gras versterkt de biodiversiteit in alle opzichten.

Het belang van vragen stellen

Hoveniersklanten zijn anno 2018 steeds veeleisender. Jansen zegt daarover: 'Het kwaliteitsniveau van het werk hangt af van het kennisniveau van de hovenier. De hovenier van nu moet van allereerste werkzaamheden veel kennis hebben om de klanten te kunnen bedienen en tevreden te houden. Dit is een enorme uitdaging. Daarom is deze Demodag ook zo waardevol voor hoveniers. Alle onderwerpen die voor hen van belang zijn,

komen voorbij.' Wanneer is de Nationale Demodag Hoveniers voor de organisatie een succes? Volgens Job Steunenbergh, commercieel manager bij Advanta, is dat het geval als alle bezoekers met nieuwe inzichten naar huis gaan. 'We willen dat de bezoekers volgend jaar terugkomen. We hopen op een interactieve dag. Als mensen vragen stellen, betekent dat dat de informatie langer blijft hangen. Dat is een meerwaarde voor de hovenier en zijn klanten.'

Gratis aanmelden

De Nationale Demodag Hoveniers wordt op woensdag 19 september aanstaande gehouden in Biezenmortel. De toegang is gratis na voorinschrijving op www.demodaghoveniers.nl. Er is een doorlopend programma van 09.00 uur tot 17.00 uur.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26812/nationale-demodag-hoveniers-dit-jaar-gevarieerder-dan-ooit

De ziekte van Lyme en de zorgplicht van een werkgever

Werknemer kan proberen schade te verhalen op werkgever, maar dat is niet eenvoudig

De ziekte van Lyme is een ziekte die veroorzaakt wordt door een beet van een teek die besmet is met de *Borrelia burgdorferi*-bacterie.

Ongeveer 20 procent van de teken is met de genoemde bacterie besmet. De ziekte van Lyme kan ernstige gezondheidsklachten tot gevolg hebben.

Auteur: Mélusine Janssen

Als een werknemer tijdens het uitvoeren van zijn werkzaamheden besmet raakt door een teek en de ziekte van Lyme krijgt, kan hij proberen de schade te verhalen op zijn werkgever, maar dat is niet eenvoudig.

Zorgplicht werkgever

De werkgever heeft een wettelijke zorgplicht. Dit houdt in dat hij zich moet inspannen om alle redelijkerwijs te treffen veiligheidsmaatregelen te nemen om de werknemer te beschermen tegen gevaarlijke arbeidsomstandigheden waardoor

gezondheidsklachten (schade) bij werknemers kunnen ontstaan.

Als de werknemer zijn schade als gevolg van gezondheidsklachten probeert te verhalen, stelt hij dat hij ziek is geworden, schade heeft geleden en nog lijdt doordat de werkgever zijn zorgplicht niet is nagekomen. De zorgplicht van de werkgever is beschreven in artikel 7:658 lid 1 BW.

Bewijslast werknemer

Het is de taak van de werknemer om in een proce-

dure bij de rechter te bewijzen dat hij de ziekte van Lyme daadwerkelijk heeft opgelopen tijdens de uitoefening van zijn werkzaamheden.

De werknemer moet alle feiten en omstandigheden stellen waaruit blijkt dat hij de ziekte van Lyme heeft en dat deze ziekte het gevolg is van de gevaarlijke arbeidsomstandigheden. Het is aan de werknemer om het causaal verband tussen het werk en de gezondheidsklachten te bewijzen. Het is niet voldoende dat de werknemer stelt dat hij mogelijk tijdens het werk besmet is geraakt of

4 min. leestijd

ACHTERGROND

De werkgever heeft een wettelijke zorgplicht

van Lyme krijgt. Als de werkgever zijn zorgplicht is nagekomen omdat hij alle redelijkerwijs te treffen veiligheidsmaatregelen heeft genomen om te voorkomen dat de werknemer de ziekte van Lyme zou kunnen oplopen, dan is de werkgever niet aansprakelijk te houden voor het feit dat de werknemer toch de ziekte van Lyme heeft gekregen. De zorgplicht van de werkgever is geen absolute waarborg tegen ziekte of gevaren.

Wanneer komt werkgever zijn zorgplicht na?

Een werkgever komt zijn zorgplicht na indien hij alle mogelijke veiligheidsmaatregelen treft die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt.

dat de werkgever aansprakelijk is omdat de ziekte van Lyme als beroepsziekte moet worden gezien.

Het door de werknemer te bewijzen oorzakelijk verband tussen de werkzaamheden en de schade moet in beginsel worden aangenomen indien de werkgever heeft nagelaten de maatregelen te treffen die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden dergelijke schade lijdt.

De werknemer moet niet alleen stellen, en zo nodig bewijzen, dat hij zijn werkzaamheden heeft moeten verrichten onder omstandigheden die schadelijk kunnen zijn voor zijn gezondheid, maar ook stellen en aannemelijk maken dat hij lijdt aan gezondheidsklachten die daardoor kunnen zijn veroorzaakt.

Als het causaal verband tussen de gezondheidsschade en de arbeidsomstandigheden te onzeker of te onbepaald is, slaagt de werknemer niet in zijn bewijs.

Causaal verband tussen ziekte en werk, werkgever altijd aansprakelijk?

Stel dat de werknemer kan aantonen dat er causaal verband bestaat tussen de ziekte van Lyme en de gevaarlijke arbeidsomstandigheden, dan is de werkgever aansprakelijk, tenzij de werkgever aantoont dat hij zijn zorgplicht is nagekomen en alle redelijkerwijs te treffen veiligheidsmaatregelen heeft genomen om schade bij de werknemer te voorkomen.

Het is dus niet zo dat de werkgever altijd aansprakelijk is wanneer een werknemer de ziekte

Mogelijke veiligheidsmaatregelen die de werkgever zou kunnen treffen om het ontstaan van de ziekte van Lyme bij zijn werknemer te voorkomen, kunnen onder andere zijn.

- * werknemers waarschuwen tegen het gevaar van tekenbeten (ieder jaar bij het begin van het seizoen opnieuw);
- * werknemers verplichten om zichzelf dagelijks aan het einde van het werk te controleren op tekenbeten;
- * materieel aan werknemers ter beschikking stellen waarmee teken kunnen worden verwijderd;
- * een procedure voorhanden hebben voor de manier waarop de werknemer moet handelen nadat hij besmet is door een teek (jaarlijks moet worden gecontroleerd of die procedure nog voldoet);

**VAKBEURS
OPENBARE
RUIMTE**

**26-27 JAAR
SEPTEMBER BEURS
2018 UTRECHT**

stand 3.3.24

Wat is de situatie als niet kan worden vastgesteld waardoor de gezondheidsschade van de werknemer is ontstaan?

- * beschermende kleding voor de werknemers, die ze verplicht moeten dragen;
- * controle door de werkgever of de werknemers de opgelegde verplichtingen nakomen;
- * ingrijpen door de werkgever indien blijkt dat werknemers de opgelegde verplichtingen niet naleven;
- * de werkgever moet actief op de hoogte blijven van voortschrijdend inzicht over het voorkomen van de ziekte van Lyme en/of maatregelen die moeten worden genomen na besmetting etc.

Proportionele aansprakelijkheid

Wat is de situatie als niet kan worden vastgesteld waardoor de gezondheidsschade van de werknemer is ontstaan? Zijn de gezondheidsklachten alleen tijdens het werk ontstaan of door omstandigheden die voor risico van de werknemer zelf komen? Een voorbeeld is een boswachter die parttime voor een werkgever werkt, maar daarnaast op zijn eigen privéterrein veelvuldig in het groen werkt.

In dat geval kan de rechter de werkgever tot vergoeding van de gehele schade van de werknemer veroordelen. Op de vergoedingsplicht van de werkgever moet in mindering worden gebracht de mate waarin de aan de werknemer toe te rekenen

omstandigheden tot diens schade hebben bijgedragen. De mate waarin de werknemer aan zijn eigen schade heeft bijgedragen, moet worden geschat. (Proportionele aansprakelijkheid: Nefalitarrest (HR 31 maart 2006, LJN AU6092).)

Verjaring

Een vordering van de werknemer om zijn schade te verhalen verjaart na vijf jaar. Deze vijf jaar wordt gerekend vanaf het bekend worden van zowel de schade als de oorzaak van die schade. Verjaring treedt ook op als er 20 jaren zijn verstreken sinds de gebeurtenis(sen) die tot schade heeft (hebben) geleid. Het gaat om 30 jaren als de schade het gevolg is van gevaarlijke stoffen.

Gedragscode voor de behandeling van beroepsziekten

De politiek heeft zich gerealiseerd dat het voor werknemers die menen dat zij gezondheidsproblemen hebben opgelopen als gevolg van hun werkzaamheden, lastig is om hun schade gecompenseerd te krijgen. Het bewijzen van het causaal verband tussen de schade en de werkzaamheden is complex en tijdrovend.

Het is de wens van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om meer aandacht te vestigen op de problematiek van de beroepsziekten en tot een regeling te komen die het melden van een beroepsziektezaak laagdrempeliger maakt en tevens waarborgen biedt voor een adequate behandeling daarvan. Het proces van verhalen van de schade dient transparanter dan nu te verlopen en te worden vereenvoudigd.

Met een gedragscode voor de behandeling van beroepsziekten kan worden bereikt dat beroepsziektezaken worden afgewikkeld volgens tussen partijen afgesproken gedragsregels. De afwikkeling wordt voorspelbaarder, doordat zaken uniformer en binnen redelijke termijnen worden behandeld. Uiteraard wordt daarbij rekening gehouden met reeds bestaande goede praktijken, afspraken en oplossingen.

Op 25 april 2018 is het startsein voor een dergelijke gedragscode gegeven. <https://deletselschaderaad.nl/wp-content/uploads/Verslag-startbijeenkomst.pdf>

OVER DE AUTEUR

Mr. Mélusine Janssen is jurist, gespecialiseerd in arbeidsrecht en was vijftien jaar werkzaam als advocaat. Voor vragen naar aanleiding van bovenstaand artikel en eventueel andere arbeidsrechtelijke vragen kunt u Mélusine bereiken via: janssen@jaararbeidsrecht.nl. (www.jaararbeidsrecht.nl)

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/18802/de-ziekte-van-lyme-en-de-zorgplicht-van-een-werkgever

Vergaande autorisaties en inzicht

IBOR is de groendivisie van de Tomingroep, een sociaal werkvoorzieningsbedrijf in Hilversum dat werkgelegenheid biedt aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De divisie IBOR biedt een breed dienstenpakket aan gemeenten, bedrijven en particulieren, van tuinaanleg en plantsoenonderhoud tot gladheidbestrijding. Het leveren van een marktconforme kwaliteit en het opleiden en begeleiden van de mensen staan daarin voorop. Hoofd bedrijfsbureau Erik van de Beld vertelt.

Meer dan een gemiddeld sw-bedrijf

Ongeveer 50 procent van de 350 werknemers van de divisie IBOR zijn mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daar liggen veel verschillende oorzaken aan ten grondslag. Erik: 'We hebben collega's met een lichamelijke of verstandelijke beperking, maar er werken hier bijvoorbeeld ook ex-gedetineerden en mensen die langdurig werkloos zijn geweest.' Het doel is om mensen op te leiden, te begeleiden en door te laten stromen naar de reguliere arbeidsmarkt. De divisie IBOR hanteert verschillende methoden om dat doel te bereiken. Zo krijgen alle medewerkers een praktijkgerichte basisopleiding en beschikt het bedrijf over een eigen leer-werkcentrum.

Erik: 'Wij zijn een echt "mensontwikkelbedrijf" en stimuleren medewerkers om het beste uit zichzelf te halen. Schoffelen is niet het enige werk dat ze bij ons kunnen doen. In dat opzicht is Tomingroep meer dan een gemiddeld sw-bedrijf. Het gebeurt

regelmatig dat collega's hier werkervaring opdoen en vervolgens doorstromen naar een baan buiten ons bedrijf.'

Volwaardige partner

De divisie IBOR kan zijn medewerkers groeiperspectief bieden, omdat het bedrijf zich in de markt profileert als een volwaardige en kwalitatief hoogwaardige groenvoorziener en een breed dienstenpakket aanbiedt aan een zeer brede klantengroep. 'Wij werken samen met elf gemeenten in de regio. Daarvoor verzorgen we het integraal beheer van de openbare ruimte, groen en grijs. We onderhouden plantsoenen, sportvelden en wegen en plaatsen bijvoorbeeld omleidingsborden bij evenementen. Onze gemeentelijke opdrachten verkrijgen we voornamelijk via aanbestedingstrajecten. We worden – net als alle andere marktpartijen – beoordeeld op een marktconforme prijs, output en geleverde kwaliteit.' Naast gemeenten heeft IBOR nog zo'n tweehonderd zakelijke en

Erik van de Beld

particuliere klanten. 'We werken bijvoorbeeld voor de EO, bedrijventerreinen en vve's en sinds kort onderhouden we voor Natuurmonumenten een aantal grote landgoederen.'

Achttien keer retourtje Barcelona

'Zeven jaar geleden zijn we begonnen met een winterdienst die de gladheidbestrijding voor een aantal gemeenten verzorgt. Inmiddels hebben we achttien strooiwagens en werken we samen met een aantal onderaannemers.' De winterdienst is voor de divisie IBOR een goede manier om het werk aanbod in de winter op peil te houden. 'Vorig jaar hebben we alleen al in Hilversum het equivalent van achttien keer een retourtje Barcelona gestrooid. Dat levert ook weer extra werkgelegenheid op.'

De divisie IBOR bestaat uit twee aparte bedrijven. 'In 2006 hebben we de buitendienst voor het beheer van de openbare ruimte in Hilversum van de gemeente overgenomen. Die werkzaamheden

en de betrokken medewerkers vallen onder ons bedrijf Stads Beheer Service. Alle overige werkzaamheden voeren we uit onder de naam Tomin Groenvoorziening.' Beide bedrijven worden aangestuurd door één kernteam, waarvan Erik ook deel uitmaakt. 'We zijn een efficiënt bedrijf met korte lijnen en kunnen daarom snel inspelen op in- en externe ontwikkelingen.'

Inzicht tot in derde dimensie

'Om dat te kunnen, moeten we inzicht hebben in onze bedrijfsgegevens. Sinds we met GroenVision Enterprise van INFOGROEN werken, hebben we dat inzicht tot in de derde dimensie. We kunnen bijvoorbeeld tot op activiteitsniveau zien hoeveel uren er ingezet zijn.' Vóór de overstap naar GroenVision werkte IBOR ruim twintig jaar met FoxPro, de voorganger van GroenVision. 'Wat toen al opviel en nooit veranderd is, is dat INFOGROEN snel en adequaat reageert op verzoeken van klanten. Meestal zien we onze wensen in de update van het programma terug.'

Op basis van die goede samenwerking durfde Tomingroep het met de divisie IBOR aan om als een van de eerste sw-bedrijven over te stappen op GroenVision. 'We wisten dat het programma nog verbeterd kon worden, maar zagen daarin ook kansen om invloed uit te oefenen op de uiteindelijke inrichting ervan.' Inmiddels is GroenVision niet meer weg te denken uit de organisatie. 'GroenVision is het centrale informatiesysteem voor zowel het management als de projectleiders en uitvoerders. Per project en per klant is alle relevante informatie in GroenVision terug te vinden,

van kosten en ureninzet tot en met getekende opdrachten en milieuplannen.'

Voor een bedrijfsvoering met meerdere bedrijven vindt Erik GroenVision Enterprise een uitkomst. 'Beide bedrijven hebben hun eigen dataomgeving. Het switchen tussen die twee is heel makkelijk en we kunnen per functie eenvoudig instellen tot welke informatie iemand toegang heeft. Ook daarom zijn we heel blij met GroenVision.'

MEER INFORMATIE:

T +31 (0)172 23 54 44

www.bor-vision.nl

info@infogroen.com

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26888/vergaande-autorisaties-en-inzicht

Groen, groener, groenst

De oogst aan innoverende groenprojecten

SPINOZATUIN PARK 'T LOO

De Spinozatuin is een twee kilometer lang parklint in Park 't Loo (Voorburg) en geïnspireerd door de Gouden Eeuw. De oorsprong van deze tuin is te vinden in de ligging aan de Spinozalaan, waar een beeld van Baruch Spinoza staat. Deze wereldberoemde natuurkundige en filosoof heeft een periode in Voorburg gewoond. Toine van Wieringen, landschapsarchitect senior groenbeleid bij gemeente Leidschendam-Voorburg vertelt: 'De oorspronkelijke aanleg van de tuin dateert uit eind jaren '50 en was opgezet als rosarium. Door bezuinigingen vanaf de jaren '80 waren de rozen verdwenen. Wel resteerde nog een aantal bijzondere bomen. Toen het park herinricht werd om nieuwe waterberging te realiseren werd dit aangegrepen om het hele park een *facelift* te geven. Het hoofdontwerp is van de afdeling Maatschappelijke en Ruimtelijke Ontwikkeling en de Spinozatuin is vormgegeven door de afdeling Stadsbeheer. Het thema Gouden Eeuw heeft standgehouden; dit gaf de mogelijkheid een bloemrijk geheel te realiseren dat veel bijen en vlinders aantrekt. De groene Poseidonbanken zijn gekozen omdat ze passen bij de door de Romeinen en Grieken geïnspireerde periode en zorgen voor een zeer representatieve uitstraling. De banken zijn uitgevoerd in historisch verantwoord Lindegroen (RAL 6019), met als voordeel dat ze ook veel meer opvallen dan het traditionele "Oud Hollands-groen", waarvan veel mensen niet weten dat die kleur pas rond 1830 beschikbaar kwam.'

'Informatiepanelen vertellen over de betekenis van Spinoza, de inrichting van de tuin en de bijzondere soorten beplanting. De omwonenden reageerden al tijdens de aanleg zeer enthousiast op de kleurrijke tuin en zijn vol lof over de banken. Het bezoek aan de tuin is dan ook massaal gegroeid. In de toekomst zal de beleving van de tuin verder worden uitgebouwd in samenwerking met het nabijgelegen Museum Hofwijck. Dit vanwege de relatie van Spinoza met de eveneens beroemde natuurkundige Christiaan Huygens.'

Opdrachtgever: gemeente Leidschendam-Voorburg

Contactpersoon opdrachtgever: Toine van Wieringen,
AF.van.Wieringen@leidschendam-voorburg.nl

Architect: het hoofdontwerp is van de afdeling Maatschappelijke en Ruimtelijke Ontwikkeling, de Spinozatuin is vormgegeven door de afdeling Stadsbeheer.

Contactpersoon architect: Toine van Wieringen

SINT ANNAPLEIN TILBURG

In Tilburg is het klimaatbestendige Van Gogh-plein gerealiseerd. Vincent van Gogh woonde van dertiende tot zijn veertiende levensjaar aan dit plein en met de nieuwe inrichting wordt zijn tijd in Tilburg geëerd. Zijn school, werk en leven komt overal in het plein terug: van de gebruikte kleuren, tot brieven ingegoten in de zitelementen. Ook zijn er ijzeren spades geplaatst, zoals te zien Van Goghs tekening *Twee mannen met een spade* en een metalen, dertienjarige Vincent. Het klimaatbestendige element, verzorgd door *urban design* bureau Rain(a) way, maakt het extra bijzonder. De zes bomen op het plein waren er slecht aan toe: door de dichte bestrating kregen ze te weinig water en droogden ze uit. De nieuwe bestrating bestaat volledig uit Rain(a)way-tegels. Een deel van deze tegels (de Flood-tegels) zijn waterdoorlatend zodat het regenwater de grond in kan lopen. Onder deze bestrating zijn waterreservoirs geplaatst. Zo worden de bomen ook bewaterd wanneer het een lange periode droog is. Watermanagement op microniveau!

Opdrachtgever: gemeente Tilburg

Contactpersoon opdrachtgever: Jorien Hormann, jorien.hormann@tilburg.nl

Architect: BUR0013

Contactpersoon architect: Bram van de Sanden, b.vandesanden@buro013.nl

Aannemer: Brick

ONKRUIDBESTRIJDING IN THOLEN

In 2013 zijn de onkruidvrij-activiteiten begonnen onder de naam van: Via Completa Onkruidvrij. Zo werd ook raad gevraagd door de gemeente Tholen, zij worstelde met ongewenste kruiden onder andere in de haven, op de boulevard van Sint Annaland. Het probleem waren ongewenste kruiden van diverse pluimage, deze wonnen keer op keer de strijd. Plannen werden gemaakt en geïmplementeerd. Er werd een bezoek gebracht aan locatie voor een beeld van de huidige situatie. Is het een bestaand project of nieuw werk, welke machines moeten worden ingezet en hoeveel mankracht is er nodig? Gevolgd door het implementeren van de uit te voeren acties. De nazorg van de Via Completa Onkruidvrij-specialisten bestaat uit het monitoren, dit is verbonden aan een garantiocertificaat voor de duur van tien jaar. De Power Clean met zware compressor wordt ingezet om de bestaande voegen leeg te blazen. De hogedruklans wordt ingezet om de laatste hardnekkige ongewenste kruiden te verwijderen. De voegen worden dicht gewerkt met Aqua XP, dit is een waterdoorlatende epoxyhars.

Opdrachtgever: gemeente Tholen

Aannemer: ViaCompletaOnkruidvrij

CENTRUMPLAN WEERT INSECTVRIENDELIJK

De gemeente Weert wilde met nieuwe beplanting de leefomgeving van bijen en vlinders vergroten in het centrum van Weert. Samen met Griffioen Wassenaar is gekozen voor het Green to Colour concept en is er een beplantingsplan opgesteld. Peter Grubben van Jonkers hoveniers licht toe: "Het beplantingsplan bestaat voor 80 tot 90% uit bij- en vlindervriendelijke beplanting. Naast alle Green to Colour-beplanting heeft de gemeente Weert ook in samenwerking met een basisschool de ontwikkeling van een insectenhotel gerealiseerd. Ook zijn er zijn diverse oude fruitbomen geplant."

Aanneemsom: €37.500,-

Opdrachtgever: Gemeente Weert

Contactpersoon opdrachtgever: Harry Zwinselman, h.zwinselman@weert.nl

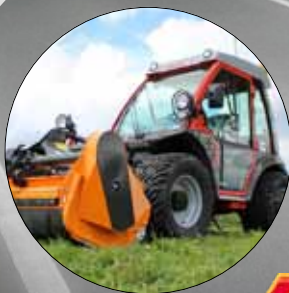
Aannemer: Jonkers hoveniers B.V.

Contactpersoon aannemer: Peter Grubben, p.grubben@jonkershoveniers.nl

Bezoek ons op de ATH 2018!

**AGRO
TECHNIEK
HOLLAND**
12 T/M 15 SEPT
2018
WALDE BIDDINGHUIZEN
Alles wat loeren leert

Standnummer 3.01

WIM VAN BREDA

MECHANISATIE SINDS 1957

+31 (0)345 585050
www.wimvanbreda.nl

mechanisatie in weg-, berm- en slootonderhoud

Oudenhof 14
4191NW Geldermalsen

Milieuvriendelijk
Bestrijd onkruid zonder chemie

Geen brandgevaar
Bestrijd onkruid met hete lucht

Laag gasverbruik
Gasverbruik slechts 2.5kg/uur

WeedControl
Specialist in gifvrij onkruidbeheer

Energieweg 9-11, 5145 NW WAALWIJK
WWW.WEEDCONTROL.NL +31(0)416 540718

CENTRUMPLAN KERKRADE

Nieuwbouwcomplex 'de Dirigent' gelegen voor het theater van Kerkrade, maakt deel uit van het Centrumplan Kerkrade. Nophadrain heeft hier het berijdbare daksysteem geleverd voor de parkeergarage van het nieuwbouwcomplex. Het is een combinatie die bestaat uit berijdbare verharding en intensieve beplanting. Extra speciaal is dit project omdat zich bevindt in de stad waar het hoofdkantoor en de productielocatie van Nophadrain gevestigd is. De ND 620hd en ND 920hd Drainagesysteem vormen de filter-, bescherm- en drainagelaag. Ze zorgen ervoor dat er geen water op het dak blijft staan. Door de hoge druksterkte van deze drainagesystemen blijft de noppenbaan intact. Dit zorgt ervoor dat een goede drainage gewaarborgd is en blijft. Op plaatsen waar vegetatie geplant is, zijn ND WSM-50 Waterreservoirplaten ingezet. Deze steenwolplaten zorgen voor een optimale waterbuffering en geven water aan de vegetatie af wanneer de planten daar behoefte aan hebben. Verder wordt de ND TSF-100 Glij- en Beschermfolie ingezet. Deze folie creëert in combinatie met de bovengenoemde drainagesystemen een glijfunctie. Dit voorkomt dynamische belastingen op het dakbedekkingssysteem.

Opdrachtgever: gemeente Kerkrade

Contactpersoon opdrachtgever: Eric Komen, eric.komen@kerkrade.nl

Architect: Engelman Architecten

Contactpersoon architect: F. Rutjens, 0475 46 81 00

Aannemer: Bouwbedrijf Jongen

Contactpersoon aannemer: Patrick Delnoy, 088 1861200

Realisatie: Van Zetten Groenprojecten

Contactpersoon: Jan-Willem van Zetten

LEVEREN EN AANBRENGEN WALDSTEINIA TERNATA-BEPLANTING

In gemeente Gouda had men een probleem met de aankleding van de aanwezige plantenbakken. Ons is gevraagd om mee te denken in de aanplant van de bakken. De bakken moesten het gehele jaar groenblijvend zijn en daarbij ook bodem bedekkend. Voor de gemeente Gouda hebben wij vóór Koningsdag de aanwezige plantenbakken aan mogen planten. In de plantenbakken stonden er al platanen. De beplanting eromheen hebben wij mogen leveren en aanbrengen. Er gaan 4,5 plantenmatten in een vierkante meter. Er is door de opdrachtgever gekozen voor *Waldsteinia ternata*-beplanting. Deze plant heeft in het voorjaar (april en mei) heldergele bloemetjes. Wij hebben advies kunnen geven in de aanplant met losse *Waldsteinia ternata*-beplanting of met matten. Ons advies is geweest om de matten aan te leggen in plaats van losse planten. Doordat er gekozen is voor de matten is het hele vak direct gesloten en is het onderhoud ook minimaal. Noodzaak in deze is dat het water geven goed georganiseerd moet worden. Het water geven heeft de gemeente zelf georganiseerd. De ondergrond hebben wij licht gefreesd in verband met de aanwezige wortels van de platanen. Er moest gewerkt worden in gesloten tijden in verband met werkzaamheden die op het Marktplaatsplein uitgevoerd moest worden.

Opdrachtgever: gemeente Gouda

Aannemer: Maranus Groenvoorziening

Contactpersoon aannemer: Alex Maranus

INRICHTING NAARDEREILAND

Voor Advirens hebben wij het groenplan gerealiseerd op Naardereiland. Het planten van bomen, bosplantsoen, hagen en het aanleggen van gazons. Deze klus is begonnen als spoedklus; de vorige aannemer kon de bomen niet op korte termijn planten. Daarom heeft hij, als oude kennis, Arnold Pasman gebeld en hem gevraagd deze klus uit te voeren. Er zijn geen bijzondere technieken gebruikt, wat wel bijzonder was, was dat de kwaliteit zeer hoog in het vaandel staat en kosten nog moeite is gespaard voor een super eindresultaat. Ook de locatie en omgeving is de moeite waard om eens dit project te bezoeken.

Aanneemsom: € 40.000,- (regiewerk)

Opdrachtgever: Advirens

Contactpersoon opdrachtgever: Iljits IJsebrands

KOM NU GRATIS
PROEFRIJDEN!

DE GROENE WERKPAARDEN

DE TOEKOMST IS ELEKTRISCH

- Trendsetter in 100% elektrisch aangedreven werk- en voertuigen
- Subsidiemogelijkheden en géén wegenbelasting, BPM en bijtelling
- Standaard geleverd op kenteken, maar ook verkrijgbaar op landbouwkenteken
- 4x4 aandrijving
- Snelheid ca. 60 km/u en een actieradius van ca. 80 kilometer

LEFFERT

www.frisianmotors.nl

Hadden we nou maar
een sensor geplaatst...

Onzichtbaar
te plaatsen zonder
Wifi, SIM of 220 volt.
Eenvoudig dashboard met
projectstructuur,
gebruikersbeheer
en logboek.

Bespaar
tot 50% op
projectbezoeken,
watergift en inboet

CONNECTED
GREEN

www.connectedgreen.nl

PROJECTEN

ZORGTUIN DIJCKHUIS TE DORDRECHT

Circulaire economie is een hot item. Als materialen nog goed te gebruiken scheelt het ontzettend veel renovatiekosten om deze materialen opnieuw te gebruiken. Verheij Integrale groenzorg heeft een mooi circulair project gerealiseerd bij het Dijkhuis te Dordrecht. De tuin bij het Dijkhuis is in zijn geheel zo'n 15 centimeter opgehoogd en op peilhoogte gebracht. Alle aanwezige bestrating, verlichting en zitmeubilair zijn opnieuw gebruikt. De bestaande fruitbomen zijn verplaatst en de 2 bestaande *Liquidambar* (Amberboom) zijn in het ontwerp ingetekend en behouden. Nadat de nieuwe beplanting was aangebracht zag deze zorgtuin er weer strak en verzorgd uit.

Aanneemsom: € 25.230,00

Opdrachtgever: Dijkhuis Dordrecht

Contactpersoon opdrachtgever: Meneer Van Driel, p.vandriel@hetparkhuis.nl

Architect: Verheij Integrale groenzorg

Contactpersoon architect: Niels Rijksen, 06-42056564

Aannemer: Verheij Integrale groenzorg

Contactpersoon aannemer: Martin van Asperen, 06-23011081

GLOBAL GREEN SUSTAIN CONCEPT

Ecoplan Groen Hoveniers lanceert Global Green Sustain Concept, hierna: GGSC. GGSC is een concept voor buitenruimte realisatie, zowel openbaar als privé. Het concept geeft buitenruimtes een moderne uitstraling en gebruiksperspectief. Door de gekozen beplanting en materialen, afkomstig uit alle continenten en in combinatie met duurzame productie en toepassing. Ecoplan Groen hoveniers streeft erna om per realisatie alle kernpunten en factoren van het concept toe te passen. Voor een totale wereldse en duurzame transitie. De kernpunten van het GGS concept zijn: Een duurzame keuze in materiaal en beplanting, afkomstig uit alle vijf continenten, welke geschikt zijn voor het Nederlandse klimaat. Keuze voor Co2 opruimende materialen, ook in productie en vervoer. Het gebruik van nano coating op materialen toepassen, zodat vervuiling en verwerking minder grip krijgt. In zijn algemeen een onderhoudsvriendelijk concept neerzetten en tot slot het gebruik van veel groen, met een interactie tussen omgeving, mens en natuur. Gezonder en effectiever voor mens en milieu.

Bedrijf introductie en toepassing concept: Ecoplan groen hoveniers

Contactpersoon opdrachtgever: Akis Kampadellis

HERINRICHTING MEYERWEG EN DS. VEENWEG

De gemeente Heerenveen is op dit moment bezig met een grote reconstructie van de doorgaande straat in De Knipe, een dorpje in de gemeente Heerenveen. In de 'oude/huidige' situatie was veel last van wortelopdruk. Tijdens de reconstructie worden zo'n 96 nieuwe bomen aangeplant. De gemeente heeft gekozen voor type wortelgeleiding LR90, zodat de kabels/leidingen worden beschermd tegen wortelschade en de nieuw aan te leggen weg en stoep wordt beschermd tegen wortelopdruk. De wortelgeleiding LR90 heeft wortelgeleidingsribben, welke boomwortels dieper in de grond geleiden, dit om de boom extra stabiliteit te geven. De jonge boomwortels groeien in eerste instantie in horizontale richting en stuiten op de wortelgeleidingswand. De geleidingsribben dirigeren de wortels loodrecht naar beneden (zonder deze ribben zouden de wortels langs de wand blijven circuleren, waardoor de boom zou verstikken en geen stabiliteit zou kunnen krijgen). De wortelgeleidingspanelen worden lineair langs beide kanten van de boom geplaatst.

KWS, de aannemer, gaf aan dat de panelen erg fijn en snel te verwerken zijn. De panelen schuiven door de geïntrigeerde koppeling eenvoudig in elkaar en blijven goed rechtop staan in het plantvak als de grond verder nog niet is aangevuld. In november zal het project door KWS opgeleverd worden.

Opdrachtgever: Gemeente Heerenveen

Contactpersoon opdrachtgever: Afdeling IBOR

Aannemer: KWS Infra, Leek

Contactpersoon aannemer: Tjipke de Vries

its for trees

International Tree Service B.V.

Rijksstraatweg 41A
1396 JD Baambrugge
info@itsfortrees.nl
Tel. +31 (0)6 5349 1303
Tel. +31 (0)294 291090
www.itsfortrees.nl

ONDERZOEK GEREEDSCHAP

PENETROMETER

Bodemweerstandsmeter

RESISTOGRAAF

Houtweerstandsmeter

BOOMONDERZOEK

Gereedschap 1° onderzoek

Kwaliteit ontstaat zelden door toeval

De ingenieurs van de buitenruimte

SmitsRinsma
Adviseurs groenvoorziening en terreininrichting

PROJECTEN

Aanneemsom: €214.950,- excl. btw
Opdrachtgever: Gemeente Waalwijk
Contactpersoon opdrachtgever: Dhr. J. Kwaks
Contactgegevens opdrachtgever: jkwaks@waalwijk.nl
Aannemer: Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V.
Contactpersoon aannemer: Dhr. M. Oude Egbrink
Contactgegevens aannemer: marc@vanwijlen.eu

KROPHOLLERPARK TE WAALWIJK

Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V. uit Sprang-Capelle heeft begin 2017 van de gemeente Waalwijk opdracht gekregen om het bestaande parkeerterrein en braakliggend grasveld achter het gemeentehuis om te vormen naar een stadstuin. Waardoor er een groene entree naar het centrum ontstaat. Door de drukke locatie en de restauratie van het naast gelegen oude gemeentehuis werd de uitvoering van de werkzaamheden in twee fases opgesplitst.

De eerste fase bestond uit het omvormen van het braakliggend grasveld naar de nieuwe situatie: het aanleggen van wandelpaden, het aanbrengen van verlichting en straatmeubilair. Daarna zijn de (lei) bomen, heesters, vaste plantenborders aangeplant en het gazon ingezaaid. Tijdens de eerste fase zijn ook twee bodemsaneringen in eigen beheer uitgevoerd door van Wijlen. Tijdens de tweede sanering werd een gemetselde beerput gevonden. Na overleg met de gemeente en de Heemkundekring is besloten deze put weer af te dekken.

De tweede fase bestond uit het omvormen van het parkeerterrein naar een centraal plein, welke fungeert als looproute naar het centrum. Ook hier is verlichting en straatmeubilair aangebracht en zijn er diverse bomen, heesters en vaste planten aangeplant en het gazon ingezaaid. Eind 2017 begin 2018 was het plantwerk gereed. Waarna aannemersbedrijf Van Wijlen een fontein heeft geplaatst die de gemeente Waalwijk 14 jaar geleden heeft gekregen tijdens de viering van 700 jaar stadsrechten van Waalwijk. De fontein heeft na 14 jaar een prominent plekje gekregen in het nieuwe stadspark.

NATUURSPeelPLAATS SINT-MAARTENSDIJK

Aan de Koningin Julianastraat in Sint-Maartensdijk heeft Woningcorporatie Stadlander vijf huurhuizen gesloopt, waarna het terrein braak kwam te liggen. Eén van de grootstte wensen van bewoners was een natuurspeelplaats waar kinderen naar hartenlust kunnen spelen met natuurlijke materialen.

De Dorpstafel Sint-Maartensdijk – Scherpenisse nam hiertoe het initiatief; dankzij de financiële bijdrage van onder andere Woningcorporatie Stadlander, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij (KNHM) en de gemeente Tholen werd dit initiatief werkelijkheid. Het was een leerproces dat veel tijd en energie heeft gekost, maar met een fantastisch resultaat. Dankzij het deskundige advies van KrachtigBuiten en de KNHM, heeft de Dorpstafel de natuurspeeltuin mogelijk kunnen maken.

KrachtigBuiten en BTL Advies hebben het schetsontwerp opgesteld waarin kinderen van vier tot twaalf jaar centraal staan. Onder leiding BTL Realisatie is de speeltuin, samen met de inzet van lokale ondernemers, eind april opgeleverd. Kinderen hebben tijdens de opening zelf meegeholpen met het aanplanten van fruitbomen in de speeltuin.

Opdrachtgever: Dorpstafel Sint-Maartensdijk – Scherpenisse
Architect: KrachtigBuiten en BTL Advies
Aannemer: BTL Realisatie

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26890/groen-groener-groens

Foto: KrachtigBuiten

Strakke samenwerking leidt tot magisch en esthetisch fraai kunststukje in Toverland

Ketenpartners krijgen forse uitbreiding van pretpark binnen half jaar voor elkaar

Begin juli 2018 werden in attractiepark Toverland in het Limburgse Sevenum de nieuwe themagebieden *Port Laguna* en *Avalon* geopend. Een knap staaltje werk, waarbij ruim 25 bouwpartijen gezamenlijk in no time twee fraaie, nieuwe gebieden aan het park wisten toe te voegen. De uitbreiding bestaat in totaal zeven extra hectare met verharding, vijvers, tropische palmbomen en een robuust bosterrein. 'Bij dit project was vooral de beleving van de bezoeker erg belangrijk. De intensieve samenwerking met vele partners maakte het tot een dynamische krachtsinspanning.'

Auteur: Guus van Rijswijk

‘De opdracht die Toverland begin januari 2018 verstrekke, was niet makkelijk,’ vertelt Joris van de Vleuten, manager infra bij Den Ouden Groep. ‘Het ging bij deze uitbreiding om een uniek project, waarbij we in een bouwteamconstructie binnen slechts zes maanden een groot stuk nieuw, magisch gebied aan Toverland hebben toegevoegd. Normaal gesproken krijg je daar langer de tijd voor. Het vergde soms extra inspanningen en creatieve oplossingen om tegemoet te komen aan alle gewenste esthetische details, die de beleving compleet moeten maken.’

Toverkunsten

De uitbreiding is fors: het pretpark is er anderhalf keer zo groot door geworden. ‘Met name het korte tijdsbestek waarbinnen het nieuwe gedeelte moest worden opgeleverd gaf veel druk,’ vertelt Van de Vleuten. ‘We hadden maar één kans om het goed te doen. Dat besef kwam het resultaat uiteindelijk wel ten goede.’ Ook bij bouw van het magische pretpark werden van de partners – geheel in de geest van het park – niets minder dan toverkunsten verlangd. Dat Den Ouden tot deze accurate, snelle manier van werken bereid was, gaf voor Toverland de doorslag bij de selectie uit de beschikbare aannemers. Projectleider Jean Gelissen junior van de Gelissen Group, die de werkzaamheden coördineerde: ‘We zijn met meerdere partijen in gesprek geweest, maar er was er maar één die het snapte.’

Champions League-finale

Den Ouden Groep kon dus aan de slag. Van de Vleuten: ‘Eerst hebben we op basis van een onderliggend schetsontwerp en een bijbehorend beeldkwaliteitsplan een uitvoeringsontwerp gemaakt. Vervolgens hebben we gekeken of het beeld dat Toverland tot in detail wilde neerzetten, overeenkwam met onze bouwtekeningen. Omdat het ontwerp en de bouw nagenoeg gelijktijdig plaatsvonden, konden er door Toverland nog aanpassingen worden doorgevoerd. Bij het begin van de bouw merkten we dat het terrein, door de glooiing van het landschap en hoogteverschillen in de verharding, hier en daar wat extra body nodig had. Daardoor moesten we de uitvoeringsplannen over en weer goed op elkaar afstemmen. Vanaf dag één was de realisatie van dit project als het spelen van een Champions League- finale met een duur van zes maanden.’

Boulevard vol bedrijvigheid

De nieuwe oorden van Toverland, *Port Laguna* en *Avalon*, zijn niet de minste. ‘Port Laguna is een havengebied met azuurblauw water en een boulevard vol bedrijvigheid,’ staat te lezen op de website van Toverland. Het entreegebied kent een mediterrane sfeer en is volgens de website ‘een plek vol warmte, kleur, hoop, liefde en het belangrijkste: magie!’ Avalon wordt omschreven als een ‘Keltische legende’ en kenmerkt zich door een in nevelen verborgen oord met drassige moerassen en dichte mist. Klinkt allemaal niet als een stukje aanbouw dat je er op een zaterdagmiddag ‘even’ bij doet.

Van de Vleuten: ‘We hebben de gehele infra van het project integraal verzorgd. De inrichting bestond onder andere uit grondwerk, de aanleg van ondergrondse infra en de aanleg van vijverpartijen in folie en beton. De vijvers werden voorzien van helofytenfilters. Ook hebben we natuurstenen stapelmuren en bruggen gebouwd en betonverhardingen in printbeton aangelegd. Daarnaast moest er riolering komen, waterkabels, stroomkabels en bloembakken. De groenvoorziening werd rechtstreeks ingekocht.’ Over groen gesproken: de zandige grond met lage voedingswaarde leende zich niet goed voor een gemakkelijke aanplant van bomen en struiken, vertelt hij. ‘Het terrein bevatte erg schrale grond, dus hebben we groeiplaatsen aangelegd waarbij we de grond met compost hebben verbeterd. Per boom en struik hebben we bekeken wat het beste zou zijn.’

Souvenirs en toneelshows

Tijdens het project vond continu afstemming plaats tussen klant, ontwerper en nevenpartijen. Van de Vleuten: ‘Dit project bevatte een staaltje hoger raakvlakmanagement tussen partijen, waarbij ieder zijn eigen belang nastreefde. Er was veel overleg op de bouwplaats. Daarbij moet je anderen de ruimte geven en ook zelf dingen voor elkaar zien te krijgen.’ Een van die dingen is het plein met een vijver in Port Laguna, dat door Den

Ouden Groep werd aangelegd rondom een lagune, een soort kustmeertje. Van de Vleuten: ‘Op die plek bevindt zich een markt (*Mercado Lúdico*) met spelkramen, winkeltjes en horeca. Het is een plein waar mensen kunnen samenkomen, waar souvenirs worden verkocht en toneelshows worden gehouden.’

Hoefijzers en karresporen

De esthetiek van het park dwong de uitvoerders om soms letterlijk van de gebaande paden af te wijken, vertelt hij. ‘De esthetiek is zeker zo belangrijk. De beleving die het park wil uitstralen, speelde een grote rol.’ Het is te zien in details, zoals de paden, waar in het beton afdrukken van hoefijzers en karresporen zijn aangebracht om het ‘Toverlandverhaal’ nog authentiek te laten lijken. De gedachtegang van een ontwerper, in dit geval Toverland-hoofdontwerper Peter van Holsteijn, is bij zo’n project niet altijd exact te vatten in bouwtekeningen, stelt hij. ‘Het idee dat iets recht is, moet je bij zo’n project soms loslaten.’

‘We hadden maar één kans om het goed te doen’

Thema: wegen

HOLDER DEMOTOUR 4/5/6 SEPTEMBER

Kom ook naar de Holder Demotour! In samenwerking met onze dealers wordt de nieuwe **Holder X45i** geïntroduceerd aan het grote publiek. Kijk voor alle data en locaties op:

www.mechancultuurtechniek.nl/holder-demotour

HOLDER

Mechan Cultuurtechniek

Boomwortelgeleiding

GREENMAX
connecting green and infrastructure

Voorkom wortelopdruk

- Bewezen werking sinds 1976
- Voorkomt verlies van stabiliteit van de boom
- De meest hoogwaardige panelen op de markt
- Wortelankers voorkomen opdrukken van panelen
- Panelen zijn in elke vorm te buigen (hoek)
- Hoogtes: 30, 45, 60, 90, 105 en 120 cm hoog

Nieuw!

TRG 90, TRG 105
& TRG 120

Tropische sferen

Bij de inrichting van deze plek was uiteraard ook voldoende ruimte gereserveerd voor de aanplant van groen. Op grond van een beplantingsplan van Toverland met het ontwerpbureau leverde Bakker Groen, een van de ketenpartners, de beplanting. Projectleider Rob van Rens van het groenbedrijf vertelt: 'We hebben zowel de haagplantsoenen als de vaste planten geleverd. Er is veel groen rondom en tussen de attracties, op de taluds.'

Het groenbedrijf is gestart met de beplanting van het entreegebied, vertelt Van Rens. 'Bij de entree hebben we 115 dennenbomen (*Pinus*) geplant. Deze passen in de omgeving en geven het geheel een natuurlijke uitstraling. Als onderbeplanting hebben we hier bijna 40.000 vinca's neergezet, een bodembedekkende plant.' Aan de entree grenst het eerder genoemde Port Laguna, dat de uitstraling heeft van een oud vestingstadje met een ware lagune en een 'gebroken' schip, dat als speeltoestel dient. Bezoekers die via de entree naar het magische havenstadje lopen, wanen zich in tropische sferen: er staan palmbomen en is er veel bloemrijke beplanting aangebracht. 'Er staan veel hortensia's (*Hydrangea*) en ook op de rotsen bloei- en bloemrijke mengsels, wat een kleurrijk geheel biedt. Denk bij vaste planten ook aan lavendel, die er het hele jaar door groeit. In de ronding van de lagune is een verhoogde plantenbak gemaakt. Deze is ingevuld met kleine groepjes vaste planten en zorgt voor veel kleurvariatie.'

Groen overwoekert nieuwbouw

Een pad van twintig lindebomen (*Tillia tomentosa*) en een brede beuken- en ligusterhaag (*Fagus / Ligustrum*) vormen een verbindingslaan tussen Port Laguna en Avalon, waardoor bezoekers in het groen ondergedompeld blijven. 'Aan het einde van het verbindingspad loop je het bosgebied in. Dit stuk is aan het begin aangekleed met 150 rodo-dendronstruiken in verschillende soorten en kleuren. Ook zijn er enkele vlakken met eikenbladhortensia (*Hydrangea Quercusfolia*).' Het park kent geen open stukken, vertelt Van Rens. 'De bomen hebben forse maten, waardoor het gebied echt opgaat in het groen. Het voelt absoluut niet alsof je in een nieuwbouwpark rondloopt. Het groen overwoekert de nieuwbouw en heeft meteen al een behoorlijk formaat, waardoor het er meteen als een volwaardig park uitziet.'

Robuust oerbos

Vervolgens bereikt de wandelende Toverlandbezoeker Avalon, een 'nevelig' oord dat in twee zones is ingedeeld: een bosgebied met het

EXCLUSIEVE BOMEN

Toverland kent verschillende speciale, exclusieve bomen.

- Bij de entree van Avalon de rode beuk (*Fagus sylvatica f. purpurea*)
- Een enorme eik (*Quercus*) op het terras van de herberg
- Twee iepen (*Ulmus Jacqueline Hillier*) in bonsaivorm (voorkant kasteel, entree wachtrij Fenix)

OP 19 SEPTEMBER KUNT U ONS EEN BEZOEK BRENGEN
TIJDENS DE NATIONALE DEMODAG HOVENIERS

BILLY GOAT

BLAD- EN GROFVUILZUIGERS

Duw of zelfrijdende modellen

KV 601
69 cm werkbreedte
Opvangzak met invouwstelsel
SP: heeft 1 snelheid

QV 550 & 900
84 cm werkbreedte
Opvangzak met snelwissel stelsel
SP: hydrostatisch traploos
regelbare snelheid

MV 650
69 cm werkbreedte
Opvangzak met
railsysteem
SP: 3 versnellingen

Lankhaar Techniek

Telefoon (0416) 35 57 70 – info@lankhaartechniek.nl

www.lankhaartechniek.nl

LooHorst

landscaping

Wij maken het groen
en de buitenruimte
waardevol!

WERK MET EEN GLIMLACH?!

Wij zorgen er voor, met.... leuke collega's
groeimogelijkheden voor iedereen
uitdaging werk in groen en buitenruimte
BBL-opleidingsplekken op alle niveaus

Bel ons, mail ons,
of kom gewoon
even langs!

WWW.LOOHORST.COM

Buitenbrinkweg 51, 3853 LV Ermelo - 0341 49 47 60 - ermelo@loohorst.com
Bruinehorst 36, 6744 PB Edeveen - 0318 57 55 77 - ede@loohorst.com

MACHINES 4 GREEN
EFFECTIEF IN GROEN

“ DE SPECIALIST IN
RADIOGRAFISCH WERKEN ”

- Verkoop
- Lease
- Verhuur

T: +31 (0)514 764 016 - info@machines4green.nl - www.machines4green.nl

‘De realisatie van dit project was als het spelen van een Champions League finale met de duur van zes maanden’

‘kasteel van Merlijn’, het stationsgebouw van de achtbaan Fenix en een Keltisch gedeelte met een heuse herberg. Het geheel ligt rondom een grote vijver, waar de rondvaartattractie *Merlin's Quest* is gelegen. Rowan Faassen, die namens Bakker Groen de hele aanleg van a tot z heeft uitgevoerd, vult aan: ‘In de herberg bevindt zich het hoofdrestaurant met verschillende terrassen. Het pad naar deze herberg wordt gevormd door een laan met twaalf meerstammige beuken en een talud van geraniums in verschillende kleuren. Rond het terras is een taxushaag (*Taxus Baccata*) en in de plantvakken bevinden zich borders met diverse gemengde vaste planten.’ Bij de keuze van alle plantensoorten is rekening gehouden met standplaats en bodemsoort, vertelt hij. ‘Ook ziet het er het gehele jaar netjes en verzorgd uit door de verschillende bloei- en groeiperiode van de beplanting. De diversiteit

aan bloeiende en vruchtdragende planten past bij de ouderwetse stijl die dat deel van het park wil uitstralen.’

Niet te bevatten

Door een ander deel van het bosgebied zoekt de achtbaan, Fenix. Ook hier werd door Den Ouden Groep een vijver in beton aangelegd. Dit alles met het oog op het verleden, want oorspronkelijk bestond het gebied ook uit een bos met een vijver, vertelt Faassen. ‘Het bosgebied is zo ontworpen en aangeplant, dat het lijkt alsof de Fenix in een bestaand bos is gebouwd. Niets is minder waar. Als de jonge aanplant eerst nog zou moeten groeien, zou het veel te lang duren. Toverland wilde graag dat het lijkt alsof de achtbaan in het bestaande groen is gebouwd. De bomen moesten al van behoorlijke grootte en dikte zijn. Denk aan stammen van 20 meter lengte en 30 à 40 centimeter dikte.’ Voor aanvang van alle werkzaamheden werden alle bomen die hergebruikt konden worden onderstoken, met een kraan en rooimachine uitgegraven en in een depot gezet, vertelt hij. ‘Vervolgens hebben we ze teruggeplaatst rondom de achtbaan. Al het groen, van bodembedekking tot bomen, is van een flinke omvang en dus aangeplant in behoorlijk volwassen staat. Dit is voor een leek niet een-twee-drie te bevatten.’

Geen concessies

Oftewel: attractiepark Toverland in Sevenum heeft sinds begin juli zeven hectare extra ‘magisch parkoppervlak’, waarbij ruim 25 ketenpartners verschillende landschappelijke gebieden tegelijkertijd hebben ontworpen en gerealiseerd. Compleet met grondwerk, ondergrondse infra, muren, bruggen en verhardingen, waarbij rechte lijnen moesten krullen en zelfs de oorspronkelijke beplanting werd geroid en weer teruggeplaatst. Van de Vleuten: ‘Het was een hele opgave om ondanks alle druk geen concessies te doen aan het kwaliteitsniveau en dit project toch binnen zes maanden op te leveren. Maar we hebben het gered.’ Het valt moeilijk te ontkennen: ook bij de aanleg en bouw van dit extra stukje Toverland speelde tovenarij een rol.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26879/strakke-samenwerking-leidt-tot-magisch-en-esthetisch-fraai-kunststukje-in-toverland

Niets werkt zo inspirerend als puur groen!

Ervaar een ware natuurbeleving!

Genieten van een inspirerende natuurbeleving met een ruimtelijke beachsfeer, midden in het duinlandschap! Snoek Puur Groen heeft dit unieke plekje onder de vuurtoren van Ameland aangelegd. Diverse sferen van het Amelanders landschap zijn te proeven op het duinpark.

Het park is aangelegd met natuurlijke materialen en veel variatie van inheemse plantensoorten waar mens en dier zich welkom voelen. Pure winst is de circulaire aanleg: zo weinig mogelijk afval en mét zoveel mogelijk hergebruik. Mede hierdoor heeft het park een Green Key keurmerk gekregen.

SNOEK
PUUR GROEN

snoekpuurgroen.nl ●

PLEIN BORDEAUX

2.2.20

**Bienvenue op Plein Bordeaux
tijdens de vakbeurs Openbare Ruimte
26 en 27 september 2018
in de Jaarbeurshallen te Utrecht.**

Volgens het KNMI zal binnen afzienbare tijd het huidige klimaat van het zuidwesten van Frankrijk, met als middelpunt de stad Bordeaux, de norm zijn in Nederland. De opwarming van de aarde heeft grote gevolgen voor ons en voor onze openbare ruimte. Het is van groot belang dat wij ons hierop voorbereiden. De deelnemers van Plein Bordeaux denken daarin graag met u mee.

Plein Bordeaux biedt iets unieks: twaalf bedrijven, alle specialist op het eigen vakgebied, die met elkaar samenwerken en kennis delen om zo te komen tot innovatieve oplossingen. Deze oplossingen kunt u toepassen voor een klimaatadaptieve openbare ruimte. Door onze multidisciplinaire aanpak bieden wij oplossingen voor groen, grijs, blauw en ecologie.

Wilt u voorbereid zijn op de klimaatverandering?
Kom dan kijken op Plein Bordeaux,
tijdens de vakbeurs Openbare Ruimte.
U kunt ons vinden in Hal 2, stand 2.2.20.

Wij nodigen u uit op Plein Bordeaux voor een heerlijke kop koffie, bereid door onze barista. U waant zich in Frankrijk en tijdens deze minivakantie kunt u zich rustig oriënteren op de mogelijkheden voor een klimaatadaptieve openbare ruimte.

Bezoek ook onze website: www.pleinbordeaux.nl

Levend groen

NIEUW ons Green Life™ Programma

Wij helpen in 6 relevante leefomgevingen met de beste en duurzame boom- en plantkeuzes

Leefwereldverbetersaars

Select Plant
Deelnemer Laan- en Sierbomen

M. van den Oever

TREE & PLANT NURSERY SINCE 1791

Uw toegang tot 12.000 soorten groen

Wij luisteren en kijken naar mensen in hun leefwereld en passen ons eeuwenoude en nuchtere verstand van bomen, struiken en planten toe om die leefwereld te verbeteren.

Kerkeind 12 • 5076 AC Haaren • The Netherlands • +31(0)411 - 62 19 64 • info@mvandenoever.nl

MORE THAN DIVERSITY

Lanen met monotone beplanting blijken meer kwetsbaar voor ziekten en plagen. Door meer diversiteit in boomsoorten en variëren van plantafstanden ontstaan er robuuste boomstructuren. Boomkwekerij Udenhout denkt graag mee en geeft advies over de juiste boomsoorten voor een toekomstbestendige en leefbare stad.

**BOOMKWEKERIJ
UDENHOUT**
MORE THAN EXCELLENT TREES

Bezoekadres Schoorstraat 23 - 5071 RA Udenhout

WWW.UDENHOUT-TREES.NL

De Provincie Noord-Brabant heeft eind 2017 de opdracht uitgeschreven voor het dagelijks onderhoud van het provinciale wegennet in Noord-Brabant. Een opdracht die een wegennet van ruim 550 km omvat en waar J. van Esch BV in januari 2018 mee is gestart!

Voor Provincie Noord-Brabant aan de slag op basis van een BVP contract

Om deze opdracht optimaal te kunnen vervullen hebben onze organisatie J. van Esch BV (Cromvoirt, Tilburg en Breda) en de organisatie Van Doorn (Geldermalsen) hun krachten gebundeld tot een nieuw samenwerkingsverband: Eschdoorn. Zowel geografisch als op het gebied van disciplines vullen we elkaar aan. Als specialisten in de buitenruimte kunnen we met onze kennis van het gebied, onze jarenlange ervaring en een professioneel machinepark de Provincie Noord-Brabant compleet ontzorgen.

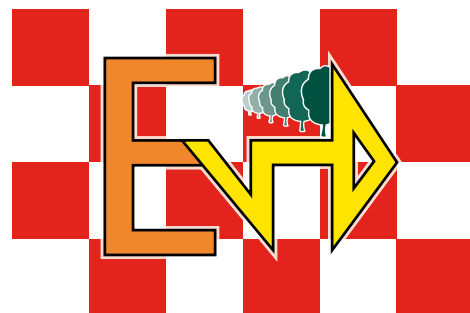
We houden voor de Provincie het functioneren van het provinciale areaal in stand. Concreet betekent dit dat we het onderhoud verzorgen dat nodig is aan de volgende objectgroepen: verhardingen, markeringen, meubilair (zoals de bebording en bewegwijzering), faunavoorzieningen, kunstwerken (zoals bruggen, viaducten en tunnels), afwateringselementen, grassen, kruidenrijke vegetatie, bomen en heesters. Naast het dagelijks onderhoud zijn we verantwoordelijk voor werkzaamheden die voortvloeien uit incidenten en calamiteiten op de genoemde gebieden.

We werken op basis van een BVP contract. Best Value Procurement is een inkooptechniek waarbij uitgegaan wordt van het inkopen en realiseren van de hoogste waarde voor de laagste prijs. Bij BVP contracten schrijft de opdrachtgever zo min mogelijk eisen en standaarden voor. De exacte aanpak en werkzaamheden, incl. de controle

daarop laat de provincie over aan ons: de experts. Het geeft de opdrachtgever wel zicht op het einddoel, uitgedrukt in kosten, tijd en kwaliteit, maar vraagt hem minimale inspanning. Het geeft ons meer ruimte om een verschil te maken op kwaliteitsniveau.

Bij de inschrijving hebben we onze kwaliteiten al laten zien, door in verschillende dossiers zo optimaal mogelijk onze expertise aan te tonen. De goede scores op het kwalitatieve deel van de aanbesteding zorgden er mede voor dat de opdracht aan ons werd gegund. Zo gaven we in het Prestatiedossier aan met welke prestaties we de projectdoelstelling willen behalen. In het Kansendossier beschreven we welke aanvullende mogelijkheden we zien om meerwaarde toe te voegen aan de projectdoelstellingen. In het Risicodossier toonden we aan dat we als experts zien welke risico's mogelijk kunnen optreden die de projectdoelstellingen bedreigen en welke risicobeheersingsmaatregelen we daarvoor treffen. In twee interviews met de sleutelfiguren binnen de samenwerking toonden we tenslotte aan dat we de opdracht tot in detail doorgronden en het in ons hebben het contract tot een succes te maken.

Systematisch is ook gewerkt aan een, voor dit contract specifiek, onderhoudsconcept om de doelstellingen te behalen. In maandelijkse rapportages tonen we aan dat ons pakket aan

onderhoudsmaatregelen leidt tot het voldoen aan het gestelde niveau en aan de vigerende eisen. Hiervoor doen we ook binnen de organisatie diverse toetsen om ons eigen kwaliteitssysteem te controleren.

De opdracht loopt door tot en met 2020, met een mogelijke verlenging tot en met 2023. U zult onze medewerkers dus nog regelmatig aan het werk zien langs en op de wegen in de Provincie Noord-Brabant.

J. VAN ESCH BV

Heeft u een project in de buitenruimte op het gebied van groen, sport, infra, sanering, sloop, op- en overslag of transport? Kijk op www.integraleprojecten.nl of neem contact met ons op via (0411) 64 70 20.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26891/

voor-provincie-noord-brabant-aan-de-slag-op-basis-van-een-bvp-contract

Circulair in 2050!

Spelen met grondstoffen debat op 12 februari 2019 circulair@obb-ingenieurs.nl

LINEAIR/ DUURZAAM

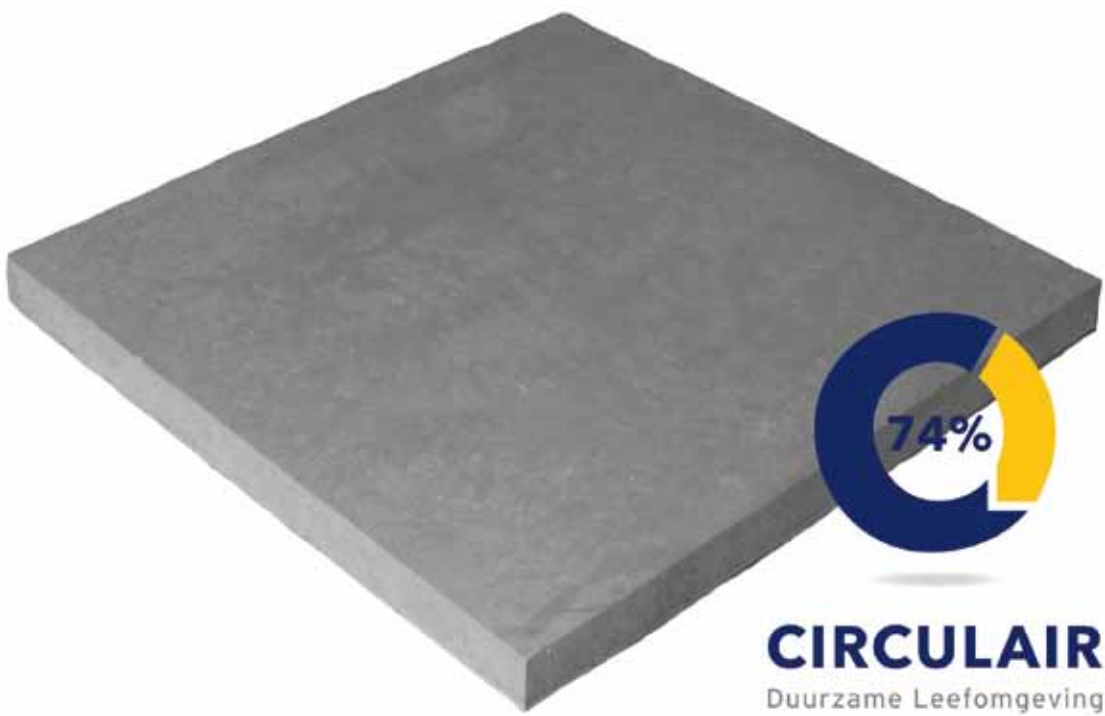
NU

TRANSITIE

2050

CIRCULAIR

Bewust bestraten

Betontegels met 74 procent hergebruikte materialen

Al tijden wordt er bij verduurzamen van de buitenruimte gesproken over minder verharding, meer planten. Het belang van groen is inderdaad groot, maar functioneel gebruik van de buitenruimte is ook noodzakelijk. Dat kan ook anders, zegt fabrikant MBI: met het thema 'bewust betraten'. Daarvoor brengt MBI o.a. in samenwerking met circulaire design label Studio WAE tegels in het assortiment die grotendeels bestaan uit circulaire materialen.

'Er is heel veel gaande op het gebied van bestrating. De afgelopen jaren zien we een tendens van tegels eruit, plant erin. Maar wateroverlast in de stad is in grote mate ook het gevolg van water dat van daken afkomt; dat oppervlakte is vele malen groter dan dat van de stadstuinen. Het is niet zo eenvoudig dat als de particuliere tegels eruit gaan, problemen zijn opgelost', vertelt Mirjam Rosman van MBI De Steenmeesters, dat zich specialiseert in betonproducten voor inrichting van de buitenruimte: sierbestrating, gevelstenen, betonstraatstenen, keramische tegels en toebehoren.

Voor wie nu denkt: natuurlijk wil een fabrikant van sierbestrating niet minder tegels, heeft Rosman een nuancering. 'Laat ik voorop stellen dat wij bovenstaande initiatieven niet tegen willen gaan. Tegelijkertijd kunnen we ook niet zonder bestrating; al van oudsher is er bestrating waar welvaart is. Het is nu eenmaal een onderdeel van de maatschappij.'

Spelen met verharding

Verharding is niet alleen nodig, er zit ook echt verdieping in. 'Bij seniorenwoningen bijvoorbeeld moet er niet alleen bestrating zijn, deze moet ook toegankelijk en vooral veilig zijn met bijvoorbeeld een rollator. Bij overtollig water kunnen sommige

tegels glad worden en zitten er bijvoorbeeld meer voegen tussen de tegels, dan moet men beter oppassen met lopen. Kleuren van bestrating bepalen of het oog er naartoe getrokken wordt. Dat soort dingen, daar kun je echt over nadenken en mee spelen; bestrating is functioneel en esthetisch tegelijk. We zetten daarom in op 'bewust bestraten'. Ik vertrouw erop dat stadsinrichters in een vroeger stadium nadenken over de functie van een gebied en daar het materiaal voor kiezen, of dat beplanting of bestrating is. We willen met leveranciers en inrichters op een eerlijke en open wijze het gesprek aangaan over dit onderwerp. Bestrating, groen en een fijn leefklimaat kunnen prima hand in hand gaan.'

Hergebruikt materiaal

Het bedrijf maakt al langer stenen met uitsparingen voor beplanting en waterafvoer, maar daar komen nu nog enkele bijzondere producten bij. In een samenwerking met design label Studio WAE worden tegels in het assortiment opgenomen die grotendeels uit circulaire materiaal bestaan. Deze startup doet onderzoek naar en maakt producten van afvalstromen uit Urban Mining. Deze collectie krijgt de naam The Right Wae! De tegels bestaan voor 74% uit materialen die vrijkomen bij Urban Mining; een term die gebruikt wordt voor het

winnen van grondstoffen uit de stad. Zo kan van materialen die vrijkomen bij het afbreken van gebouwen nieuwe grondstoffen worden gemaakt. Die 74% is bijzonder hoog, vertelt Rosman; er is geen enkel bestratingsproduct dat 74% haalt. 'We maken zoiets zelf nog niet, daarom is het mooi dat we de producten van Studio WAE op kunnen nemen in het assortiment.' De lijn bestaat uit vierkante grootformaat tegels.

Lancering

De samenwerking tussen beide bedrijven wordt gelanceerd op de Vakbeurs Openbare Ruimte, die op 26 en 27 september in de Jaarbeurs in Utrecht plaatsvindt. MBI is er te vinden in stand 4.1.35.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26893/duurzaam-bestraten

Nationale Demodag Hoveniers is er dit jaar voor alle groenprofessionals

'Naast aandacht voor het gazon is er meer ruimte voor beplanting'

De derde woensdag van september is het weer de Nationale Demodag Hoveniers. Zowel de naam van de voormalige Gazon Demodag als het programma gaat dit jaar op de schop. Tijdens alweer de negentiende editie is de opzet nog breder, met een groter aanbod aan machines, live demonstraties en tips en adviezen voor een duurzaam en effectief groenbeheer.

Steeds meer mensen roepen om meer biodiversiteit in de groene ruimte. Tuinen, berm, groenstroken, plantsoenen en parken worden daarom steeds vaker ingezaaid met speciale gras-kruidentvegetatie. De Nationale Demodag Hoveniers met als thema 'De levende tuin' is de perfecte gelegenheid om hiervoor inspiratie en kennis op te doen.

Prachtgelegenheid

Kuypers Graszoden in Biezenmortel mag dit jaar wederom als gastheer optreden van de Nationale Demodag Hoveniers. Daar is eigenaar Jorg Kuypers maar wat blij mee. 'Met begroeningsspecialist Jan Krijnen van Advanta en bodemkundig adviseur Jeffrey Jansen van DCM zijn we volop bezig met het prepareren van het grote demoterrein, zodat alles er straks in september pico bello bij ligt.' Ook Jansen vindt het ontzettend leuk om aan de organisatie van zo'n mooi vak-evenement mee te doen:

**'Bemesten, maaien,
verticuteren, afzuigen,
doorzaaien, werkelijk alles
komt aan de orde'**

'Ik heb zelf jaren als hovenier gewerkt en weet als geen ander wat mensen willen zien op zo'n dag. Het verrijkt je vakbekwaamheid en is ook een prachtgelegenheid om bij te praten en ervaringen uit te wisselen. Komen dus!'

Voor alle groenprofessionals

Bezoekers krijgen tijdens de Demodag tal van oplossingen aangedragen die veelal direct toepasbaar zijn in de werksituatie. Het thema is dit

jaar 'De levende tuin'. Door de keuze voor dit brede thema valt er meer te leren over diverse onderwerpen dan voorgaande jaren. Vandaar ook de keuze voor een meer veelzijdige onderwerpenmarkt. Bij die vernieuwde en brede aanpak past de nieuwe naam van het evenement precies, zegt René de Munnik, manager communicatie van organiserende partij Advanta. 'We willen met deze praktijkdag de focus verbreden tot de levende tuin. Dat betekent naast aandacht voor het gazon meer ruimte voor beplanting. En dat zie je terug op de sterk uitgebreide onderwerpenmarkt met bomen en plantgoed, biologische plaagbeheersing en tuinbenodigdheden. Vandaar de aanpassing van de naam. "Nationaal" en "Demodag" zijn uiteraard gebleven. We richten ons met deze landelijke vakdag op alle groenprofessionals in Nederland.' Gerrit Klop van DCM, het andere organiserende bedrijf, legt uit wat u precies kunt verwachten van

de onderwerpenmarkt: "s Ochtends laten we stapsgewijs de verschillende facetten rond de aanleg van een nieuw gazon zien, van bodemanalyse en -bewerking tot graszoden leggen.'

Geen statische opstellingen

Nieuw tijdens deze negende editie zijn ook de centrale themademonstraties. De Munnik: 'Het demo-aspect is wat onze dag onderscheidt van andere bijeenkomsten en events. Onderhoudsmachines zie je tijdens de Demodag daadwerkelijk in actie en je staat met twee benen in de praktijk. We willen pertinent geen beurs zijn met statische opstellingen!'

De Nationale Demodag Hoveniers is een initiatief van graszaadbedrijf Limagrain Advanta en meststoffenleverancier DCM en wordt mede mogelijk gemaakt door Stierman De Leeuw, Etesia, Vredo, Lankhaar Techniek, Stihl, Eliet, Herco Machinery, Wolterinck, Josta tuinmachines, Rajo, Kuypers Graszoden, Van den Borne, Fertilab, Biocontrole, Donar Groen, Simpul en Groenbeurs Haaren.

3 min. leestijd

ACHTERGROND

Klop: "s Middags staan onderhoud en herstel op het programma met de jaarlijkse opknapbeurt als insteek. Bemesten, maaien, verticuteren, afzuigen, doorzaaien, werkelijk alles komt aan de orde. Dit wordt echt uniek en enorm interessant voor hoveniers. Het 10.000 vierkante meter grote demoterrein biedt uiteraard ook weer de nodige ruimte voor allerlei proef- en testvakken. Zo laten wij het effect van verschillende bodemverbeteraars en meststoffen zien, allemaal om te tonen wat werkt en wat niet. En verder is er aandacht voor de aanpak van storende lagen in de bodem.' Advanta heeft verschillende voorbeeldgazons aangelegd én een biodiversiteitsetalage met fraaie veldbloemenobjecten die passen binnen duurzaam groenbeheer.

Gratis aanmelden

De Nationale Demodag Hoveniers wordt op woensdag 19 september aanstaande gehouden in Biezenmortel. De toegang is gratis na voorinschrijving op www.demodaghoveniers.nl. Er is een doorlopend programma van 09.00 tot 17.00 uur.

Be social

Scan of ga naar:
www.stad-en-groen.nl/article/26839/nationale-demodag-hoveniers-is-er-dit-jaar-voor-alle-groenprofessionals

Demonstratie Eliet

Demonstratie gras

Demonstratie Eliet

ONTDEK DE PRAKTIJK VAN GROENE PARTICIPATIE!

**BEZOEK VERHEIJ
OP DE VAKBEURS
OPENBARE RUIMTE**

Jaarbeurs Utrecht, stand 4.1.04

Samen met STIHL klaar voor de toekomst

Nieuwe technologieën zorgen voor nieuwe mogelijkheden. STIHL investeert voortdurend in innovatieve technieken om tuinmachines te verbeteren en af te stemmen op de noden en wensen van de gebruikers, steeds rekening houdend met een optimale veiligheid. Zo bent u met STIHL nu en in de toekomst altijd klaar voor elke uitdaging.

We stellen u graag de nieuwste aanwinst uit ons professioneel accuassortiment voor: de KMA 130 R, een krachtige accucombimotor met hoog koppel en laag gewicht, die kan uitgerust worden met bijna alle bestaande STIHL combigereedschappen. Het toerental is regelbaar in 3 standen en garandeert zo een stil en zuinig gebruik, aangepast aan elke toepassing. Ideaal voor allround groenonderhoud in geluidsgevoelige omgevingen.

Dankzij de uiterst krachtige STIHL accutechnologie kunnen professionele gebruikers nu ook genieten van de vele voordelen van accuaandrijving. Zo kan u een hele dag werken zonder gehoorbescherming en zonder schadelijke uitlaatgassen terwijl u geniet van volledige bewegingsvrijheid. Eenzelfde accu past bovendien in alle STIHL PRO Lithium-Ion machines. Handig, toch?

Test de topkwaliteit van onze accumachines bij uw STIHL dealer, of kijk voor meer info op stihl.nl.

Ontdek nu de
STIHL app

STIHL®

Krimpend onderwijs

Nogal wat grote bedrijven hebben
onvoldoende gevoel bij
wat er op de groene mbo- en
vmbo-scholen gebeurt

Met onderwijs begint alles. Het is een open deur van jewelste, maar helaas ook een open deur waarvan het belang in de groene sector maar amper wordt gerealiseerd. Het groene onderwijs zit in Nederland al jaren in de gevarenzone. Dat heeft onder andere te maken met de krimpende agrarische sector. Toen ondergetekende in 1970 in een Brabants boerendorp naar de middelbare school ging, ging minimaal driekwart van de jongens in mijn basisschoolklas naar de landbouwschool. Die klasgenoten werden toen al overwegend geen boer, maar vonden wel vaak een plek in de groene sector. Die tijd ligt inmiddels ver achter ons en de groene sector plukt daar de zure vruchten van. Iedereen is voor beter onderwijs, maar dat is ongeveer even *gratis* als een Miss Nederland die pleit voor wereldvrede. Het gaat er niet om of je voor meer en beter onderwijs bent. Belangrijk is wat je voor dat betere onderwijs in de praktijk doet.

**Zeker in de huidige economie mag geen
middel ongebruikt blijven om jonge
mensen te 'verleiden' om in het groen te
komen werken**

Het groene onderwijs zit in de problemen. Veel van de onderwijsinstellingen zitten in krimpgebieden. Tot 2032 wordt een krimp verwacht in het aantal mbo-leerlingen van 30 procent. In 2017 gingen 25.000 vmbo- en 24.500 mbo-leerlingen naar dertien agrarische scholen, waarvan twee vallend onder een ROC (*bron: NRC, 31-08-2018*). Om met dat laatste te beginnen. Het is een

publiek geheim dat groen onderwijs en vooral groen onderwijs op mbo-niveau al jarenlang in het verdomhoekje zit. In een tijd dat groen als aandachtsveld relevanter is dan ooit, hebben mbo-onderwijsinstellingen moeite om het hoofd boven water te houden. Bezuinigingen van Rutte II zijn daar mede oorzaak van. Tussen 2016 en 2017 kregen deze scholen jaarlijks 25 miljoen euro minder. Ondanks die krimpende subsidies zou de afgelopen jaren een aantal scholen groeiende aantallen leerlingen hebben opgenomen.

Wat in dit plaatje nog mist is de connectie met het groene bedrijfsleven. Nogal wat grote bedrijven hebben onvoldoende gevoel bij wat er op de groene mbo- en vmbo-scholen gebeurt en zijn daarom een interne opleiding gestart. Voor het niveau van de opleidingen maakt dat misschien weinig uit, maar je mag het belang van de groene opleidingen niet onderschatten als het gaat om de instroom van nieuwe medewerkers tot de groene sector. Zeker in de huidige economie mag geen middel ongebruikt blijven om jonge mensen te 'verleiden' om in het groen te komen werken. Bij groenvoorzieners en hoveniers zijn op dit moment ontzettende veel banen te vergeven en het is belangrijk dat de aanwas van nieuwe studenten op niveau blijft, zodat deze mensen niet naar andere sectoren vertrekken.

Met vriendelijk groet,

Hein van Iersel (hein@nwst.nl)

Hoofdredacteur

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/26894/krimpend-onderwijs

De partners van

Stad+Groen

BUITER

BETON

**Vakbeurs
Openbare Ruimte**

Bezoek
onze stand

4.5.15

Leverancier
van bestratings-
materialen!

Stackton

Eenvoudig, kostenefficiënt,
ecologisch verantwoord
droogstapelsysteem!

**'De enige leverancier
in Nederland!'**

